

ANTE DIEM PES TUUM PASCHE. SEIENS IHS QUA VENIT
HORAEUS. UT TRAN SEAT EX HOC MUNDO AD PATREM;

Pascha fratres nomen est quidam existant gre
cum nomen est scilicet abraham, pascha transitus
dicitur in sua lingua. propterea quia tunc pri
mo pascha celebrauit populus dei quando ex ae
gypto fugientis rubrum mare transierunt; Quasi
gura in xpo secundum ueritatem impleta est. dum per
passionem crucis transiit et ex hoc mundo ad patrem;
tranobis transeundum est ab hoc mundo ad patrem
temporalibus ad aeterna. ab iniquitate ad iustitiam.
a deceptore diabolo ad saluatorem xpm; Cum dilexisset
suos quierant in mundo usque in finem dilexerunt eos;
Utrique ut ipsi de hoc mundo. ubi erant ad suum caput
quod hinc transisset eius dilectione transirent; nisi
nem id est in aeternum dilexerunt eos. uel in finem in xpo.
quia finis legis xps est; Et caenam facta est; non
tadebemus intellegere caenam factam ueluti iam
consumptam atque transactam; Adhuc enim caena
bat. cum dicitur surrexerit et pedes lauit discipulis suis,
nam post tea recubant et buccellam suam traditori dedit;
Caena die facta est iam parata conuiuantiibus discipulis
cum xpo. Cum diabolus sciam mississet in cor
ut traderet eum iudas scarioth; Si quis sciat
quid missum sit in cor iudae hoc utique traderet
eum; Missio ista spiritalis suggestio est; Non in
aures corporalibus sonis sed in cor consentientis
iniqua; Sicut enim bonas cogitationes benignus sps
mittit ut sic malas cogitationes malignus sps

suggerit, Sed inmerito est. quibus nameorum mens
humana consentiat. diuino auxiliis. uel deserta per
meritum. uel adiuua. peregrinam. Sine fide proci
tor. istuenit ad conuulsum. non credens dimesse
quom iradere equabat. Uidebatur et toleraba
tur. in eo quem falli putabat fallebatur. Cuius mali
tiam bonitas dei utebatur ad salutem aliorum;
Sciens quia omnia dedit ei pater in manus. Ergo cep
sum et ad hoc rem. Nam sicum. in manibus non habent.
non utique illo uereatur ut uellet. Sciebat enim dñs
qui faceret pro amicit. qd pacienter utebatur inimici.
Sciens etiam quoad dñs exiit. et ad dñm uadit. Nodm
cum inde exiret. neros deserens cum rediret. Sur
git a caena. ponit uestimenta sua. Locutus est uan
gelista. de tanta dñi humilitate prius eius cel studi
non uoluit comendare. ad hoc pertinet quoddam. sci
ens quia omnia dedit ei pater in manus. Cum ergo
ei omnia dedisset pater in manus. non dñm sed
hominis seruit. impleuit officium. Tanta est quip
pe humane humilitatis utilitas. ut eam suo comen
daret exemplo. Etia dñm suble in tras. Surgit
de caena. descendit de caelestibus. Posuit uestimenta
sua. id est semetipsum exinanitum. Cū accepisset
lincium praecinxit se. forma serui induens. ut
ut aqua in peluem. idē. fudit sanguinē suam in ter
ram. ut munda rer in se credentium uestigia quae
terrenis peccatis sordida fuerant. Et ex tergeret in
teros quos erat praecinxit. Id est corporis sui lincio quo
erat pinctus purgaret. Quia tota illa ei passio nrae.

purgatio, dum formam serui accepit non quod habebat
 dimisit, sed quod non habebat adsumsit, Uenit ergo ad si-
 monem petrum, Non ita intellegendum est quasi alio-
 rum pedibus lauat, uenisset ad primum apostolum
 sed quia inde primum coepit, Ideo ex pauescit petrus ut
 discipulus pedes eius lauaret, dñs seruo dñs homini, quando er-
 go pedes discipulorum lauari coepit, Id est ad petrum, et
 tunc petrus quod etiam quilibet eorum expauescit, expa-
 uere adqueat, Dñe tu nihil lauas pedes, tu dñs, ego homo,
 tu dñs, ego seruus, tu redemptor, ego peccator, quode-
 go facio, tu nescis modo, Scies autem postea, huius facti
 misterium, necdum intellegis, sed postea intellecturus
 eris, Quia si tu non lauero non habebis partem mecum,
 Dixit petrus non lauabis mihi pedes in aeternum, et aeternum
 pronunquam posuit, Sed irritus responso dñi, subiun-
 xit, Dñe non tantum pedes, sed et caput et manus, quando
 quidem si membris lauanda tibi mea membra, non so-
 lumina non subtraho, uerum etiam prima sub stereo-
 nem mihi negas capiendam tecum parientem, nullam tibi
 nego abluendam mei corporis partem, Respondit ei bñs,
 qui lotus est non habet opus nisi pedes lauari, sed est mundus
 totus, Quomodo est utrumque et mundus totus tamen
 a pedes eius lauandis sunt, nisi quia mundus totus est in la-
 uacro scilicet baptis in aquis, iterum puluere terrene habi-
 tati sordidatur, Unde et necesse habet iterum lauari
 per gratiam diuine pietatis, Licet prius eadem gratia
 esset totus mundatus, Apostolo iohanne in ad iustitiam, quia
 fidemur quia peccatum non habemus, nos ipsos decipi-
 mus, et ueritas in nobis non est, Cotidie igitur pedes

uenit ad eum a quo
 cepit

2

lauat nobis quoniam pellat pro nobis, et cotidienos opus
habere ut pedes lauemus. In ipsa horatione dominica confi-
temur cum dicimus, dimitte nobis debita tua. sicut et nos di-
mittimus debitoribus nostris, et uos mundus estis sed non om-
nes, quod euangelista sequentibus uerbis exposuit. Ideo
transeamus ad cetera, postquam ergo lauit pedes eorum.
id est impleta redemptionis nostrae purgatione per sangui-
nis sui effusionem. accepit uestimenta sua, tertio die de se-
pulchro resurgens. et eodem corpore quomodo uerebatur
in cruce immortalis factus est. et uestitus, et cum reu-
luisset iterum ascendens in caelum in dextera dei sedens.
et in maiestate paterne diuinitatis recumbens. unde ter-
rum uenturus est iudicare uiuos et mortuos, sequitur
enim, Dixit eis, scitis quid fecerim uobis? Hoc enim ait quod
ante praemiserat dum petro apostolo respondit, quod ego
facio nescis modo, scies autem postea, nunc est illud post
quod ante promisit, Uos uocatis me dominus et magister, et
bene dicitis. Uti que quia uerum dicitis, sum enim, non
arrogantiae temporis sed ueritatis obsequio dixit ego sum,
Sic ergo laui uestros pedes dominus et magister, et uos debetis alter
alterius lauare pedes, Sic ergo deus et dominus dimisit uobis pecca-
ta uestra, quanto magis et uos debetis alter alteri pec-
cata dimittere. Et hoc est quod apostolus ait, donantes
uobis metipsis. Siquis aduersus aliquem habet culpam,
sicut et dominus donauit nobis ita et nos inuicem, itaque nolite
delicta donemus, et pro nostris delictis inuicem oremus.
Atque ita quodam modo inuicem pedes nostros lauemus,
licet hoc corporaliter caritatis officio, et humilitatis ex-
emplo aliquibus utiliter facere placeat, tamen spiri-

taliter in corde omnibus agendum est ut debita in manu
 eorum dimittamus nobis: sicut a domino nobis debita dimitti
 deprecamur: Sequitur: An enim mendico uobis non
 est seruus maior domino suo neque apostolus maior eorum
 qui misit illum; Si haec scitis Beatiertus si fecerit scia;
 hoc ideo dixit quia lauerat pedes discipulorum magis
 ter humilitatis et uerbo et exemplo ut uerbo et exem
 plo eos instrueret in caritatis officio; Non de uobis
 omnibus dico (Id est non uos omnes beatos dico); Ego
 scio quos elegerim ad hanc beatitudinem ut meorum
 sint sequaces praceptorum; Sed ut impleatur scrip
 tura qui manducet panem meum leuabit contra me
 calcaneum suum (id est calcabit me); Manducat pa
 nem non ad salutem sibi sed ad poenam quia manduca
 uit ut latere proditor non ut proficeret amator;
 quid est quod alio loco dicit: Nonne ego uos duodecim
 elegi et unus ex uobis diabolus est. et hic dicit ego scio quos
 elegerim electus est ille iudas non ad beatitudinem sed
 ad prodicionis perfidiam; Ob salutem mundi non sua;
 Quia dicitur est deo melius esset homini illi si non fuis
 seruatus; Iste uero de quibus modo dicit ego scio quos
 elegerim ad beatitudinem aeternae gloriae electi sunt;
 A modo inquit dico uobis priusquam fiat ut credatis eum
 factum fuerit quia ego sum. Id est ego sum de quo illa
 scriptura praecessit ubi dicitur est; Qui manducat me
 cum panem leuabit super me calcaneum; Qui accep
 tit si quem miserum me accepit; Qui autem me accepit
 accipit eum qui me misit; Cum haec dicebat non unita
 tem naturae diuisit sed unitatem uocis et ita eos tendit;

Sicuti quecumque quisque eum qui est missus accipiat
in illo eum qui misit attendat, si ergo attendas xpm
in petro inuenies discipuli preceptorum; Sicutum
attendas patrem in filio inuenies unigenitorem;
Ac sic in eo qui missus est sine ulla accipit errore mit-
tentem; Cū haec dixisset ih̄s turbatus est spū et protes-
tatus est et dixit, Amen amen dico uobis quia unus ex
uobis tradet me. Turbavit eum imminēs passio et
periculum proximum et traditoris impendens manus,
cuius fuerat precognitus animus; turbatus est itaque
spū tanto celere traditoris; Turbata est in eo nostra
infirmas non sua potestas; Sicut pro nobis passus est
ita pro nobis turbatus est. Qui ergo potestate mortuus
est potestate turbatus est; nec nostra perturbatio in despe-
ratiōe nec cadat sed in misericordia nē proximorum una poen-
itentia uel peccatorum nostrorum uertatur, quia
illius perturbatio nostra est consolatio; Amen amen dico
uobis quia unus ex uobis hodie tradet me; Unus in nu-
mero non merito; Specie non uirtute; Commixtione cor-
porali non uinculo spiritali; carnis adiunctione non
cordis socius unitate, quid est ex uobis nisi ex uobis exi-
turus est qui tradet me; Aspiciebam ergo discipuli ad
inuicem haesitantes de quod diceret; Sic quippe in esca
erga magistrum suum placuit ut tamē eos huma-
na alterum de altero stimularēt in firmas; nota si-
t ut unicuique sua conscientia sed alterius incognita; Erat
autem recumbens unus ex discipulis eius in sinu ih̄s quē
diligebat ih̄s. Quod dixerat in sinu paulo post dicit sup-
pectus ih̄s. Ipse est iohannes cuius est hoc euāgelium si

eunt postea manifestatur; Erant enim haec eorum consuetu
 do quisa eras nobis litteras ministrarunt. Ut quando
 ab aliquo eorum diuina narrabatur historia. cum ad
 se ipsum ueniret. tamquam de alio loqueretur. Et sic
 senseret ordinationi narrationis suae. tamquam re
 rum gestarum scriptor. non tam quam sui ipsius praedi
 ator. hoc fecit et beatus moyses na dese ipso. tamquam
 de alio cunctatus fuit; Diligebat non praecomnibus
 omnium sed familiaris moribus unum; Quiddam in
 codicem quod malus non dilexit. id est ut per pacem tran
 sisset ex haecum non per passionem finiret hanc uitam;
 In sinu ihu. id est in secreto. De quo illud mirabile et om
 nibus saeculis inauditum. eructauit sacramentum;
 In principio erat uerbum et uerbum erat apud deum et deus erat
 uerbo; Innuunt autem haec simon petrus. et dicitur Innu
 endo dicit non loquendo. Significando non sonando;
 Quiddam innuendo quod sequitur; Quis est deus ^{quo} dicit
 haec uerba petrus innuunt non sono uocis. sed motu corpo
 ris dicit; Itaque cum recubisset ille supra pectus ihu
 hic est utique pectoris sinus sapientiae secretum; Dicit
 ei dñs. quis es? respondit ei ihu; cum tunc tum panem
 posuero; Et cum tunc esset panem dedit iudae simo
 ni scariois; Et post panem. tunc introiit in illam sa
 thanas; Ex pres sus est traditor nudatae sunt latebrae
 tenebrarum. bonum est quod accepit. sed malus uo acce
 pit. quia male bonum malus accepit; Hunc enim doce
 tur. quam diuili gener nobis cauendum sit male. accipe
 re bonum; Multum quippe interest non quid accipiat.
 sed quis accipiat nequalet quod datur. Sed qualis

sit ipsecundatur; intrauit ergo post hunc panem sathanas
indni traditorem. ut sibi iam traditum plenius possideret.
in quem prius intrauerat ut deciperet; haust enim pecca-
tum traditionis praesumptio sacramenti. Cum hominum in-
grato intrasset panis inuentem hostis inmentem. foras
sis per panis intinctionem illius significans fictionem;
Quis factus ad cenam uenit amicus. et falsus ad magistrum
uadit discipulis; Quod facis facitius; non praecipit faci-
nus. sed praedixit iudae malum. nobis bonum; quidem iu-
dae peius et quid nobis melius quam traditus xps ab illo
utilis. hoc est plus parati ad passionem quam irati ad uic-
tam; non tam ad perniciem perfidiae uiendo dixit quam
ad salutem fidelium festinando; Quod facis facitius; non
quia in tua potestate est que tradas. sed quia hoc uult qui
omnia potest; hoc autem nemo sciuit. discumbentium ad
quid dixerit ei; Quidam enim putabant quia oculos habe-
bat iudas. quia dicit eibus; eme exaque opus est nobis ad die-
festum. aut ut aegem aliquid daret; habebat ergo et
dnus oculos et a fidelibus oblata conseruans. et suorum
necessitatibus et alius indigentibus tribuebat; tunc
primum ecclesiasticae pecuniae forma est instituta.
ubi intellegeremus quod praecipit non cogitandum
esse de crastino. non ad hoc fuisse preceptum. ut quid
pecuniae seruetur a seis. sed neduo pro ista seruetur;
Cum autem accepisset ille bucellam. exiit contumaciter
autem nox; Et erat autem ipse nox qui exiit. et filius tene-
brarum. et opera faciens tenebrarum; Exiit ergo ad
suae perditionis ministerium. et ad nrae salutis dis-
pensationem; nrae salutis consideratione. sed suae

negotia eius intentione hic impletur quod salmista
ait; dies diei eructat uerbum. Id est xps discipulis pro
mebat uerbum salutis; Et nox nocti indicat scientiam;
Id est iudas iudeis proditoris maliciam ostendit. nunc
maiore intentione uerba dñi consideranda sunt. que ipsa
nocte ante traditionis horam discipulis singulariter
loquebatur. profundissima sunt. in ministerus. ideo ubi
multum laboratur us est dis putator non remissus es
se debet auditor; Altius consideranda sunt. Altissi
mi diota qui occultat ut queramus et manifestat ut in
ueniamus; Ipse est qui claudit et aperit. claudit ut
quae ramiis. aperit ut inueniamus. ut inquisitor fruc
tum accipiat sudoris sui et largitor laudem et grati
as bonitatis suae habeat; Dixit ih̄s; nunc clarificatus e
st filius hominis. et clarificatus est in eo. Hic aliquid
magnum significat. in hac clarificatione; exiit iudas.
et clarificatus est ih̄s; Exiit filius perditionis et clari
ficatus est filius hominis; Exeunte itaque in mundo
om̄s mundi remanserunt. et cum suo mundo reman
serunt; Tale aliquid erit cum iunctus a xpo transt. et
hic mundus. Et nemo in populo xpi remanebit in mun
do. Cum iudicatis a triti co separatis iusti fulgebunt
sicut sol in regno patris sui; De hac clarificatione fu
tura sc̄orum locutus est uerba praeteritū temporis
usus est. quia quod futurum in se ip̄o. hoc in praē
destinatione di factum esse dicitur; Nunc clari
ficatus est filius hominis; Tamquam diceret; ecce in
illa mea clarificatione quid erit sub malorum nul
lus erit; Tibi bonorum nullus perit; sic autem n̄ ē.

dictum, nunc significatio est clarificatio filius hominis;
Sed dictum est, nunc clarificatus est filius hominis, quæ
admodum non est dictum, petra significabat xpm, sed
post erat xps; Cum autem dixisset, nunc clarificatus
est filius hominis, adiunxit, Et sic clarificatus in eo;
Ipsa enim est clarificatio filii hominis, ut sic clarificetur
in eo; non enim ipse in seipso, sed sic in illo clarificetur;
Tunc illum dñs, in se clarificat; Denique tamquam is-
ta exponens, adiungit et dicit; Sic clarificatus est in
eo, et sic clarificauit eum in semetipso, hoc est sic da-
rificatus est in eo, quoniam uenit facere uoluntatem su-
am, sed uoluntatem eius qui misit eum. Et sic clari-
ficauit eum in semetipso. Ut natura humana in qua
est filius hominis, quæ a uerbo æternos suscepta est
etiam in mortali æternitate donetur. Et continuo
inquit clarificauit eum, Resurrectiones scilicet sua.
Non sicut nra in fine sæculi, sed continuo futuram hac
ad testatione predicens, filioli adhuc modicum uobis
cum sum, Cum autem prædixit de clarificatione futu-
ri regni. Et de clarificatione resurrectionis sue quæ
mox futura erat, ne perirent, ergo quod sic eum da-
rificaturus esset, ut non in eis coniungeretur ulte-
s rius ea conuersione qua in terra erat cum eis. Adhuc
s inquit modicum uobis cum sum. Tamquam diceret
continuo quidem resurrectione clarificabor, non ta-
men continuo ascensurus in caelum, sed adhuc modi-
cum uobis cum sum, significans quadraginta dies qui-
bus erat cum discipulis temporibus opportunis appa-
rens illis, Potest tamen intellegi quod paruum tem-

pus illius tantum modo noctis usque ad passionis ho-
 ram cum discipulis seesse. Est et aliadiuina praesentia
 sensibus ignotamortalibus, De qua item dicit, Ec-
 ce ego uobiscum sum usque ad consummationem saeculi.
 Hoc er tenoneft adhuc modicum uobiscum sum,
 uel ante passionis horam uel post resurrectionem us-
 que ad ascensionis gloriam quideft quod post resur-
 rectionem alio loco dixit discipulis suis, Haec sunt uer-
 ba quae locutus sum uobiscum adhuc essem uobiscum,
 Nisi cum adhuc essem in carne mortali in qua estis et uos.
 Tunc enim cum haec diceret in eadem carne suscitata
 erat sed cum illis in eadem mortalitate iam non erat.
 Quae ut sine sicut dixit iudaeis quoe go uado uos non
 potestis uenire et dico uobis modo. Hoc est modo non po-
 testis iudaeis autem cum haec diceret non addidit modo.
 Istaque non poterant uenire tunc quouille ibat sed
 poterant postea. Ideo desiderans eos quomodo ido-
 nei esse possent pergere quouille ante cedebat.
 Mandatum nouum do uobis ut diligatis inuicem. His
 gressus quibus sequendus est xps. Hoc autem manda-
 tum caritatis innuat quippe audientem uel potius oboe-
 dientem. Non omnes sed ista dilectio quam dñs ut a
 carnali dilectione distingueret addidit. Sicut dilex uos.
 Delectio ista non innuat ut simus homines noui sed
 heredes testamenti noui. Haec dilectio populum no-
 uum colligit xpo. Haec et anticos patres innouabat
 ut essent in xpm credentes qui uenturus erat reedeme-
 re eos. Audiant enim atque custodiant mandatū
 nouum do uobis ut uos inuicē diligatis, Omnes qui uolunt

fratres esse unci filii qui seipsum in hac dilectione
tradidit pro nobis nam et in hoc mandato illud man
datum est quod prius ponitur. Dileges dñm dñm tuum
ex toto corde tuo. Ex tota anima ex tota mente se be
ne intelligentibus utrumque inueni in singulis. nā
et qui diligit dñm nonne unipotest. conhibere praeci
pientem. Ut diligat proximum et qui sancte atque spi
ritualiter diligit proximum. Quid in eo diligit nisi
dñm. Ipsa est dilectio discreta. qua distinguendo ad
didit dñs. Sicut dilexuos. Cum dñs ihs scdm dilectio
nem quae inuicem dilegerent discipulis commenda
ret. Dicit eis simon petrus dñe quo uadis. Sicutq;
hoc docet magistro discipulus et dño seruus. tamquam
sequipara tuis. propterea quippe dñs. qui eius animā
uidit quare hoc interrogauerit sic ei respondit.
Quo ego uado non potes me modo sequi. Tamquam dice
ret propter quod interrogas. Nō potes modo. Non aut
non potes sed non potes modo. Dilationem intulit nō
spem tulit. Et eandem spem quam non tulit sed potius
dedit. sequenti uoce firmavit addendo atque dicen
do. Sequeris autem postea. Respondit petrus quare
non possum sequi modo. Animā meam pro te ponam
quid in animo eius esse cupiditatis uidebat quid uirium
non uidebat. Uoluntate in suā iactabat infirmus
sed inpendebat ualitudine medicus. Iste promittebat
ille praenoscebat quinesciebat audebat et qui presce
bat docebat. Respondit ihs. animā tuā in pro me ponis.
quod promittis modo non potes. Prius est anima mea
pro te ponenda ut possis postea animā tuā pro me ponere.

Quid tan^{tu} presumis quid de te sentis quid esse te credis au-
 diquid sis. Amen amen dico tibi non cantabit gallus do-
 nec me terneges. Ecce quomodo tibi cito apparebit qui
 magna loqueris et te paruulum nescis qui mihi promittis
 mortem tuam. Ter negabis uitam tuam. Nam timendo mor-
 tem carnis tuae mortem dabis animae tuae. Quanta enim
 est uita confiteri xpm tanta mors est negare xpm. Hic
 admonere oportet ne quis de suis uiribus confidat du-
 ad unius ancillae uocem tam attubabat columna nec
 de suis desperare peccatis. Nampe trus mortuus est ne-
 gando reuixit plorando. sed mortuus quia superbe ip-
 se praesum sit uixit autem humiliter plorando quia
 WIII. benigne respexit eum pietas saluatoris. Sequitur enim
 non turbetur cor ur̄m; creditis in dñm et in me credite; Ne
 mortem tanquam hominū timerent. et ideo turbarentur.
 Consolatus etiam eos dñm se esse contestans. Consequens e-
 enim ut si dñm creditis et in me credere debeatis; quod
 non esset consequens si xps non esset dñs. In domo patris
 meae mansiones multae sunt; quia merita scōrum diuer-
 sa sunt. ideo in domo patris mansiones multae. Nullus
 eorum alienabitur ab illa domo ubi mansionem pro suo
 quisque accepturus est merito. Ideo non turbetur cor ur̄m;
 nam unus denarius omnibus in uinea laborantibus datur.
 Id est omnibus in ecclesia per fidem laborantibus uita datur
 aeterna. Sed multae mansiones diuersae meritorum in u-
 naua aeterna significant. Dignitates et cetera omnia
 in omnibus quia dñs caritas est. sic enim quisque etiam ipse
 habet cum amat in altero quod ipse non habet cum regnat
 in omnibus unitas caritatis. Sequitur. Si quo minus

⁊ dixissem uobis quia uado parare uobis locum; Si alie ubi
nisi in domo patris mansiones multae essent dixissem ita
que uobis; Sed modo uado parare uobis locum; Quomodo ad
illas mansiones membra peruenis sent; sic apud non praecer
sisset parabit nobis locum dum pro nobis mortuus est
et resurrexit immo et ascendit in caelis; haec omnia pro no
bis fecit ut uobis pararet locum in regno patris sui
⁊ Si abiero et praeparauero uobis locum iterum ueniam ad
uos; Si abiero per carnis absentiam ueniam per diuinita
tis praesentiam in qua uobis cum ero usque ad consummati
onem saeculi; uel etiam si abiero ascendendo ad caelos
ueniam iterum iudicare uiuos ac mortuos; quod an
geli ad testis^{ta} sunt dicentes; hic ibi quia sumtus est ad uo
bis sic ueniet quem admodum uidistis eum euntem in caela;
⁊ Sequitur. Et accipiam uos ad me ipsum ut ubi sum ego
⁊ et uos sitis. Hoc est quod in sequentibus dixit. uolo patet
⁊ ut ubi sum ego et uos sitis mecum; Et quod ego uado scitis
et uiam scitis quo uado. Id est ad patrem; scitis et uiam
⁊ qua uentur; Dicite et thomas; dñe nescimus quo
⁊ uadis; et quomodo possumus uiam scire; uidebatur
⁊ ei nescire quod xps conuicteum scire. dum ait.
⁊ ego sum uia et ueritas et uita; Quasi dixisset; si me scitis
uiam scitis; ⁊ ego sum ad quem itur; id est ueritas; et
ego sum uita in qua statis; si me scitis et uiam scitis et
quo ibo scitis; et ubi man suri eritis scitis; quia ad patre
uadunt per me uadunt; ⁊ qui ad patrem ueniunt ad
me ueniunt quia et ego et pater unū sumus et in me
⁊ manent; quia haec est uita aeterna ut cognoscant res so
⁊ lum uerum dñm et quem misisti ih̄m xpm; unde secutus est

dicent; Nemo uenit ad patrem in seipsum; exponens quid
 sit quod ait ego sum uia statim subiungit; si cognouis
 setis me utique et patrem meum cognouissetis; quia ego
 sum ueritas in uero patre; et amodo cognoscetis eum si me
 spiritaliter cognoscitis; et uideatis illum cognoscitis et ui
 dentis; quia ego et pater unus sumus; Unum natura non unis
 persona. Dicit et philippus hoc non intellegens; dicit ostend
 de nobis patrem et sufficit nobis; Quasi aliquid melius es
 set pater quam filius in quantum esset uisione sufficiens.
 De amodo; quam uocem discipuli reddat quia magister dicitur;
 dicit tempore uobis cum sum; et non cognouissetis me esse
 in patre; et patrem in me; philippe qui uideat me uideat
 et patrem; Quia me intellegit utique et patrem in me intel
 legit; Sed ideo magister discipulum arguebat; quia in cor
 postulantis uidebat; tamquam enim melior pater es
 set quam filius; ita philippus patrem in nos se cupiebat;
 Et ideo nec filium sciebat; quomelius aliquid esse crede
 bat; Adhuc sensum corrigendum dicitur est; qui u
 dit me uideat et patrem; quomodo dicitur os tendenobis
 patrem; Uideo quomodo iudicium non aliter uerum quae
 ris uidere similem; sed illum putas esse meliorem;
 Non credis; quia ego in patre et pater in me est; Quia in
 me parables separatim desideras nosse; Deinde non ad
 solum philippum sed ad eos pluraliter loquitur; Uer
 ba quae ego loquor uobis; a me ipso non loquor; pater autem
 in me manens; facit opera; qui dicit a me ipso non loquor;
 nisi a me ipso non sum qui loquor; Et quippe tribuit quod
 facit; de quo est ipse qui facit; pater enim dicitur; non est de a
 liquo filius autem dicitur quidem patri aequalis sed de patre dicitur;

Ideo ille dicit sed non de deo et lumen sed non de lumine. Iste
uero dicit de deo lumen de lumine. Denique adiungit etiam
Non creditis quia ego in patre et pater in me est. Alioquin
propter opera ipsa credite. Ante solus philippus ar
guebatur nunc autem non ibi eum solum fuisse quiescit
arguendus ostenditur. Propter opera ipsa inquit credite
quia ego in patre et pater in me est. Neque enim si separati
essemus inseparabiliter operari ullaratione possemus sed
quid est quod sequitur. Amen amen dico uobis qui credit in
me opera quae ego facio et ipse faciat et maiora horum faciet quia
ego ad patrem uado. Non se ex tollat seruus super dominum nec
discipulus super magistrum. Maiora quam ipse facit dicit
eos esse facturos sed sine illo ut insequentibus dixit quid potu
erunt facere sed que sunt tandem ista maiora. A forte quod
egros ipsis transeuntibus et uameorum umbra sanabat.
Manifestum enim ut sanet umbra quam simbra illud per se
hoc per ipsos sed utrumque in se. Uel maiora sunt aposto
lorum opera in omnium gentium salute quam ipse tantum
modo in salute iudeorum et hoc in paucis simis tamen
utrumque et ille fecit. Et salutem aliquorum in iudea per
se salutem gentium per apostolos. Nec solum per apos
tolos sed et per alios quoque praedicatores unde subiun
xit et ait qui credit in me opera quae ego facio et ipse facit
et maiora horum faciet non quia maior sit magistro disci
pulus uel domino seruus uel adoptatus uel genito uel ho
modo sed quod per illos ipse dignaretur eadem ma
iora facere. Unde maiora facere potius sent. mox os
tendit dicens qui credit in me opera quae ego facio et ip
se faciat et maiora horum faciet continuo secutus adiungit

quia ego ad patrem uado. et quod petieritis in nomine meo hoc faciam;

Quid dixit faciam post ait faciam. Tamquam diceret, non uobis hoc impossibile uideatur. Neminem poterit esse maiorem me. qui credit in me. Ideo maiora nipse facit sed pro me. quia in me credit. Nec est defectio potestatis. Sed miseratio pietatis. Diues ergo ab eo peccet sit tristis. non recipiens uerba salutis. A postolis igitur predicantibus. multi diuites pauperiem uoluntatem secuti sunt. Itaque ab illo audiens unus non fecit. peccet multi. cum loqueretur pro discipulos. magister bonus. Ecce maiora facit predicatus. a sedentibus. quae locutus audientibus. Sed hoc per predicatores. Numquid omnes qui credunt meum predicatores sunt. tamen dicit qui credunt eum. opera facere maiora in hoc opere fidei faciemus operari. quia & ipsum credere in christum opus est. christus hoc operatur in nobis. non utique sine nobis. prius ego facio promittens gratiam. deinde & ipse facit subsequens gratiam. quia facio. ut faceret. quae opera. Nisi ut exemplo iustus fiat. Postea scis maius est opera salutis nostrae nos ipsum facere quam uerba salutis predicare. quod ipse fecit sine nobis. dum haec dixit. Sequitur quia ego ad patrem uado. et quod cumque petieritis in nomine meo hoc faciam.

In his uerbis. magnam spem promisit orantibus. sic ergo praesertim ad patrem ut non relinqueret indigentes. Sed ex audire peccantes. Tamen non omnia peccantes. sed quae ad salutem pertinent peccantium. Ideo dicit. Si quid peccaueritis me in nomine meo. hoc faciam;

Quid est in nomine meo nisi in nomine saluatoris? Si
petieritis quae ad salutem pertinent uob. in nomine
meo petieritis. Quando enim nos delectant mala
& n̄ delectant bona. rogare potius debemus d̄m ut de
lectent bona quam ut concedantur mala. Qui ergo
credit in eum. quodcumq; petierit in nomine q̄ est illis
qui credunt in eum hoc facit. q̄m hoc sicut saluator
facit. Sicut enim qui in eum credit aliquid. p̄ ignoran
tiam contra salutem suam petit. Non in nomine salua
toris petit. quia saluator ei non erit. si quis eius salutem
impedi fecerit. Non enim saluator. quid melius. quid
nob̄ prodest quam nos metipsos. Ideo petendum est
ut fiat uoluntas eius in nob̄. Continuo subiecit ut glo
rificeetur pater in filio. Nullomodo igitur sine patre
filius facit. nec filius sine patre. Facit ergo pater
in filio ut gloriificeetur in patre. & facit filius in patre.
ut pat̄. gloriificeatur in filio. q̄m unum sunt pater &
filius. Sequitur etiam. Si diligeritis me.
mandata mea seruare et ego rocam̄ pa
trem et aliam. sp̄m paraclitum dabit
uobis.

Quid est q̄ dicit q̄ diligentes d̄m & seruantes. man
data eius sp̄s paraclitus daretur. dum d̄s diligit &
mandata eius seruare n̄ possunt. nisi p̄ sp̄m sc̄m.
Quid est aliud. nisi ut qui p̄ sp̄m sc̄m diligit d̄m. augetur
diligendo. ut plus habeat & plus habendo plus diligit.
Paracletus consolator quippe. interpretatur. & sp̄s sc̄s
sc̄s paraclitus uocatur quia corda fidelium n̄ sunt
huius sc̄li. aduersus se deficient. Coelestis uita desideratur.

subleuat ac reficit. Habebant itaq; discipuli spm scm
 sed occulta quadam inspiratione p quem dnm diligebant sedindu
 sicut dnr promittebat. Habebant siquidem occulte. que
 postea quadam manifestatione habiturierant. Id est du
 igneus linguis uenit & sedit super eos & linguis loquebantur
 magnificantes dnm. Rogabo patrem meum & alium pa
 raclitum dabit uobis ostendens seipsum esse paraclitu.
 Habebant autem & prius paraclitum. ipsum uidelicet
 dnm secum in carne comorantem. cum & miraculoru
 dulcedine & opera pdicationis ne propter infidelium
 psecutionem scandalizari possint erigi & conforta
 ri solebant. Rogabo dixit ppt humanitatem quidat
 cum patre p diuinitatem ut maneat uob cum in eter
 num. In eter num namq; manet cum scis quos & in
 ac uita semp inuisibilis intus inlustrabat & in futu
 ro ad contemplandam ppetuo spem sue maiestatis
 introducit. spm ueritatis quem mundus n̄ potest
 accipere quia n̄ uidit eum nescit eum. Mundum
 aut apellat homines mundi huius amoris datos.
 mundus ergo eum accipere n̄ potest id est mundiales
 homines quia n̄ habent inuisibiles caritatis oculos.
 quib; solum modum sps scis uideri potest & sciri &
 sciendo intelligi. Uos autem cognoscetis eum. quia
 apud uos manebit & in uob erit. Erat ut maneat
 in eter num. Dnm namq; saluatorem & infideles
 ante passionem in carne uider. Sed quia filius di er
 set. quia paraclitus ad o missus in mundum non
 nisi fideles seire potuer; spm autem scm neq; oculis
 uidere infideles neq; animo ualebant cognoscere

quia enim indutus humanitate discipulis apparuit. sal-
ta ad eos uenire ita apud eos maluit manere ut in
ipsis eorum cordibus gratissima sibi sedem consecraret
hoc est enim quod ait. Vos autem cognoscetis eum quia
apud uos manebit & in uobis erit. quia cum in uobis liter-
inae uita maneret cum helectis unibiliter utiq; eis gra-
tiam susceptionis exhiberet. Non selinquam uos
orfanos ueniam ad uos. Videbatur infidelibus
quia moriens in cruce ut dicitur discipulos selinquere
orfanos. Sed in reliquid orfanos quibus & p̄buit sep-
sum uiuum post passionem suam in multis argum-
tis p̄ dies quadraginta & post dies decem adsumptio-
nis suae ipse scilicet illis de glo chris mata donauit. ubi
ipsum xpm ad eos uenisse se nullus ambigit qui se
parabilem scilicet trinitatis naturam uirtute & ope-
ratione esse cognouit; Adhuc modicum et tunc iam
mundus non uidet uos aut uidens;

Modicum erat usq; ad tempus explete passionis ex quo
millum reprobi uidere non ualebant. Soli & enim iusti
qui mox illius erant contristati gaudium resurrec-
tionis eius uidere meruerunt quia ego uiuus & uos uiuetis.
Quid est quia ego uiuus & uos uiuetis. Cur de presenti se dixit
uiuere illos aut de futuro esse uicturos. Nisi uita & iam
carnis utiq; resurgens quae in ipso p̄cedebat &
illis est pollicitus securam & quia ipse mox futura
fuerat resurrectio p̄sentis posuit temporis uerbum
p̄p̄t significandam celeritatem illorum aut quoniam
in seculo differatur finem non uitis sed uiuetis.
Duas ergo resurrectiones. Suam scilicet mox futuram

& vitam in seculi sine secuturam Duob; uerbis presentis
 temporis & futuri eleganterq; promisit, In illa die in
 quid uos cognoscetis quia ego sum in patre meo & uos
 in me & ego in uob; in quo dicit nisi de quo ait & uos ui
 uetis Nouerant apti tunc esse xpm in patre p unita
 tem in diuinitatis Nouerant se esse in xpo
 p susceptionem fidei & sacramentoru eius Nouerant
 ueraciter uiuere tunc esse xpm in patre in se esse xpm
 p dilectionem & obseruantiã mandatorum eius
 Nouit & hoc scãdi ecclesie sed longe melius & plenius in
 illa die de qua dicit & uos uiuetis in qua ueraciter
 uiuere incipiunt hoc est in die resurrectionis quon
 do eo pfectius cuncta que scienda sunt sciunt quo ipsa
 scientie fontem uicinius sine fine conspiciunt
 Ut omnib; huius pmissionem beatitudinis pmitteret
 si solum modo apostolis. & or sub iunxit Qui habet
 mandata mea & seruat ea ille est qui diligit me
 qui autem diligit me diligetur a patre meo & ego dili
 gam eum & manifestabo ei me ipsum Ubi omne in
 tentione considerandum e quid xpm uere diligere
 est Non ipsam dilectionem ambit confiteri sed
 mandata xpi que discendo habemus operando ser
 uare Qui habet in quid mandata mea & seruat
 ea ille est qui diligit me Qui habet in memoria & ser
 uat in uita Qui habet in sermone & seruat in more
 qui habet audiendo & seruat faciendo aut qui habet
 faciendo & seruat pseruando Ipse est inquit qui di
 ligit me Notandum quia cum presentis temporis
 uerbo dicitur qui aut diligit me ad iecit de futuro

Diligetur a patre & a matre. Ergo diligam eum. & manifesta-
bo ei meipsum. Diligit namq; & communis dilecto-
res suos cum patre filius. sed nunc diligit ad hoc ut se-
re quiant ex fide: quae dilectionem operantur. Tunc
ad hoc diligit: ut conveniant ad visionem veritatis
quam p̄ fidem gustaverant. Non autem frustra addi-
dit. & manifestabo ei meipsum. se vero secundum
humanitatem cunctis in iudicio manifestabit. Solus
vero iustis & sc̄is divinitatis gloriam in qua equalis e-
patri & sp̄i sc̄o. ad beatitudinem eternam manifes-
taturus erit. Dicit euudae. nulle sc̄arioris;

Dñe quid factum est quia nobis manifestatu-
rus es te ipsum et non huic mundo.

Interrogavit discendo causam veritatis. Iste est in
Iudeis cuius epistula legitur in ecclesiis xpi. non ille
traditor. Ideo aliter interrogavit. aliter ille peritor
cum ait. Numquid ego sum ille. Simulator accessit
ad mensam magistri. iste veritatis inquisitor. inter-
rogavit dñm. Cui respondit ih̄s. Siquis diligit me.
sermone meos servabit. probatio ergo de lectio-
nis. & duocatio est operis; hinc in epistola sua h̄isdem
iohannes dicit. qui dicit quia diligo dñm & manda-
ta eius non custodit. mendax e. Verē enim diligi-
mus dñm. si mandata eius observamus. & non str̄ nos
ad mandata illius voluptatib; coartamus.

Et pater meus diligit eum. Quia opera quae
pater facit haec & similiter filius facit. & qui diligit
filium. diligit & patrem. & qui diligitur a filio. dili-
gitur a patre. Et ad eum veni eamus. Et tunc

sioneum apud eum facieorus .

Qui enim uere dñm diligit nec temptationis tempore se
cedit ab amore dñi. Ad hunc ueniunt pater & filius spū
tali accessione. & mansionem apud eum habent. Ille
eum uere amat. cuius uidelicet & mentem delectatio
praua ex consensu non superat. Nam tanto quisq; a
supno amore disiungitur. quanto inferius delectatur.

Dilectio scōs discernit a mundo. que facit unanimes.
habitare in domo. in qua domo facit pater & filius
mansionem. quidonant & ipsam dilectionem quib;
dōnent in fine & icem suam manifestationem. De
qua manifestatione discipulus interrogauit. & au
diuit ad hanc manifestationem p dilectionem ueni
endum eē. qui n̄ diligit me sermones me
os n̄ seruat; Hi sunt. qui patrem & spm sc̄m
numquā uident. Filium autē n̄ ut beneficentur.
sed ut iudicentur admodicum uident. Nec ipsum
informa dī ubi est cum patre & spū sc̄o. pariter inui
sibilis. sed in forma hominis ubi esse mundo uoluit
patiēdo contemptibilis. iudicando terribilis.

Et sermo^{nē} quem audistis n̄ est meus. sed eius
qui misit me patris; Quid est qd̄ prius plurali
numero sermones dixit. nunc autē singulari ser
monē fortassis p̄dicationis. ibi sermones monstrare.
hic uero seipsum qui est uerbum patris. & ideo dix̄
n̄ suum. quia a seipso n̄ ē sed a patre. Sicut nec sua ē
imago sed patris. nec suus filius sed patris. Recte
igitur auctori tribuit quicquid fecit aequalis. a
quo ab & hoc ipsum qd̄ illi est indifferenter aequalis.

hec Locutus suam uobis apud uos manens
Illa mansio de qua superius dixit spiritalis est. quae solus
scis datur. haec uero de qua nunc dicit. corporalis est.
De sua praesentia corporali tantummodo dixit. quam utique
& iusti & impii uidere potuerunt. Illa in aeternum bea-
tificat liberat. haec in tempore uisitat liberat.
haec inquit Locutus suam uobis apud uos
manens. Utique praesentia corporali una cum illis
uisibilibus loquebatur. PARACLETUS autem spiritus
sanctus qui emittet pater in nomine meo. ille
uos docebit ^{om. d.} et succedet uobis omnia que
cumque dixerit uobis;

Multa dixit audientibus infidelibus quae in eorum corda
in locum non inueniuntur quia spiritus sanctus intus eos non docebat.
Multa dicit cotidie presbiteri predicatorum quae audientes
interius precipiunt quia spiritus sanctus non suggerit eis interius
quae audient exteriorius. De quo recte promittitur. Ipse
uos docebit omnia quia nisi isdem spiritus corde assistat
audientis ociosus est sermo doctoris. Nemo enim docenti
homini tribuat quod ex ore docentis intellegit. Quia nisi
intus sit quid docentis lingua exteriorius in uacu-
um laborat. Aliter itaque predicantem christum audierunt
iudei. Aliter apostoli. Illi ad iudicium isti ad salutem.
Quia or spiritus in animo docuit quod foris audierunt in aure.
Pacem relinco uobis pacem eam do uobis.

In pace relinco uos in pace inueniam uos. hic relinquo
illuc do. sequentibus relinco puenientibus do. pacem factam
reliquit nobis in hoc seculo. pacem suam dedit nobis in futuro
seculo. pacem suam reliquit nobis ut nos inuicem dili-

gamus. pacem suam dabit nob. ubi numquā inuicem
 dissentire possimus. Quid est qđ dicit pacem meā douob
 & dicit pacem meā. relinquo uob. fortassis quia
 aliter nunc. aliter tunc pax erit. hic uero bella cum ui
 tis habemus. Ideo nō dedit meam. Illuero in cetera
 pace æterna erit tranquillitas & concordia & talis pax
 qualem ille habuit cum seipso qui nullum habuit in seipso
 peccatum; **NON** quomodo mundus dat. ego do
 uobis. Id est nō quomodo immundi homines sæpe sibi
 in sua malitia concordant sed quomodo quis sibi in scititate
 concordant & in xpi caritate coniungunt.

NTURBETUR COR UESTRUM AUDISTIS. QUI ADIXI
 UOBIS UADO ET UENIO AD UOS.

Hinc turbari & formidari poterat cor illorum qđ ibat
 ad eis quem uis uenturus esset ad eos. Ne forsitan gre
 gem lupus hoc interuallo inuaderet & pastore absente
 sed equib; homo abscedebat. dī nō relinquebat. & idem
 ipse xps. & homo & dī. Ergo ibat p id qđ homo erat.
 & manebat p id qđ dī erat. Igitur dī qui nullo contine
 tur loco discedit ab eorum cordibus. qui eum relin
 quunt morib; nō pedib; uenit ad illos qui conuertunt
 ad eum. nō facit e sed fide. & accedunt ad eum non
 carne sed caritate. **SID** ILE CERETIS ME CAUDE
 RETIS UNIQUIS; quia ego ad patrem uado.
 quia pater maior me est. Per quod igitur
 filius non est æqualis patri. p hoc erat iturus
 ad patrem. In quo uenturus est uiuos iudicatuos
 & mortuos. p illud uero qđ est æqualis patri. nu
 quam recessit a patre. sed cum illo est ubiq; totus

per diuinitate quam nullus continet locus agnosca-
mus geminam substantiam xpi; diuinam scilicet qua
equalis est patri humanam quia maior est pater.
Utrumq; autem simul non duo sed unus xps nescit qua
ternitas sed trinitas dr. Sicut enim unus e homo ani-
ma rationalis & caro sic unus est xps dr & homo. De
p hoc xps est dr. anima rationalis & caro. xpm in his
omnib; xpm in singulis confitemur. quis est ergo
p quem factus est mundus. xps ihs sed in forma di
est sub pontio pilato crucifixus. xps ihs sed in forma
serui. Item de singulis quib; homo constat. quis non e
derelictus in inferno xps ihs. sed in anima sola. quis
resurrecturus triduo iacuit in sepulchro xps ihs sed
in anima sola. dicitur ergo & in his singulis xps.
Utrum haec omnia non duo uel tres sed unus est xps. Ideo
ergo dixi si diligeretis me gauderetis utiq; quia uado
ad patrem. qm nature humane gratulandum est.
eo qd ad sumpta a uerbo unigenito ut immortalis
constitutus eratur in celo. hoc enim modo se ipsum dixit
ad patrem. non seculo ad illum ibat quicum illo erat.
sed hoc erat ire ad eum & recipere a nob immortalitate.
atq; immortale facere qd mortale suscepit ex nobis.
& ad dexteram constituere patris p qd fuit in terra
p nob. deinde ipse dñs ihs subiunxit.
**ET NUNC DIXI UOBIS PRIUS QUAM FIAT UT CUM
FACTUM FUERIT CREDATIS.** Illud utiq; dicit qd
factum fuerit qd eum post mortem uisuri erant uiuifi-
cem & ad patrem ascendentem. quo uiso illud fuerunt
credaturi qd ipse esset xps filius di cum potuit hoc fa-

cere cum p̄dixisset & p̄dicere antequam feceret.
 poterat enim dubitare si filius dei esset. cum eum ui-
 derunt moriturum. Sed cum uiderent eum resurrexis-
 se. credebant in quo ante dubitabant. & confirmata
 est fides in cordibus eorum quam illis p̄dixerat. qui &
 ore p̄misit quod facturus erat & opere compleuit
 q̄ ante p̄dixit. Deinde quid dicit. Jam n̄ multa
 loquar uobis cui uenit enim princeps mun-
 di huius. quis nisi diabolus. et inane non
 habet quicquid. nullum scilicet peccatum.

Hic enim ostendit diabolum principem eē peccatorum
 hominum. n̄ creaturam dei. & quocies cumque
 mundi fuga in mala significatione ponitur nisi os-
 tendit nisi mundi istius amatores & nondi. Absit
 enim ut credamus principem esse celi & terrae. &
 creaturam omnium quae generaliter mundi
 appellantur. Totus itaq; mundus. seruit suo creatori
 n̄ deceptorum. Redemptorum n̄ inter emptorum. & regit
 dispensatione diuina n̄ inimici ueritatis subuer-
 tur. p̄ter homines pastus illius qui propria uolunta-
 te n̄ necessitate aliqua se subiciunt diabolo. Unde
 & apostolus ait. Non est nob̄ conluctatio aduersus
 carnem & sanguinem id est aduersus homines. sed
 aduersus potestates & rectores tenebrarum harū.
 id est peccatorum. qui in tenebris manent iniquita-
 tis quos rectores angelos eē desertores designat.
 Sed sunt qui p̄ gratiam dei n̄ propriis meritis inde-
 truantur. De quibus ait apostolus. Fuitis aliquando
 tenebrae nunc autem lux in dño ut filii lucisambu-

late. Sed gratia christo quierunt nos sicut idem dicit
apostolus de potestate tenebrarum & transtulit in
regnum filii caritatis sue. In quo princeps huius
mundi hoc est tenebrarum harum non habebat que
quam. Quia neque cum peccato diuenerat nec eius carne
de peccati propagine uirgo peperat. Et tamquam et di
ceyetur. Quis ergo morieris si non habes peccatum
qui debebatur mortis supplicium. Continuo subiicit

Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem
et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio
suscite eam hinc. Discumbens enim disci
pulis loquebatur. Eamus autem dixit quo rursus ad illius
locum unde fuerat tradendus. Est morti traditus
qui nullum habebat meritum mortis sed habebat ut
moreretur mandatum patris. Sequitur enim
ecos uas uitae uera et uos palmites.

xxvi
Hanc uero similitudinem dicit pro hoc quod est caput ec
clesiae nosque membra eius. Cum esset in forma di
aequalis patri factus est in forma serui uitae. Unde
nos palmiter illius esse possimus. Sicut enim ovis
agnus petra lapis angularis per similitudinem dicit
christus. Ita & uitis per similitudinem dicitur esse. Sed quid
est quod dicitur uera nisi quia est & uitis falsa. De qua
in propheta legitur, quomodo uersas in amaritudi
nem uitis alienae quaedam fecere uas expectata
est fecit lambruscas. Ego sum uitis uera pater
agricolae est. Secundum hoc ergo uitis christus. se
cundum quod ait pater maior me est. Secundum
id ergo quod dicit ego & pater unum sumus. & ipse

agricola est ne tales quales sunt qui extrinsecus
operando exhibent sed quales ut dicitur & iam intrin
secus incrementum. Nam qui plantat est aliquid
neque qui rigat sed qui incrementum dat dicitur. Et utique
dicitur est christus quia dicitur erat uerbum & uerbum caro factum
est. Factus est quod non erat & mansit quod erat. Omne
palmitem inmensiferente fructum tollit eum hoc est
quod alio loco ait iacob securis ad radicem arborum po
sitae est. Omnis enim arbor non ferens fructum excide
tur & in igne mittetur. Eum uero palmitem qui fert
fructum purgavit eum, fert fructum quia munda
tus est & ut plus ferat purgabitur. & hoc non a se
sed a deo qui mundat corda nostra ut fructum ferre
possint. & purgat spiritum caritatis ut plus fructi
capere ualeant. **Ita uos mundi estis propter
uerbum quod locutus sum uobis.**

neque

Hic se ostendit agricolam esse dum dicitur mundi
estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Quare
non ait mundi estis propter baptismum quo abluti es
tis sed ait propter uerbum quod locutus sum uobis nisi
quia & equam uerbum mundat. Detrahe uerbum
& quid est aqua nisi aqua. Accedit uerbum ad ele
mentum & fit sacramentum. Unde ista tanta uisus
est ut corpus tingat & cor abluat nisi faciente uerbo.
Non quia dicitur sed quia creditur. Nam tria in bap
tismo uisibilia sunt id est corpus, aqua & sacerdos.
Tria inuisibilia anima fides & spiritus dei qui haec om
nia operatur ut fiat spiritaliter filius dei renatus ex
aqua & spiritu qui fuit carnaliter filius peccati natus

extra duce primorum parentum carne; Et os u
uitis uera et uos palmites manete in me
et ego in uobis. Non eo modo illis in ipso manen
dum est sicut ipse in illis. Utrumque enim prodest in
ipso sed illis. Ita quippe in uita palmites ut uita non
conferant sed inde accipiant unde uiuant & fruc
tificare possint. Ita uero uita est in palmite, ut
uitale alimentum subministrat eis non sumat ab eis.

Ac hoc utrumque prodest credentibus in christum manere in
christo. & christum in illis. Unde secutus est & ait; Sicut
palmes non potest ferre fructum a semetip
so nisi manserit in uita. Sic ne uos nisi
in me manseritis; Qui enim a semetipso se
fructum ex estimat ferre in uita non est; qui in uita non est.
in christo non est. qui in christo non est christianus non est. Omnis
enim fructus boni operis ab illa radice procedit
qui nos sua gratia liberauit & suo auxilio prouehit
ut fructum plus adferre ualeamus;

ego sum uita uera et uos palmites qui man
serit in me et ego in eum hic fert fructum
multum quia sine me nihil potestis facere.

Non dixi paruum aliquid boni potestis sine me facere
sed omnino nihil. Siue enim paruum bonum siue
multum sine illo fieri non potest. Sine quo nihil boni
fieri potest. quamuis enim christus uita non esset & nihil homo
esset. Tam istam gratiam palmite; non perberet nisi
& iam dixeret. Siquis in me inquit non manse
rit mittetur foras sicut palmes et aris
cet. et colligent eum et in ignem mittent

et ardet. Ligna itaque vitas tanto sunt contemp-
 tibiliora si in vite non manserint: quanto gloriosiora
 si manserint. Unum sed duobus palmitibus congruit. aut
 vitas aut ignis. Si in vite non est ignis erit. ut ergo
 ignis non sit maneat in vite. Si manserit in
 vite inquit. et verba eius in vobis manserint.
 quodcumque uolueritis petetis et fiet uobis.

Manendo quippe in christo quid uelle possunt nisi quod conue-
 nit christo. quid uelle possunt manendo in saluatore
 nisi quod alienum non est a salute. nec enim petere
 uolunt nisi quod expedit ad salutem. manentes autem
 eo cum uerba eius in nobis manent. quodcumque uoluerimus
 petamus. & si & nobis. Quia si petimus & non si &. non
 hoc petimus quod ad illud pertinet. ut maneamus in eo.
 nec quod succedent uerba eius que manent in nobis sed quod
 habet cupiditas & infirmitas carnis que non est
 in eo. & in qua non manent uerba eius. Tunc enim di-
 cendosunt uerba eius in nobis manere quando faci-
 mus quod ceperit & diligimus quod ceperit. magis
 magisque saluator gratiam qua saluamur. disci-
 pulis loquendo commendans.

In hoc inquit. clarificatus est pater meus
 ut fructum plurimum adferatis et effi-
 ciamini mei discipuli.

Si enim hoc glorie est patris ut fructum plurimum
 adferamus & simus discipuli christi non hoc nostre
 glorie tribuamus tamquam hoc ex nobis ipsis ha-
 beamus. eius est enim hec gratia & ideo in hoc
 non nostra sed eius glorie a quo efficiamur. ut simus

discipuli xpi. Nisi ab illo cuius misericordia puenit
nob uelle & subsequitur posse quae ad id ptineat
ut p paxucliter inuenerimus in uite; Sicut dilexit
me pater. et ego dilexi uos manete in dilec
tione mea. Ecce unde sunt nob opera bona.
Nam unde nob essent nisi quia fides p dilectionem
operatur. Unde aut diligimus nisi prius diligere
mur. & unde illa dilectio di in nob esset nisi prius
nos sua pueniret & gratiae in qua nos dilexit. Cum
essemus in peccatis & conuulsi fuerunt nos in xpo.
qd aut ait sicut dilexit me pater & ego dilexi uos non
equa litatem nature ostendit nostrae & suae sicut
est pater & ipsius sed gratiae quae est mediator di &
hominum homo xps ihs; mediator enim se ostendit
cum dixit me pater & ego uos. Nam pater utiq; dili
git & nos sed in ipso quia in hoc clarificatur pater
ut fructum adferamus in uite hoc est ^{in filio} & efficiamus
eius discipuli; manete inquit in dilectione
mea; Quomodo manebimus? audi quid sequatur;
si pcepta mea inquit seruaueritis ma
nebitis in dilectione mea;
In hoc enim apperebit qd in dilectione mea manebi
tis si mea pcepta seruaueritis. Nemo se fallat dicen
do qd eum di ligat si eius pcepta n seruauit. Nam in
tantum eum diligimus in quantum eius pcepta ser
uamus. In quantum autem minus seruamus tantum
minus diligimus. quid est qd dixit manete in dilec
tione mea nisi manete in gratia mea. & quid est
si pcepta mea seruaueritis manebitis in dilectione

mea nisi ex hoc scietis qd in dilectione mea quauos di-
 ligo manebitis si mea pcepta seruabitis. Sed quid est
 illud qd adiungit. sicut & ego pcepta patris mei
 seruauit & maneo in eius dilectione. Quis sunt pcepta
 patris nisi que ante dixerit. & sicut in eadem dedit
 mihi pater sic facio. qd apostolus exponens ait
 Xpi factus oboediens patri usq; ad mortem morte
 autem crucis. propter qd & dr exaltauit illum &
 dedit illi nom qd est sup omne nomen. ADIUNGIT
 ET MANEO IN EIUS DILECTIONE;

De hac dilectione dixit qua diligit eum pater.
 Sed numquid & hic gratia intel legenda est quia
 pat diligit filium sicut gratia e quia nos diligit filius
 cum simus nos filii gratia e in natura e. Unigenitus
 autem natura in gratia e & ane ergo filius in di-
 lectione quae eum dilexit pater & ideo seruauit
 pcepta eius. Quid est ergo ille homo ex uirgine na-
 tus nisi qd dr susceptor est eius. Dñum erat unige-
 nitus di patris filius sed ut mediator daretur nob
 p ineffabilem gratiam uerbum caro factum est.
 & habitabit in nob; Hec locutus suus uobis
 ut gaudium meum in uobis sit. et gaudi-
 um uestrum impleatur; In uob sit uerbum
 meum impleatur. Quid est gaudium xpi in nobis.
 nisi salus nra ppt qua factus est homo. & qd est
 gaudium nrñ qd dicit implendum. nisi eius habe-
 re consorcium. Sicut in sequentib; dicit; Uolo
 pat ut ubi sum ego & isti sint mecum; Gaudium
 igitur eius de salute nra qd in illo semp fuit cum

preceperit & predestinavit nos. Coepit esse in nobis quando
vocauit nos. & hoc gaudium merito nostrum dicimus
quo & nos beati futuri sumus. Illius vero gaudium
semper perfectum est nec minui potest nec habere quo
crescat. hoc vero gaudium nostrum in coatur infide-
rentia sententiam implebitur in premio resurgendum;
hoc est preceptum meum ut diligatis invicem
sicut dilexerunt. Nam in superioribus dixit
dum de dilectione precepit mandatum novum do-
modo dixit preceptum meum novum dixit ne in
tustate nostra perseveremus. hic dictum est meum ne
contempnendo putemus repetitio eiusdem huius man-
dati commendatio est quia sine caritate nullum precep-
tum domini est acceptabile. De qua apostolus ait plenitu-
do legis est caritas. ubi ergo caritas est quid est quod pos-
sit deesse? ubi autem non est quid est quod possit prodesse?
nemo diligit qui non credit. Nemo desperat qui diligit;
& haec tria spes fides & caritas in quibus christiana reli-
gio consistit. Sed maior his caritas quia non pre-
terit sed permanet dum hic incipit illuc perficitur ubi
permanet. hoc ergo preceptum domini tenemus ut nos
invicem diligamus & quicquid aliud precepit facie-
mus quoniam quicquid est aliud habemus huius dilectionis
in seipso exemplum ostendit. & ideo subiunxit
ut diligamus invicem sicut & ego dilexi vos. Ut quid
enim nos dilexit christus nisi ut possimus regnare cum
christo? Ad hoc nos diligere debemus ut habeamus
dominum & in eum vivamus in deo; & si sic quis se diligit dominum
diligunt. Et haec est dilectio qua fit deus omnia in

omnibus. sequitur **M**aioreo hac dilec
 tioneo neco habet quā ut animā suā
 ponat quis pro amicis suis. Quid est qd
 dñs noster ih̄s xp̄s toties caritatis p̄cepta iteravit.
 nisi quia omne p̄ceptum & omne op; bonū in sola car
 tate solidatur. p̄cepta ergo dominica & multa r̄
 p̄diuersitatem operis unum in radice dilectionis.
 Hanc itaq; caritatem ueracit̄ habet qui & amicum dili
 git in dō & inimicum diligit pp̄t̄ dñm. Ideo subiunxit
 sicut ego dilexi uos. Id est ad hoc amate ad qd̄ amavi
 uos. Unde & in cruce positus orauit p̄ inimicis suis
 dicas pater ignosce illis; **M**aioreo ac dilec
 tioneo neco habet quā ut animā suā
 ponat quis pro amicis suis; In hoc xp̄i dilec
 tio supereminet in nos quia uenit ut animam suā
 poneret pro inimicis suis. Ad hoc tam̄ ut ex inimicis fa
 ceret & amicos sed non omnium est martirium. Tam̄
 omnium beneficium ē in fratre qui ueram substan
 tiam suam fratre in necessitate posito n̄ tribuit.
 Quomodo animā suam in persecutione daturus est
 p̄ fratres suos. Uisus uero huius caritatis est in pa
 ce suā distribuere p̄ xp̄i amore ut possit in turba
 tione se ipsum tradere p̄ nomine eius; uos amici
 mei estis si feceritis que ego p̄cipio uobis;
Magnæ est dignitas amicum eēdi. sed uidendū ē
 quib; gradib; ad hanc celsitudinem pueniatur.
 subiungit. Si feceritis ea quæ ego p̄cipio uob. Ac si
 apte dicat gaudetis de culmine pensate quib; labo
 ribus uenitur ad culmen. Magnæ est misericordia

Z

largitoris nri serui nsumus digni & amici uocamus
s Ideo subiungit; **IA**NON DICO UOS SERUOS QUIA SER
s UUS NESCIT QUID FACIAT DOMINUS EUS

Aliud est seruum timoris aliud amoris. quod duo gra
nae ipsa ueritas in hoc eodem euanglo exprimit di
cens. Seruus nmanet in domo inae uerū filius autē
manet. filius uero seruit patri ppter amorem. seruus
autem ppter timorem. De quo seruitio modo dñs dicit

Iam non dico seruos sed amicos. quia filii nserui. Ideo
& amici quia seruus nesciat quid faciat dñs eius

Nescit enim uoluntatem dñi sui qui p timoris amaritu
dinem seruit dño suo & n̄p caritatis dulcedinem quasi

s patri seruiat. Uos autē dixi amicos quia om
s nia quaecumq; audiui a patre meo nota

s feci uobis. Quae sunt omnia quae audiuit a patre
s suo quae nota fieri uoluit seruis suis ut eos pficeret

amicos suos. Nisi gaudia interne caritatis nisi illa
festa supnae patriae quae nostris cotidie in tibi;

p adspirationem sui amoris inprimit. Sed haec
cognitio quae nunc ex parte proficit in illa plenitu

dine scientiae pficeretur de qua apostolus ait.

Cum autem uenerit qd p factum ē euacuabitur quod
ex parte est. hoc enim dñs discipulis se fecisse dixit

qd eum facturum esse sciebat; **NON** UOS ME ELE

s CISTIS SED EGO ELECI UOS. Haec est adfectibilis
s gratiae quae puenit nos ut simus amici & seruis

Ideo nob n̄ subrepat supbia quae si pro nostris meritis
aliquid acciperimus dum filii irae sumus nunciat

filii di p gratiam effecti sumus. Sine qua nihil pos

sumus facere ut pollo ante ipse ueritas ait Sine
 me nihil potestis facere; & posui uos ut ea
 tis et fructum adferatis; Posui ad gra
 tia plantam ut eatis uolendo fructus adferatis
 operando. Eatis enim uolendo dixi quia uelle ali
 quid facere iam multum in e est qualem uero
 fructum adferre debeant subiungit. Et fructus
 uester maneat ut quodcumque petieritis pa
 trem in nomine meo det uobis;

Nomen filii ihu est; ihu autem saluator uel diuini
 salutaris dicitur. Ille ergo homines saluatoris petit
 quod illud petit quod ad ueram salutem pertinet. Nam
 si id quod non expediat petitur in nomine ihu petimus
 hec mando uobis ut diligatis inuicem;

Merito itaque magister bonus dilectionem sic saepe
 commendat tamquam precipienda sit. Sine qua non
 possunt prodesse caetera bona & quae non potest haberi
 sine caeteris bonis quibus homo efficitur bonus; pro
 ac autem dilectione patienter debemus pro dno
 mundi odia sustinere; Necesse est enim ut nos ode
 rit quos cernit nolle amare quod diligit; sed parum
 nos de se ipso dno consolatur; quicum dixit & hec
 mando uobis ut diligatis inuicem adiecit atque ait;
 Si mundus uos odit. Scitote quid me pri
 oreo uobis odio habuit; ne discipulus
 super magistrum; Adhereant capiti membra
 ut quod caput patiebatur prius non recusent membra
 pati; Si de mundo essetis mundus quod suum
 erat diligeret; Aliter enim mundus intellegit

in seis. aliter in peccatoribus, aliter quid diligunt dñm.
atq; aliter quid diligunt hoc scdm; Nam mundi nomi
ne. saepe ecclesia designatur; sicut est illud. et erat
in xpo mundum reconcilians sibi; Itemq; illud. Non
enim uenit filius hominis iudicare mundum sed
ut saluetur mundus p ipsum; Totus mundus ecclesia
est & totus mundus odit ecclesiam; mundus igitur
odit mundum inimicus reconciliatum. damnatum
saluatum in quatuor mundatum; Sed iste mundus
quandis in xpo reconciliat sibi & qui p xpm saluatur
& cui p xpm peccatum omne p corp; dampnatur
de mundo electus e; Deniq; cum dixisset. si de mundo
essetis mundus qd sum erat diliget & continuo
subiecit; quia uero de mundo non estis sed
ego electi uos de mundo propterea odit
uos mundus; Erant itaq; de mundo sed p gra
tiam electi de mundo ut non essent in mundo. in quo
nati de peccati radice; Sed in quo renati p gratiam
ut non essent in mundo sed electi de mundo; Et quos
de mundo dixit. Ne quis in suis gloriatur meritis;
sed qui gloriatur in dño gloriatur; in eodote
sermones mei que dixi uobis. Ne seruis maior
dño suo; Si ne psecuti sunt et uos psequuntur.
si si sermone meo seruauerunt et uos ser
uabunt; Perfectus magister reuocat discipu
los ad exemplum qd in se ostendebat ut in prioribus
legimus. Nunc autem exostatur eos. quatenus habe
ant in memoria sermones magistri. Ne seruis ma
ior dño suo. Hic sermo significat. qui scdm habet timore.

& pmanet in seculo. In quo est initium sapientie
 & intellectus bonus omnibus; facientibus; cum ibi insuper
 oribus illum demonstrat seruum de quo & dudum
 ait seruus in mane in domo in aeternum. Ille est ser-
 uus qui pmanet ad timorem quem foras mittit caritas.
 & in mane in domo in aeternum; Sed hec omnia faci-
 ent uobis propter nomen meum quia nesciunt eum
 qui uisitat eos; Quae omnia facient nisi quod dixit
 odio habebunt uos. Scilicet & psequentur sermonem
 cohibent uerbum. Adiunxit; propter nomen meum; quid est
 aliud dicere quam me in uobis odio habebunt. me in uobis
 psequentur & sermonem uerbum quia meus est. ideo
 in seruib; sed haec omnia facient propter nomen
 in uerbum sed meum; Tanto igitur miseriorer qui propter
 hoc nomen ista faciunt. quanto beatiore qui prop-
 ter hoc nomen ista patiuntur. sicut ipse alio loco
 dicit; Beati qui psecutionem patiuntur
 propter iustitiam; hoc est enim pro me uel
 propter nomen meum; Sequitur. Si in uenissetem & locutus
 fuissetem; peccatum non haberent; Nunc autem excusa-
 tionem non habent de peccato suo; Iudeos ostendit
 & pressius quibus; missus est & quibus; promissus ante
 per prophetas. Iudei ergo psecutusunt christum quod
 euidentissime indicat euangelium. Iudeis ergo
 locutus est christus in uel gentibus; in eis ergo uoluit intel-
 ligi mundum qui odit christum & discipulos eius;
 Quid est ergo si in uenissetem peccatum non haberent
 Numquid sine peccato erant iudei antequam christus ad eos
 in carne uenisset. quis hoc uel stultus simus dixerit

sed magnam quod de peccato nomine peccatum quasi
sic generali nomine uult intellegi. hoc est enim peccatum
quo timentur cuncta peccata quod unus quisque; si non habe
at dimittantur ei cuncta peccata. hoc est autem quod non cre
diderunt in christum quia propterea uenit quod creditur in eum.
hoc peccatum si non uenisset & nunquam haberent. Aduentus
quippe eius quantum credentibus; salutaris. tantum
non credentibus; exitibilis factus est. Nunc autem excusatio
nam non habent de peccato suo; De quo peccato. nisi quod non
crediderunt in christum filium dei qui eis antepmissus est &
multas in legefigurationibus; demonstratus & quasi
haec omnia inania essent ita contempserunt & non
crediderunt in christo qui uenit in plenitudine temporis
factus sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret & qui
me odit & patrem meum odit. Sicut qui diligit filium
diligit & patrem quia una dilectio est patris & filii si
cut una natura. Ita & qui filium odit odit & patrem
Si opera non fecis semineis quae nemo alius fecit peccatum
non habent; dixit dominus qui me odit & patrem meum odit.
Utiq; enim qui odit ueritatem. necessesse est odere & uero
& ueritatem naturae. Nunc dicit si opera non fecissem
ineis; quae nemo alius fecit peccatum non haberent pec
catum scilicet magnum de quo & superius ait Si non
uenissem & locutus fuisset meis; peccatum non haberent
hoc est peccatum quo in eum loquentem & operante
non crediderunt. quod dixit nemo alius fecit meis. tanquam
si aliqui miracula sanctorum fecissent ante in populo
dei sicut helias uel heliseus multos suscitarent.
Nemo tamen tanta fecit miracula uel tanta salutis

176.
insignia humane fecit sicut xps fecit in conspectu illorum
quae facile intellegit qui euangelium legit. Ideo opus
ne illa numerare quae euangelium narrat & totus
mundus clamat. Nimirum illorum opera quae in eorum
ualitudine tanta miracula salutis ostendit. quae
ta illis antea nemo donauit. haec enim uideri & hoc
eis exprans adiungit & dicit; **Nunc autem et ui
derunt et oderunt et oderunt et patrem meum.**
Quo sensu hoc intellegendum sit paulo ante exposu
imus sed ut impleatur sermo qui in lege eorum
scriptus est. quia odio habuerunt me gratias. Eorum lege
dicitur non ab ipsis inuentam sed ipsis datam. Gratias
uidelicet quia nullum ex odio concessum quirit uel
ad commodum tendit. Hi uero de quibus hoc dixit probe
neficius reddiderunt mala & propter nimiam cordis mali
tiam oderunt diligentem eorum & beneficientem illis;
**cuo autem uenerit spiritus paraclitus quae
ego mittam uobis a patre meo spiritus uerita
tis qui a patre procedit.** Ex multis sancti euan
gelii locis inuenimus quae discipuli ante aduentum
sancti spiritus minime capaces erant ad intellegendum ar
chanae diuinae sublimitatis. Minus forte ad tolle
rendam aduersam humane prauitatis. Sed eis aduen
tante spiritu cum auxilio diuinae agnitionis data est
dura constantia. uincende humane persecutionis
temptamenta. unde eos spiritus sancti aduentus promissit
roborandus esse uel ad fiduciam predicationis uel ad
constantiam passionis sicut in ipso principe apostolorum
factum esse cognouimus qui prius ad unius ancille

uocem xpm timuit confiteri que postea palam & om-
nib; ceteris constantius scō spū roboratus multis iude-
orū milib; p̄dicauit. Itaut & eius p̄dicationem tria
milia uirorum legimus credidisse & baba & ceteros esse
& n̄ post multum temporis & iam quinq; milia ceteri
disse. Unde & ipse xps̄ ut audiuimus p̄misit eis dicens;
CUM AUT̄ UENERIT SP̄S PARACLITUS QUE EGO
MITTAM UOBIS A PATRE EGO SP̄S UERITATIS;
UTRUMQ; DIX̄. & sp̄m paracletum hoc est sp̄m consola-
tionis & sp̄m ueritatis ut & fiducia habuissent p̄dica-
tionis in sp̄u ueritatis & consolationem gratiæ in
eodem sp̄u. q̄d uero ait quia pater p̄cedit statim
subiunxit quem ego mittam; significat enim q̄d
& equaliter idem sp̄s sc̄s a patre & filio p̄cedit & aqua-
lit̄ a patre & filio mittatur. Sed p̄pter distinctionē
p̄sonarum hic dicitur a patre p̄cedere & a filio
mitti & in eadem distinctione p̄sonarum unam eē
operationem ac uoluntatem suam cum patris uo-
luntate deñtia & uenit & iam & suæ sponte que equa-
lis est patri & filio ut cognoscatur unam eē uolunta-
tem atq; operationem sc̄e trinitatis; Ille inquit tes-
tationia p̄hibebit de ore et uos testatio-
nia p̄hibebitis. Quia q̄d sp̄u intus docente
p̄coeperunt hæc abiecto timore p̄stitit̄ foris lo-
quendo & alius ministrando. Ipse n̄c q; sp̄s corda
eorum & cōscientiæ ueritatis inlustrauit & adde-
cenda quæ nos sent culmine ueritatis erexit
CUM AUTEM UENERIT PARACLITUS ILLE TESTI-
MONIA PHIBEBIT DE ORE. Tamquā diceret

oculo me habuerit & occiderit uidentes. Saltale deme pa
 reclaris testimonium phibeat ut eos faciat in me credere
 nudentes; Et uos inquit testimonium phibeatis
 quia ab initio mecum estis; Phibeat spiritus sanctus phi
 beatis & uos quia ab initio mecum estis. potestis predica
 re quod nostis quod ad modo non facitis. Illius spiritus plenitudo
 indum ad est uobis; haec locutus suus uobis ut non
 scandalizet in uobis absque synagoga facient
 uos; Curauit namque pius magister futura discipu
 lis prauorum bella predicere quominus haec eos ueni
 ente possent turbare. Solent enim leuius ferre ad
 uersa quae praesciuntur quamque subito ex desperato
 superueniunt sicut in seculari literatura legitur.
 Saepe repente caesus perturbationis fortissimos quosque
 in bello milites fatigare; Sed uenit hora ut
 omnis qui interficit uos arbitretur obse
 quium se praestare deo. Arbitrantur autem
 obsequium se deo praestare iudaei in eo quod ministros
 noui testamenti odus in sequebantur & morte. Sed sic
 illi testimonium phibeat apostolus huiusmodi rationem
 habent sed non secundum scientiam; Arbitrantur er
 go legis aemulatores obsequium se praestare deo dum
 per omnia; gratiae necesse inferunt. sed eius legem
 quae per famulum data est defendunt qui gratiam
 quam ipse filius offert accipere rennuunt. In casum
 se deo patri placere estimant quidam filium contemp
 nere immo & iam persequi ac blasphemare laborant.
 Duo dixit illis esse uentura duobus iudeis id est ut extra
 synagoga eos facerent & ut eos interficerent;

que etiam ad cumululum damnationis illius populi pertinebant & ad salutem gentium profutura fuissent. Sic paulus in actibus apertorum illis iudicis dixit quia indignos uos uerbodi fecistis. Ecce conuestimur ad gentes. Sic enim precepit nobis dominus. Ecedite in lucem gentium ut sitis sicut lux mea usque ad extremum terrae. Sequitur, **ET HAEC FACIENT QUIA NON NOUERUNT NEQUE PATREM MEUM;** Quia enim filius in patre & pater est in filio & qui uidit filium uidit & patrem pater profecto quicumque filii credulitatem obstinacitate reiciunt nec patrem nosse probantur. Sed haec locutus sum uobis. ut cum uenerit hora etiam reuerentis carni quia deo dixi uobis, **MAGNA CONSOLATIO EST DISCIPULORUM** remiserunt ante predicta esse a magistro quae passuri essent & audire se seire habere adiutorem & remuneratorem periturum nomine talia passuros se esse predictum illis; haec **AB INITIO UOBIS NON DIXI QUIA UOBIS SCIAM ERAM;** Quae sunt quae ab initio illis non dixi & iam de spiritu sancto quem missurus erat illis a patre & de consolatione & conformatione eiusdem spiritus quo consolandi & roborandi fuissent ut omnia mundi aduersa uel iudeorum scelerata & persecutiones libero animo formidare non debuissent; haec ab initio non dixi quia uobis cum eram quia meae praesentia consolabatur uos; **ET NUNC UADENS AD PATREM NECESARIUM HABETIS SPIRITUM SANCTUM QUI CONSOLETUR & CONFIRMAT IN OMNI TRIBULATIONE & PASSIONE** quae passuri eritis. & nunc uado ad eum qui me misit & ne

non quid ex uobis interrogat me quo uadit. Significat
sese iturum ad eum qui misit illum ut nullus interro-
garet quod palam fieri uisus corporis cernerent. Nam
superius interrogauerant eum quo esset iturus dum
ad passionem properauit & respondit eos iterum
quo ipsi uenire non poterant. Nunc uero ita se promisit
iturum ut nullus quo uadit interrogaret. Nubes enim
suscepit eum quocundo ascendit ab eis & euntem in ce-
lum in uerbis quæsierunt sed oculis de uiderunt;
sed quia hæc locutus suus uobis inquit
in ista implentur cor uestrum;
Uidebat utiq; quid illa sua uerba in eorum cordibus
agerent spiritalem quippe nondum habentes interius
consolationem quæ per spiritum sanctum fuerant habebant id
quod exterius in christo uidebant amittere metuebant;
sed ego ueritate dico uobis expedit uo-
bis ut ego uadam. Expedit ut forma seru-
uris subtrahatur aspectibus; quatenus amor diuini-
tati aptius uiris infigatur in mentibus; Expedit ut nota
uobis formam celo miseram quatenus per hoc maiori
desiderio illuc suspiraretis; Sicut enim abiero para-
clitus non ueniet ad uos. Sicut abiero ant-
tamen uos ad uos. Non quia non poterat ipse inter-
ra positus de res per spiritum discipulis hæc loquitur cum
aperte legitur. Quia post resurrectionem apparsit
eis in sufflavit & dixit eis. Accipite spiritum sanctum
sed quia ipse in terra positus & corporaliter conuer-
sente cum eis non ualebant ad illum erigere mentem
ad sitienda munera gratiæ cælestis; Ascendente

autem illo ad caelos et illi pariter omne desiderium
suum in illo transferebant. Ideo capaces spiritus sancti iam
facti erant non ultra de morte eius contristati sed
de promissionis eius munere laetati. Patet autem
nec laboriosa expositione indiget cur eundem spiritum
paracletum id est consolatorem cognominaverit
quia nimirum corda discipulorum quae secesserant
suis in aeterna reddidisset huius consolaretur. Et se
crepare advenit. Nihil autem spiritus sancti non esset in cor-
dibus discipulorum vel etiam in antiquorum sanctorum
sed manifesta plenitudine. Antea sic non fuit data
quomodo post ascensionem die decima in centum
viginti nomine transmissus legitur sed in nullo
opere cuius libet pronome patris vel filii vel sancti spiritus
totius sanctae trinitatis operatio defuit. Sed postea
ita insinuari trinitatem ut quavis nulla esset di-
versitas substantiae singillatim tamen commendaretur
distinctio personarum. Cuius autem venerat
ille arguet mundum. Quid est quod dicitur cum ve-
nerit ille arguet mundum. Numquid non Christus dum esset
in mundo non arguit mundum de his omnibus quae seculum
turbant. Sed Christus saeculum iudeorum gentem arguit. Spiritus
vero sanctus in discipulis eius toto orbe diffusis non unam
gentem intellegitur arguisse sed mundum. In quo
arguit in eo quia per spiritum sanctum caritas diffusa est in
cordibus eorum quae foras mittit amorem ut non
metuerent mundum id est amatores mundi arguere.
De peccato et de iustitia et de iudicio.
Quae sententia ipse Christus exposuit dicens. De peccato

179
quae n̄ credunt in me. Peccatum incredulitatis: qua
si specie posuit. Quasi cū fides origo iustitiam.
Ite solidam tam ē uitiorū in incredulitate persistere.
dño terribilit̄ ad testante quiait; quiaut̄ n̄ credit.
iē iudicatus est quia n̄ credit in nomine unigeniti fi
lii. Iudicatus dix̄ id est dampnatus; De iustitia
uero qui ad patrem uado etiam non uide
bitur; Iustitiae discipulorum xp̄i erat qd̄ dñm
quē uerum hominem cernebant. uerum quoq; discipulū
ē credider̄; & quem sibi corporaliter ablatum no
uerant cetero semp̄ amore colebant. Iustitiae ceterosq;
fidelium Idest quid dñm in carne n̄ uider̄. Haec ē
qd̄ eum corpōli intuitu nūquā uider̄ dñm & hominē
uerum corde credunt & diligunt. De qua p̄ feto ius
tiae fidei arguuntur infideles cur ipsi uidelicet
cum similiter uerbum uisū audirent noluerint
credere in iustitiā. Neq; enim aequum nequitia
malorum ex sua solum prauidate. Uerū dñm ex
comparatione iustorum quam statim dampnanda
dēnt &. Arguit ergo mundum sp̄s sc̄i de peccato
quia n̄ crediderit in xp̄m; Arguit & de iustitiā cre
dentium quia exemplum eorum sequi noluerit
qui hunc ad patrem ascendisse neq; ultra corporali
ter intris conuersaturum ē sciebant. Nec tamen
ab eius dilectione poterant ulla ratione separare.
hoc est enim qd̄ ait quia ad patrem uado & iam n̄
uidebitis me. Nū uidebitis me postquam ascendero
qualem nunc uidere soletis carne mortali & compre
hensibili circumdatum sed in maiestate ad iudicium

uenientem & p̄ ad iudicio in maiore gloria cū scis
s apparenem; Sequitur de iudicio autem
s quia princeps mundi huius iudicatus est
s principem mundi diabolum dicit qui primatum in
cordibus infidelium quos hic mundi nomine uoluit
intelligi qui ordine p̄uerso mundum potius quam
mundi creatorem diligunt. qui iudicatus est a dño
qui ait. Uidebam satanam sicut fulgor cadentem de
cælo. Iudicatus ē ab eo cum & ipse demonia eiceret
& discipulis daret potestatem calcandi supra omne
uirtutem inimici. Arguitur itaq; mundus de iudi
cio quo diabolus ē iudicatus quæcundo homines negli
uoluntate resistere p̄sumant exemplo dampnati
p̄p̄t̄ supra biam tesserentur archangeli. Credant itaq;
homines in xpm̄ ne arguantur de peccato infideli
tatis suæ quo peccato omnia detinentur. Tense
ant in numerum fidelium ne arguantur de iustitia
eorum quos iustificatos n̄ imitantur. Caueant fu
turum iudicium ne cum mundi principe iudicentur
quem iudicatum imitantur. & enim nisi sibi ex esti
me/ parti supbia dura mortalium de superbiorum sup
plicio tessenda est angelorum; Sequitur;
s Adhuc multa habeo uobis dicere sed
s n̄ potestis portare modo; Cum autem
uenerit sp̄s ueritatis docebit uos omnem ueritatem.
Cestumē autem qđ ueniente de sup̄ sp̄u apti maiore
multo scientiam ueritatis quæ carnales eorum
potuerunt consequuti sunt. maiore desiderio cer
tendi pueritate succensit. N̄ tamen putanda uenē

in acuta quem piam omnem ueritatem posse conpse
 hendi. Unde & ipse beatus paulus aply quia dicitur cum
 caelum pteptus est & sibi audiuit archana uerba quae n̄
 licent homini loqui. At ex parte inquit cognoscimus
 & ex parte prophetauimus. Cum autem uenerit qd̄ p̄fectū
 est euacuebitur qd̄ ex te est. Intellegendum est ergo qd̄
 ait. Despū Docebit uos omnem ueritatem. Quasi dice
 ret diffunde in uestris cordib; caritatem que uos
 omnem ueritatem facit amare. Cuius magisterio
 inuolūti p̄ficietis de uirtute in uirtute digniq; ef
 ficiamini puenire ad uitam in qua uob̄ aeterna clari
 tas summe ueritatis & uere sublimitatis id est con
 templatō uestri conditoris appareat; Sequitur;
 Non enim loquitur a seo et ipso sed quecū
 que audiet loquetur. Non enim loquitur sp̄s
 a seo et ipso fortassis quia n̄e a seo et ipso sed a patre.
 Nam filius natus ē a patre & sp̄s sc̄s p̄cedit a patre. N̄
 enim loquitur a seo et ipso id est sine patris & filii cō
 munionē. N̄ enim diuisus ē sp̄s sc̄s a patre & filio sed
 unum opus ē patris & filii & sp̄s sc̄i. Sed quecumq; audi
 et loquetur. Audiet uidelicet p̄ unitatem substantiae
 & proprietatem scientiae. N̄ loquitur a seo et ipso
 quia n̄e a seo et ipso. pater quippe solus de alio non est
 filius a patre genitus & sp̄s sc̄s a patre p̄cedens. Ab ip
 so enim audiet sp̄s sc̄s a quo p̄cedit quia n̄e a seo et ipso
 sed ab illo a quo p̄cedit; a quo illi est intelligentia ab illo
 utiq; & scientia. Ab illo igitur audientia qd̄ nihil ē
 aliud quā scientia qd̄ uero adiunxit. Et que uen
 tura sunt ad n̄tiam uobis. Constat enim
 nonnullo sc̄orum in sp̄u sc̄o futura p̄dixisse. Sed tam
 altius sunt haec uerba dñi consideranda que omnib;
 sc̄is cōmunia esse possint. Igitur sp̄s adueniens que
 uentura s̄ ad n̄tiam cum gaudio nob̄ patriae celestis

ad memoriam seducit cum festiua supnoce ciuitatis per
donum nob suae adspirationis innotuit uentura nob ad
ntia et cum nos ex delectatione presentiam abstrahens pro
missum in caelis regnum nrus cordib; desiderus in flam
mae. Ille me clarificauit quia de meo accipi
et et adntiauit uobis. Sp̄s clarificauit xpm
quia p̄ eum ex caritas in cordib; discipulorum accensae
ut ex b̄ iusto timore carnaeli affectum resurrectionis eius
constantē pdicarent qui paulo ante tempore passionis
pauidi fugerant. Unde scriptum ē & repleti om̄i sp̄i
sc̄o & loquebantur uerbum dei cum fiducia. Sp̄s clari
ficauit xpm cum impleti gratia sp̄i t̄ali. doctores sc̄i tot.
& tante miracula in nomine xpi fecerunt quib; orbem
totum ad fidem xpi conuenerunt. Tot. de tanta xpi
nomine passionum certamina p̄tulit. Clarificat cum
caritatem in cordib; nostris diffundit & cetera patris
amorem inspirat; quia de meo accipiet et adntia
uobis. Id est de meo patre. De patre accepit
sp̄s sc̄s quia de patre p̄cedit de quo & filius natus est. qui
uero de nullo natus sit. de nullo p̄cedit; pater est solus.
Omnia quaecumq; habet pater. mea sunt propterea
dixi quia de meo accipiet & adntia uob; de his dixi
quae ad ipsam patris diuinitatem pertinent in quibus
ille est aequalis patri. In qua est & sp̄s sc̄s aequalis patri
& filio quia una substantia. una natura. una maiestas
una gloria. una aeternitas est patris & filii & sp̄s sc̄i
& est unus deus om̄is inuisibilis incomprehensibilis omni
creature pater & filius & sp̄s sc̄s. Sequitur
Modicum & n̄ uidebitis me iterum modicum etui
debitis me quia uado ad patrem. Notandum
autem quia tota lectionis huius euangelice series illis
conuenit qui eam presentes audier̄ ad n̄o pars autem illis
& iam nob; quip; passionem suae & resurrectionem domi

in cam ad fidem uenimus aptissime congruit. Quod
 autem ait modicum & n̄ uidebitis me iterum modicum Qui
 debitis me quia uado ad patrem ad illos specialiter
 panē qui eius disciplina tui p̄dicantis in carne adhe-
 re & post tristitiam passionis uisa resurrectione &
 ascensione eius laetificari meruer. Modicum & iam
 fuit ab illa hora illius noctis qua traditus est in horam
 passionis suae q̄ tunc discipuli carnaliter uidebant;
 iterum modicum fuit quod elatus in sepulchro ter-
 ra dice resurrexerit & illorum aspectib; uideri
 n̄ potuit hoc est qd̄ ait modicum & n̄ uidebitis me: qd̄
 uero ait iterum modicum uidebitis me: significat temp;
 post resurrectionem quae cum discipulis conuersatur
 est & illis multimoda ostensione apparuit usq; dum
 ascendit in caelum illis uidentibus ut in euangelio. &
 actib; aptorum legitur. & hoc est qd̄ ait; Quia uado
 ad patrem. Desipaciter dicat quia post modicum
 uestris aspectib; in monum̄ta claustra abscondor.
 iterum post modicum destructo mortis imperio uob in-
 uentus appareo quia tempus ē ut expleta dispensa-
 tione ad sumptem mortalitatis cum resurrectionis
 triumpho iam uestis ad patrem. Haec uero uerba
 dñi ut dixi illis speciatim qui eius resurrectionem
 uidere potuer. conueniunt que apti tunc temporis
 n̄ potuer. intellegere & hanc illorum ignorantiam pi-
 us magister intellegens subsequenter secundum
 animi illorum dubitationem respondit quasi ex-
 positurus quid esset qd̄ dixit modicum & n̄ uidebitis me
 iterum modicum & uidebitis me; **DAEN DAEN**
DICO UOBIS QUI PLORABITIS ET FLEBITIS
UOS. MUNDUS AUTEM GAUDEBIT UOS. ANTE
CONTRISTABIMINI SED TRISTITIA UESTRA
VERTETUR IN GAUDIUM. & ipsorum & totius secte.

statui congruit. plorabant quippe & flebant amatores
xpi cū illum conp̄ hendi ab hostib; ligari ad concilium ducti
dēmpnari crucifigi a mori & sepeliri uiderent. Caude
bant mundi amatores quos ob infimas cogitationes
mundum uocat dñs cū morte turpissima condempna
rent illum qui grauis erat eis & iocm ad uidendum. Con
tristabantur discipuli posito in medio sed agnita
& iocm resurrexione tristitia illorum uersa ē in gaudium.
Uise ascensionis potentia iocm maiore gaudio subleuati
laudabant & benedicebant dñm ut lucas euangelista tes
tatur. Sed & cunctis fidelib; hic dñs sermo conuenit
qui p lacrimas pressurasq; presentes ad gaudia et̄na
p̄uenire contendunt. qui seminant in lacrimis ut in
gaudio metant. Eunt ibunt & flebunt quatenus in
ceterna beatitudine laboris sui mercedem recipiant.
Mundus aut̄ idest mundi amatores. Caudebunt qui
ad et̄na gaudia se p̄parare p lacrimas & ad afflictio
nes discipiunt. Vos aut̄ contristabimini p labores
& pressuras. sed tristitia ur̄a uestetur in ceternae
beatitudinis letitiam; SEQUITUR.

Mulier. cum parit tristitiam habet quia uenit
hora eius. Mulierem dicit sc̄am ecclesiam p̄pter
fecunditatem bonorū operum & quia spiritalis dō filios
gignere numquā desinit. Hec mulier cum parit tris
titiam habet & quia uenit hora eius; Cum autem
peperit puerum iam n̄ meminit pressurę
propt̄ gaudium quia natus ē homo omnium mundū.
Quia nimirū sc̄a ecclesia quā diu in mundo sp̄i talem
uirtutum p̄fectib; insistit. numquā mundi temptatio
nib; exerceri desinit; aut cum deuictis laborum con
tamine ad palmam p̄uenit. iocm n̄ meminit inquit
pressurę p̄cedentis p̄pter gaudium p̄cepte p̄tributionis.

Non sunt condigne passionis huius temporis ad super
 uenturam gloriae que saeclabitur in nob. N meminit in
 quid pressure propter gaudium quia natus est homo in mundum;
 Sicut enim mulier nato in hunc mundum homine letatur.
 Ita ecclesia nato in uita futuram fidelium populo digna
 exultatione seplexur. Pro qua eius natiuitate multum
 laborans & gemenis in presenti quasi parturiens dolat.
 nec nouum debet cuiquam uideri sinatus dicitur
 qui ex hac uita migrauerit. Quomodo enim confete
 nasci dicitur cum quis de uero matris procedens hanc
 in lucem egreditur. Ita & uicem sanctissime potest na
 tus appellari qui solutus a uinculis carnis ad lucem
 sublimatus est in aem. Unde mos obtinuit ecclesiasticus
 ut dies beatorum martirum siue confessorum christi quibus
 desolo transierit natales uocitemur eorumque sol temp
 nate non sinebrice sed natalitice dicantur. Sequitur;
 Dominus exponens ipse paradigma quod de muliere proposuit;
 Et uos igitur nunc quidem tristitiam habebitis
 iterum autem uidebo uos et caudebit cor
 uestrum et caudium uestrum nemo tollet
 a uobis; Quod de ipsis quidem discipulis facile intel
 legitur quia tristitiam habuerunt passio ac sepulto
 domino sed post resurrectionis gloriae gauisunt uiso
 domino & gaudium eorum nemo tollere ab eis. Licet pres
 suras ac persecutiones passi essent in hoc mundo sem
 per in spe gaudebant futurae retributionis pro eo quod
 digni essent pro nomine ihu contumelias pati; Iterum
 autem uidebo uos et caudebit cor uestrum
 et caudium uestrum nemo tollet a uobis;
 Uideat itaque elector post tristitiam dominus cum eorum
 patientiam dampnato impugnatore remunerat.
 Uidebo uos. Id est adsumpsero uos ad me ipsum ut ubi

sum ego & uos scitis & illa uisione p̄p̄eius glorie gaudebit
cor uestrum & gaudium ur̄m nemo tollet a uob. quia ubi
nullus aduersarius nullus p̄secutor nemo qui tristitia
ingerat animis ur̄is dum uidebitur de deorum in sion.
& cum apparuerit x̄p̄s tunc & uos apparetis. ut ap̄t
ait cum ip̄so in gloria; **Sequitur;**

ET IN ILLO DIE ME N̄ ROGABITIS QUI CQUAM;

HOC EN̄ UERBUM Q̄D EST ĪD GARE N̄ SOLUM PETERE S̄C̄L̄ICAM IN
terrogare significat sicut & in ḡt̄ico habet unde
hoc euangelium tr̄cens latum ē. Significat uero q̄d ait
dn̄s illud tempus quo gaudium nr̄m nemo tollet a uob
ubi uicem nihil rogemus quia nihil
desiderandum remanebit nihil querendi latebit;

USQ; MODO N̄ PETITIS QUI CQUAM IN NOMINE
meo. Quob; modis intelligi potest; uel quia non in
nomine meo petistis q̄d nom̄ non sicut cognoscendū ē
cognouistis uel n̄ petistis quicquam. q̄m in comparatio
ne iesum quem petere debuistis p̄ nihil habendum ē
q̄d petistis. quia qui petit q̄d a d̄sup̄nam salutem & gau
dium æternum n̄ petat nihil petere uidetur ad compa
rationem illius p̄titionis quæ petere debuit;

USQUE MODO N̄ PETISTIS QUI CQUAM IN NOMINE
meo. Uel ita intellegendum ē; n̄ petier̄ eatenus in no
mine saluatoris quia dum ipsius saluatoris uisibili
p̄s̄ntia cōplerentur minus ad inuisibilia salutis dona
mentis intuitū exererant. qui uero contra s̄tationem
salutis s̄uæ petat n̄ petat in nomine ih̄u. hinc & dn̄s
sequenter ait petite & accipietis ut gaudium uestrū
sit plenum significans quid sit nob̄ petendum. Ies̄t ut
plenum sit gaudium nr̄m. Unde ait & accipietis.
Sulla petimus quæ ad plenitudinem laborum p̄tine
ant & gaudiorum accipiemus plenum ergo gaudium

beatitudinem perpetuae pacis appellat. dicit itaque.
 petite & accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. ac si pa-
 tenter dicat. non fluxa scilicet gaudia quae & merore semp-
 mixta & dolose finiendae sunt. sed illud singulare gau-
 dium a patre petite cuius plenitudo nullo cuiuslibet
 inquietudinis aditu minuatur & aeternitas nullo
 umquam termino dissoluatur. quod si ei pro talia pe-
 tendo preteritis. talia petendo proculdubio quae pete-
 tis accipietis. si mores mente concordent petentis.
 paruum enim utilitatis ad se est bene orando super na-
 que esse. qui non distat puer se uiuendo in finis impli-
 cari. **hec in prouerbis locutus sum uobis**
uenit hora cuonia in in prouerbis loquar
uobis sed palam de patre adfatiabo uobis.
 Tam paruuli fuerant necdum intellegere potuerunt
 quomodo pater esset in filio & filius in patre & cetera
 quae profunda misteriorum diuinitatis pertinebant.
 necdum scire potuerunt. Ideo in prouerbis quasi in enigma-
 te loqui illis uidebatur dominus. Sed permittit ille horam
 in qua loqueretur. Illam nimirum horam significa-
 bat. qua eis pacta super passionem ac resurrectionem
 spiritus sancti erat gratiam daturus. Tunc & enim spiritaliter
 instructi spiritali dilectione succensi quo profec-
 tius omnia quae de agnitione diuinitatis mortali-
 b. erant capiendae coeperunt. eo ardentius sola
 quae ad eius uisionem promerendam iuuaret petere
 ac desiderare cura uerunt. Illa die in domino
 deo petitis. Idest quae ad salutem tantum modo
 animarum uestrarum. & quae ad gaudia aeterna per-
 tinent uideantur petere incipietis & maxime ut in-
 tellegatis quid sit quod dixi. **Ego et pater unum**
suamus. uel quomodo pater sit in me. et

ECO IN PATREM. Tunc in eius nomine petunt qui pe-
tunt. Quia in solo eius nomine nihil aliud quam res ipse
quæ hoc nomine uocatur intellegunt. Hi possunt ut
cumq; cogitare dñm nostrum ihm xpm in quantum homo
est p nob interpellare patrem. In quantum dr est nos
excudere cum patre. qd eum significasse arbitror
ubi ait. ET NON DICO UOBIS QUID ECO ROGABO PA-
TREM DE UOBIS. Potest enim n inconuenientes acci-
pi qd ait. Unde dico uob quia ego rogabo patrem de uob
quia n de pntia rogo. De futuro posuit rogabo qd scis ad
yterna pace receptis n opus sit icem aliquid rogare de
illis. Quia nimirum tanta beatitudine donandi sint
que amplior esse non possit; Ipse enim pater amatos
quid uos me amatis et creditis quia ad oxiui.
Non ita intellegendum e qd dixit quia uos me amatis
quasi priores illi amarent xpm. sed ita potius quia pat
illos gratuitu amore p uenerit atq; ad amandum ose-
dendumq; filium amando sustulerit. & quia ipsa agni-
torem filii dilectionem ac fidem pio & sollicito corde ser-
uauerint maiorum eos donis paterne dilectionis esse
remuneratos una cum filio & spu sco amare quos amore
dignos iudicet qd adiunxit; quia uos me amatis.
Eadem ratione sentiendum e quod propter quicunq; filii
pate habet hunc cum patre & spu sco amet quia coram
in se pæ ræ bilis est natura diuinitatis horum una eadẽ
que sunt diuina uirtus hoc est qd amatis & creditis quia
ado xui; Exiit a patre et ueni in mundum.
Iterum relinquo mundum et uado ad pa-
trem. Exiit a patre & ueni in mundum quia uisibi-
lis mundo apparuit in humanitate qui erat inuisi-
bilis apud patrem in diuinitate. Exiit a patre quia
non in eæ forma que equælis est patri sed in assumpta

cōfuctura minor apparuit & uenit immundū quia in
 te forma serui quæ accepit & iā mundi huius amato
 ribus se uidendū p̄buit. Iterū reliquit mundū & se
 dit ad patrem quia ab aspectu amatorū mundi quod
 uiderant abstulit & se amatorib; suis æqualem
 ou patri eē credendū docuit. Reliquit mundum &
 se dit ad patrem quia humanitatem quā induit
 p̄ ascensionem ad inuisibilia paternę maiestatis
 addux̄. Hæc quidem uerba dñi mystica & sicut ipse
 testatur in uerbis sunt dicta. Sed discipuli quib; di
 cebant ad eos carnales adhuc erant ut eorum p̄fundi
 tate minime caperent. & n̄ solū archana dictorum
 sed nec ipsam ignorantiam suam intellexerent putan
 tes simpliciter & de lucide platam quę n̄ intellegen
 tibus uerba erant. Ecce continuo responder̄. Ecce
 nunc palam loqueris et pro uerbiū nullū
 dicis. Palam igitur loqui æstimabant cuius myste
 ria dictorum uoc nec dum comprehendere ualebant.
 Quæ autem adiungunt; Nunc scianus quia scis
 omnia et non opus ē tibi ut quis te inter
 roget. In hoc credianus quia ad dō existi
 te ostendunt quia loquens ad eos dñs de his maxime
 quæ illi respicebat quæ eos delectabat audire & quæ illi
 interrogare uolebant; Hæc ipse p̄ueniens eos. ultro
 p̄ferebat unde merito illum scire omnia quæ sciam.
 & quasi dī filium ad dō uenisse credunt & confitentur.
 Quæ tum nemq; diuinitatis indicium est cogitationum
 nosse secreta; Ecce uenit hora et iam uenit
 ut discedamini unus quisq; in propria
 uenit itaq; hora passionis mee quos solus torquet
 al case herbeo & nemo nec sciam ex uob̄ mecum se
 manet sed dī p̄gimini in propria. Id est uestre. in fi.

7

delictatis timorem quasi dicesse. Itaque turbamini ut
hic quomodo uos modo credere putatis omnino relin-
quatis. Uenerunt enim ad tantam desperationem & successu
fidei obliuionem ut nec quid ante crederent recordari.
Ecce quomodo eum reliquerant deservendo & iam ipsam
fidem quam in eum crediderant. In hoc uero praesens
quam per eius glorificationem accepto spiritu sancto protulerunt
non eum reliquerunt. & quam uis fugirent decurritate in
ciuitate ad ipsum inrefugerunt. Dato quippe illis
spiritu sancto factum est in eis quod nunc dictum est eis. Confidite
ego uici mundum. Confidite & uicere in quo nisi nullo. Non
enim uicisse ille mundum. Simbra eius uicere mandas.
Unde ait apostolus. Gratias ago qui dicit nobis uictoriae. Con-
tinuoque subiicit. per dominum nostrum Iesum Christum qui dixit et sic.
Confidite quia ego uici mundum. sermonem ita concludit.
Haec locutus suus uobis ut in pace ha-
beatis. Non tantum ad haec uerba respicit quae hic
in seculo conuiuio locutus est eis. sed ad omnia quae ab
initio discipulatus eorum eis uel loquebatur uel in ser-
mone illorum agebat. haec omnia ad hoc pertinent ut pacem
habeamus cum illo. Licet & praesens sit. & persecutiones
patiamur in mundo. Quam magna spe consolationis con-
cludit haec uerba. Sed confidite ego uici mundum.
Non enim caput in se solummodo, sed etiam in membris suis uicit
mundum. Ideo utiam des persecutiones huius mundi &
haec omnia sunt agenda ut pacem habeamus in illo. Hanc
enim causam commendauit sermonis sui ut in illo pacem
haberent propter quam Christiani sumus. Haec enim pax finem
temporis non habebit. & omnis plenae intentionis. Actio-
nisque finis ipsa erit. propter haec sacramentis eius
inbuere. propter haec mirabilibus eius operibus. & ser-
monibus erudiamur. propter hanc spiritum eius pignus ac

cepimus. propt̄ hanc in eum credimus & speramus
 & eius amore quantum ipse donat efficiamur digni.
 Phanc pacem in pressuris omnib; consolamur. Phanc
 pressuris omnib; liberamur. propt̄ hanc omnem tri-
 bulationem fortit̄ sustinemus. ut in hac sine ulla tri-
 bulatione regnemus; **EXPLICIT LIBER SEXTUS;**
INCIPIT LIBER SEPTIMUS; SEQUITUR;
 Solo leuatis ih̄s oculis in celum. Dix; pater
 Clarifica filium tuum;

xxxviii

Notat silenter hec eadem uerba orationis patri
 filius dicere; Sed oratio filii doctrinac̄ discipulo-
 rum. nec non & eorū quillorū exempla sequi uoluerat.
 ut eorū scripta legere; Dix; uenit hora; hora itaq;
 passionis adpropinquat; Clarifica filiū tuū. Id est resur-
 rectionis gloria; p̄cedat humilitas passionis. & subse-
 quatur cito resurrectionis clarificatio; **SEQUITUR;**
UT FILIUS TUUS CLARIFICET TE; Clarificatio
 patris aet̄na est; quae nec augeri; nec minui potest;
 Sed haec clarificatio adnotat̄ di patris p̄t̄na; ut se
 surrectionis gloria in filio pacta innotesceret & de
 pat̄ toto orbe. qui ante in iudis tantū modo notus
 erat; Clarifica filium tuum; ut filius tuus clarificet
 te. quasi dixisset; ih̄s ait me. ut innotescas toto
 orbe p̄ me; **SEQUITUR;** Sicut dedisti ei potes-
 tatē omnis carnis; Id est omnis hominis; a
 parte totum caro p̄ homine haec ait. ut ostenderet
 magis ac necis quomodo clarificaturus esset pat̄ se;
 Sicut ergo dedisti ei potestatem inquit omnis carnis;
 ita te clarifica filius; Id est notum te faciet omni
 carni quā dedisti ei; Sicut enim dedisti. ut omne qd̄ de-
 disti. de eis uitā aet̄nam; haec est uita aet̄na. ut cog-
 noscant te solum uerū d̄m & quē misisti ihm̄ xpm;

Ordo uerborū ē ut te & quē misisti xpm ihm cognoscant
solum uerum dñm plena cognitio di patris & filii & sp̄s sci.
plena est & perfecta uita eterna; Perfecta uita eterna
summa beatitudo ē. Summa beatitudo non est nisi
in uita eterna; Ideo dixit haec est uita eterna ut
cognoscant te & quē misisti ihm xpm solū & uerum
dñm. Ego te clarificaui sup̄ terram. opus consummavi
quā dedisti mihi ut faciam; Quid est quod p̄terito tem-
pore posuit clarificaui & consummavi. statim subiunxit
futuri temporis uerbu faciam; Nisi quā omnia deo sunt
p̄sentia & in diuina p̄destinatione futura quasi trans-
acta se credendū ē. quā enim futurū fuit ut fieret.
hoc enī quāsi transcriptum fuit; Ego te clarificaui.
quāsi dixisset. Ego te clarificabo p̄dicationis gloria
quā in discipulis suis toto mundo efficit. dum opus
consummabo passionis meae & resurrectionis. quod
dedisti mihi ut faciam; Sed nunc uero clarificame-
tu p̄ter. Dicendo enim te clarificaui sup̄ terram
se autē a patre apud eundem patrem postulat clarifi-
candum. modo p̄fecto utriusq; clarificationis ostēdit
gloria; Ipse quippe patrem clarificauit sup̄
terram cum gentib; p̄dicando. pater uero ipsum a
pud semetipsum ad suā dexteram collocando. subiunxit
Claritatem quam habui a patre. prius
quā mundus fieret; Ordo uerborum est. quā
habui a patre. prius quā mundus esset; In hoc ualeat
quā ait. & nunc clarificame; hoc est sicut tunc. ita
& nunc; Sicut tunc p̄destinationes. ita nunc p̄se-
tione. Fac in mundo. quā apud te fuerat ante mundum.
Fac in suo tempore; quā ante omnia tempora. statim
Conuenit nos intellegere in hoc loquo p̄destinatio-
nem claritatis humanae quae in illo ē. Naturae

eum ostale in mostalem apud patrem futurae & hoc
 iam p̄distingnando factum fuisse antequā mundus esset
 q̄d in mundo dicit suo tempore fieri & sic enim de nob̄
 dixit apostolus; sicut elegit in ipso ante mundi constituti
 onem; nec formidare debemus p̄distingnatum dicere
 filium dī secundū humanitatem, qui in tempore suo venit
 in mundū; ante eam omnia tempora p̄distingnatus ē. Illud
 autem p̄distingnatum fuit q̄d scidum erat ut fieret q̄d dī vo
 luit ut esset; de qua p̄destinatione ait ap̄t̄s in principio
 p̄t̄ae ad romanos; qui factus ē ei ex semine dauid secun
 dum carnē; qui p̄distingnatus ē filius dī in uirtute; secūm
 hanc p̄distingnati onem; & iā clarificatus est; antequā
 mundus esset; claritas eius ex resurrectione; mostuorū
 apud patrem ad cuius dexteram sedet; Manifes
 tati uoluntatis hōmīnib; quos dedisti mihi
 de mundo. Qd̄ ergo facturus erat p̄doctores scōs
 in toto orbe post gloriam resurrectionis & ascensionis
 suae; d̄p̄; sp̄s sc̄i dona quae in discipulos delata sunt
 hoc quasi factū ēē dixit; tale est hoc quale & illud q̄d pau
 lo antedixit; Ego te clarificauī sup̄ terrā; pro tempore
 futuro. & illuc & hic p̄teritū ponens tempus; sicut
 qui sc̄i p̄distingnatum ēē ut id fieret; & ideo fecisse re
 dicens; qd̄ erat sine ulla dubitatione facturus; Sequit̄;
 Tu erant et mihi eos dedisti et sermone
 tuum serua uerunt; Nunc cognouerunt
 quia omnia quae dedisti mihi abste sunt.
 quia uerba quae dedisti mihi dedi eis; et
 ipsi acceperunt et cognouerunt uere qui a te
 exiit et crediderunt quia tu me misisti;
 Tuam quā & haec omnia de omnib; futuris fidelibus
 dici poterunt. spe p̄fecta cū adhuc esset futura
 tam & haec specia liter de discipulis dici pos sunt ad quos

tunc presentialiter loquebatur; quia illud quod sequitur
Cuius essem cum eis. ego seruabam eos. inno-
mine tuo; quos dedisti mihi custodire et
nec eo ex his periret, nisi filius perditionis.
Iudaeum significans qui tradidit eum, quoniam fuit de duodecim;
magis huic sensui conuenit ut apostolus speci-
aliter haec loqueretur. Deinde subiungit; Nunc autem
ad te uenio; Cum manifestum est, cum de corporali sua
dixisset presentia; Cuius essem cum eis. ego serua-
bam eos; Ueluti uicem cum eis esse presentia nescit. Et
modo enim significare uoluit ascensionem in caelum
quam, de qua dicit, Nunc autem ad te uenio. Iustus
uero; ad dexteram patris, unde uenturus est ad iudicandos
mortuos iudicandos; presentia inquit corporali secundum
fidei regulam, sententiamque doctrinam. Nam presentia spiritali
cum eis erat semper & cum tota ecclesia sua in hoc mundo usque
in consummationem seculi, quod uero ait, ut ad superiora se-
deamus; Manifestaui nomen tuum hominibus; quos dedisti
mihi. Non illud nomen quod dicitur es, sed illud nomen quod patrem uocet;
quod nomen manifestari non potest sine illius filii manifesta-
tione; Nam uero illud nomen quod dicitur est, nulle naturae crea-
turae incognitum omnimodis esse putauit. Haec est enim
uere uis diuinitatis, ut creaturae rationis non
incognitas possit abscondi. Exceptis paucis in quibus
natura rationalis nimium deprauatae, prope modum
omnes gentes deum esse fatentur. Licet & diuersis erroribus
uerum deum agnoscentem impediuntur, quod uero in saeculis le-
gitur. Notus in iudea tantum dicitur, quia legitimo cultu
tantum modo deum uerum cognouerunt & coluerunt. In hoc uero
quod perit est christi pro quo tollit peccata mundi, ignotum fuit
antequam uenisset & christus in mundo. Nisi tantum quibus, deus per prophetiam
prophetiae reuelauit hoc misterium magnum & absconditum.

qđ post aduentū eius in mundū p̄dicatum ē gentib;,
 Cōstitutū ē in hoc mundo; Assumptū ē in gloria. Qđ
 uera addidit quos dedisti mihi, hoc est qđ paulo ante dixit;
 Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me adtra
 xerit eum; Quos dedisti mihi de mundo, hoc est quibus
 gratia p̄ regenerationem hoc prestatit n̄ quib; natura p̄
 uoluntatem contulit; Quid est qđ sequitur; Tunc erant
 et mihi eos dedisti; Inhumanitate hanc potestatem
 si accepisset a patre dicit, ut eos haberet quos pater ele
 git & p̄dixit necuit ante constitutionem mundi; Nō solum
 pater sed & filius & sp̄s sc̄i, ut sit unum opus sc̄e & unitatis
 inseparabilis. & omni modo equalis; p̄beat hęc cogi
 tatio carnalis a mundo; Sibi a patre dicit filius deos
 ēē homines; quib; alio loco dicit; Ego uos de mundo elegi;
 quos de mundo dicit filius elegit cum patre, idem ipse ho
 mo filius de mundo eos accepit a patre; Sequitur;
 Et sermone tuum seruauerunt, nunc cogno
 uerunt, quia omnia que dedisti mihi abster
 uerunt; quia abster; Simul enī pater dedit om
 nia cum genuit; quia habere & omnia Sicut in p̄p̄oib;
 huius euangelii ipse dñs dicit; Sicut enim pater habet
 uitā in semetipso; sic dedit & filio uitam habere in
 semetipso; Id est genuit filium, uitā habentem in se
 metipso; Quia uerba que dedisti mihi dedi
 erunt; Et ipsi acceperunt; Id est intellexerunt atq; tenu
 erunt; Tunc enim uerbum accipitur, quando man
 te p̄cipitur & tenetur, ne obliuione pereat; Et cognouerunt
 inquit uere quia ante exiui. & crediderunt quia tunc misis
 ti; & hic sub audiendum ē uere; qđ tunc dix cognouerunt
 uere, exponere uoluit adiungendo; Et crediderunt;
 hoc itaq; crediderunt uere; qđ cognouerunt uere; Id enim est
 ante exiui; qđ est tunc misisti; Sed tunc adhuc n̄ erant

discipuli tales quales eos dicit   futuros esse uerbis
preteriti temporis usus: quasi iam essent pronuntians qua
les futuri essent; Accepto scilicet spiritu sancto qui eos sicut
promissum est doceret omnia & induceret eos in omnem
ueritatem; Dedit eis uerba sicut dixit quae dedit et patet
Sed quae illa non foris in auribus sed intus in cordibus spi
ritualiter acceperunt; Tunc uere acceperunt; quia tunc
uere cognouerunt; Uere autem cognouerunt quia uere crediderunt.
Sed haec uerba quae dicit filius sibi dedisse; si ad unitatis
unitatem intellegitur pertinere. Eo modo dedit uerba
pater filio, quo genuit uerbum coeternum sibi; Si uero
ad humanitatem respicit, quis intellegit quomodo de
diderit uel quomodo accepisset. Ut homo factus ex
uirgine, quae modo & iam ipsam quae de uirgine facta est
generationem, quis enarrabit? Sequitur;
Ego pro eis rogo, & pro mundo. Sed pro his quos
dedisti mihi. Haec enim dixit in alia dum oraret
pro eis quos dedit ei pater, mundum uult modo intellegi,
qui uiuunt secundum concupiscentiam mundi, & in se
in ea sorte gratiae, ut ab illo eligantur ex mundo.
& itaq; pro mundo, sed pro eis quos pater dedit, rogare se dicit
Pro hoc enim quod eos illi patet iam dedit, factum est ut non pertinet
ad eum mundum pro quo non rogat; deinde subiungit, quia
tuis sunt. Neque enim quia pater eos filio dedit amisit ipse
quos dedit, cum adhuc filius requiritur, accedat; et
mea omnia tua sunt, et tua mea; Ubi factus apparet
quomodo unigeniti filii sint omnia quae sunt patris; per
hoc utique quod & iam ipse dicitur, & de patre patri est natura
aequalis; hoc enim dictum est de se & rationabili crea
tura quae elegit deum, & quae subdita est patri & filio, & a qua
liter sunt patris & filii; haec ergo cum sit deus patris non
simul esset & filii, nisi pater filius esset aequalis;

Nec fas e[st] ut sci de quibus haec locutus e[st] cuius qua[s] sint nisi eius
 aquo creati & sanctificati sunt; Ergo cu[m] & patris & filii sunt,
 aequales esse demonstrant; quoru[m] aequaliter sunt,
 Et clarificatus su[m] inquit in eis; Nunc sua clarificatione ta[m]
 qua[m] factus est dicit; cu[m] adhuc esset & futura; Clarificatus
 su[m] in eis; Id est per oru[m] p[re]dicationem; Clarificatus su[m] in toto
 mundo; & quia p[re]santia e[st] ut fieret; Cer[tu]m uoluit esse q[uo]d fu-
 turu[m] erat; Ideo p[ro]terita t[em]poris uerbo usus e[st]; & ia[m] inquit n[on] su[m]
 in mundo; Ah in mundo sunt; significat hora[m] qua[m] transiturus
 erat ex hoc mundo; & uerbo p[re]sentis t[em]poris usus e[st] p[ro] futuro
 Quia t[em]p[or]e erat futuru[m] quasi factu[m] e[ss]e dixit; Q[uo]d aut[em] ait & hu[m]i sunt
 in mundo; significat enim eos ad quos loq[ue]batur tardius; Tran-
 sire ex hoc mundo. Du[m] illo abeunte ex hoc mundo. Neces-
 se esset ut illi remaneret p[ro] quos p[re]dicaret no[m]i[n]e[m] sc[ilicet] in
 mundo; P[ro]uidensq[ue] quide[m] eos mouere possit quia audiret haecq[ue]
 legerent; Adiecit; Nunc aut[em] ad te uenio; Ascensionis
 gloria[m] designat; p[ro] qua[m] eleuatus e[st] homo sup[er] altitudin[em] caeloru[m]
 & omniu[m] angeli caru[m] potestate[m] dignitates; ita ut in dextera
 d[e]i patris collocaretur; Co[m]m[un]dat qu[od] eos patri quos cor porali
 absentia relicturus e[st] dicens; Pat[er] sc[ilicet] serua eos in no-
 mine tuo quos dedit tibi; Nempe sicut homo d[omi]n[u]m
 rogat p[ro] discipulis suis quos accepit ad o[mn]ia; Ad t[em]p[or]e q[uo]d sequit[ur]
 ut sint inquit unu[m] sicut & nos; Non ait ut nobis cu[m] sint
 unu[m] aut ut sumus unu[m] ipsi & nos sicut unu[m] sumus nos; sed ait
 ut sint unu[m] sicut & nos; Ipsa utiq[ue] in natura sua sint unu[m] si-
 cut & nos in n[ost]ra unu[m] sum[us]; Q[uo]d p[ro]cul dubio n[on] diceret nisi sec[un]d[u]m
 hoc diceret q[uo]d filius aequalis e[st] patri sicut in alio loco dicit;
 Ego & pat[er] unu[m] sumus n[on] sec[un]d[u]m id q[uo]d homo est; Na[m] sec[un]d[u]m
 hoc dixit pat[er] maior me e[st] sed q[ui]a una eademq[ue] p[er]sona e[st] d[omi]n[u]s & homo
 Intellegimus homine[m] meo q[uo]d rogat; Intellegimus aut[em] d[omi]n[u]m
 meo quod unu[m] e[st] ipse & ille quem rogat; Sequitur
 Cu[m] esse[m] cu[m] eis; ego serua p[er] te eos in no[m]i[n]e tuo

¶ Veni quid ueniente ad te seruaceos in nomine tuo in quo tui
quando cum eis eram & ipse seruabam; In nomine patris
seruabat discipulos suos filius hominis humane presentia
constitutus; sed & in nomine filii seruabat quos
in nomine filii petentes exaudiebat. His quippe idem filius
dixerat; **Adiueni ad me dico uobis si quid peti-**
eritis pater in nomine meo dabit uobis;

¶ Simule enim nos custodiunt pater & filius & spiritus sanctus. qui est unus
uerus beatus deus; Intellegamus cum ita loquitur sicut hic
locutus est personae eum distinguere. in separare naturam;
Licet ablatum ab eis ^{esset} corporalis presentia filii sed nunquam spiri-
tus custodia deereet; De qua dicit; **Ecce ego uobis cum**

omnibus diebus usque ad consummationem seculi;
¶ Quos dedisti mihi custodiri & nemo ex his perit nisi filius
perditionis. ut scriptura impleatur; **Filius perditionis** sic
tunc est traditor christi. De quo in psalmo centesimo octavo
maxime prophetaur; **Nunc ad te uenio** inquit ad te
uenio. **et hec loquor in mundo ut habeant cari-**
ditatem uestram impletum in se et in ipsis;

¶ **Ecce in mundo loqui se dicit** qui paulo antea dixerat. **iam**
in sum in mundo; Ergo & quia in natura ibat hic adhuc
erat; & quia fuerat habiturus. hic quodam modo iam
erat; quid sit hoc gaudium de quo ait ut habebent gaudium
meum impletum in se et in ipsis. Jam superius expressum est
ubi dicit ut sint unum sicut & nos; hoc gaudium suum id est in
meos contactum in eis dicit implendum. propter quod locutus
se dixit in mundo; haec est pax illa & beatitudo in futuro
seculo. propter quam consequendam temperantur &
iuste & pie uiuendum est in hoc seculo; loquens adhuc dominus
ad patrem & orans pro discipulis suis. **Ego dedi eis sermone**
tuum in prioribus expositum est & mundus eos odio habet;
¶ **Significet** passionem quae in mundo habituri erant ap-

secutoribus. quos hic mundi nomine demonstrat; De
 inde causam subiciens cur eos oderit mundus. Quid non
 sunt inquit demundo sicut & ego n̄ sum demundo. Sed ali
 ter illi. aliter ego. Illi regeneratione. ego generatione.
 Illi egu trunt secunda natiuitate quia in peccatis nati sunt.
 ego quia sine peccato natus sum. n̄ egui regeneratione.
 Donc tamen ergo eis ut demundo n̄ essent. ego uero nūquā
 fui demundo quia numquam in peccato. Ipse autem demun
 do numquam fuit. quia & iā secundum formam serui
 desp̄u sc̄o natus ē de quo illi renati. si ergo illi ideo demundo
 quia renati desp̄u sc̄o. Propterea ille nūquā demundo. qui
 a natus ē desp̄u sc̄o; Nonne conquit ut tollas eos de
 mundo. sed ut serues eos ex malo. Adhuc enī necessa
 riū fuit. quāuis iā non essent demundo esset tamen immundo.
 ut impleat qd dicitur in omnē terrā exiit sonus eorū. & in finis
 orbis terrae uerba eorū; **SANCTIFICA EOS IN UERITATE**
 Sic enī seruantur ex malo qd superius orauit ut fieret; De
 malo pfidig. in quo cecidit iudas proditor; Sanctificantur
 itaq; in ueritate heredes testamenti noui. Cuius ueritatis
 umbra fuer. sanctificationes ueteris testamenti. & cū sancti
 ficant in ueritate. utiq; sanctificant in xp̄o. qui ueracit̄ dix;
 Ego uia & ueritas & uita. Ueritas liberauit uos paulo
 ante exponit ih̄s quid dixerit; Si uos inquit filius libera
 uerit uere liberi eritis ut ostenderet hoc se prius dixisse uerita
 tē. qd postmodū filiū; Quid ergo aliud & hoc loco dixit. ^{nisi} sancti
 ficat eos in me. Deniq; sequitur. & hoc aptius insinuare non de
 sinit sermo & iā tuus inquit. ueritas ē; Quid aliud dixit quā
 ego ueritas sū. Sanctificat itaq; pat̄ in ueritate. Id est in uerbo
 suo. in unigenito suo. suos heredes. eiusq; coheredes sed nunc
 adhuc de apostolis loquitur. Nā secutus adiungit; Sicut memi
 sisti immundū. & ego misit eos immundū; Quos misit nisi apos
 tolos suos. Nā & ipsū nomen apostolorum qm̄ grecū ē. n̄ hū

nisi missos significat in latino. consistit ergo dñs filius suus
absq; peccato conceptum. & natum. consistit ergo filius disci-
pulos suos quos ipse sc̄ificauit. uel p̄ bap̄tismi sacra-
mentum uel p̄ sanguinis sui redemptionem ut p̄dica-
rent mundo sc̄ificationem & ablutionē remissionem
peccatorum suorū. Unde & subiicit; **ET PROEIS**
EGO SC̄IFICO ME IPSUM; Idest in eo quia n̄ ueni face-
re uoluntatem meam sed uoluntatem eius qui misit
me patris; Sc̄ificatio fidelium est oboedientia filii
qui oboediens patri usq; ad mortem in ostem autem cru-
cis propter qd̄ & dr̄ exaltauit illum qd̄ uero ait.
UT SINT IPSI SC̄IFICATI IN UERITATE hoc est
IN ME IPSO Sicut ego sc̄ificatus sum IN UER-
BODI ut et ipsi sint IN UERITATE que est
uerbu[m] dñi sc̄ificati; Nam susceptio humani-
tatis sc̄ificata ē in unitate p̄sonę uerbi dñi. si quia ille
caput est omnium sc̄orum & illi membra. & membra quoq;
p̄ capitis sc̄ificationem s̄nt sc̄a in ea ueritate qua caput
est sc̄ificatum. Ideo & in sequentibus; n̄ pro his tantum sed pro
ḡte dixit qui tunc corporali p̄sentia cum eo erant. sed
& iam p̄ omnib; fidelib; qui p̄ eorum uerbum crediturunt
p̄ eos. Igitur subiicit & ait. **NON PRO HIS PROCORAM**
Idest p̄ discipulis qui cum illo tunc erant. sed pro eis
in quib; qui crediturunt sunt p̄ uerbu[m] eorum
IN ME. ubi omnes suos intellegi uoluit. N̄ solum hi
qui tunc erant s̄ncerne. sed etiam qui futuri erant. q̄q;
enim postea crediderunt in eum p̄ uerbu[m] ap̄torū sine dubio
crediderunt. & donec ueniret crediturunt. Ipsi enim dixit
rat. & uos testimoniu[m] perhibetis. quia ab initio mecum
estis. & uos euangelium ministratum est & antequam
scriberetur & utiq; quisquis in xp̄o credit. euangelio credit.
N̄ itaq; hui tantum intellegendis quos ait in se crediturunt

189
puerbum eorum qui ipsos cum in carne uiuerent aptos
audier. sed & post obitum eorum & nos longe post nati
puerbum eorum credidimus in xpm. qm ipsi quicum ipso
tunc fuerunt qd ab illo acceperunt ceteris pdicauerunt.
Itaq; puerbum eorum factum ē. ut & iam nos crederem.
immo & omnes usq; in finem mundi. ubicūq; ecclesia xpi
erat puerba apostolicæ pdicationis credituri erunt.
sequitur. Ut om̄s unum sint; Unum in caritate. unum
in fide. unum in pace. quia in unum regnum futurisunt.
Licet in eo regno in censionēs diuersēs sint ppter merita scōrū
diuersa. Tamen quicumq; in eo regno erit beatus erit.
& sufficit sibi qd habet & in eo gaudet qd possidet.
sicut tu pater in me et ego in te. Hoc est qd
paulo antedixit. Ego in patre & pater in me. Nam totus
pater in filio est. & totus filius in patre; & qui filiū habet.
habet & patrem. & qui patrem habet. habet & filiū;
Unde subiecit ut & ipsi in nob̄ unum sint. Id est unacari
tate nos diligant. & unæ fide nos credant & in una spe
in nos confidant. ut sit unitas corporis in capite. & sit
unus ds̄ omnia in omnib; ; qui enim orat p nob̄. mostuose
p nob̄ & uiuit p nob̄. ut nos uiuamus in illo; potest & ita in
tellegi. ut in nob̄ unum sint. Id est in caritate unum sint nob̄
templum; Unde dicitur. quia factus ē in pace locus eius
& habitatio eius in sion quæc nos sumus; & uiridus cre
dit quia tu me auisisti. Duob; modis ut diximus
mundus intellegitur; Aliter in peccatorib; Aliter in sc̄is;
hic nominat mundum eos qui credituri erunt. uel qui tunc
credébant xpm filiū dī eē. ds̄ salutem humani generis
missum eē a patre in mundum; sed et ego claritate
qua ad dedisti mihi. dediis; Quæ est ista clarifica
tio. nisi illa de qua paulo antedicit. Clarificauit nom̄ tuū
Ista clarificatio cognitio ē nom̄inis om̄ptis patris in filio

hanc claritatem dedit filius fidelibus suis. Id est hanc predicatio-
nem ut predicarent eum patri esse aequalem in diuinitate.
& patri esse minorem in forma serui. In qua factus est filius
hominis ut nos essemus filii dei. In qua natiuitate unum
debanus esse. De qua & subdidit ut sint unum. sicut & nos an-
sumus. Illi in sua natura unum in caritate. Nos in nostra
unum sumus in unitate substantiae & gloriae. Ego
in eis et tu in me. Ego in eis. sicut caput in membris.
& tu in me. sicut pater in filio. Ut sint consummati in unum.
Id est perfecti quod proficiat & qui nos uoluit unum esse in se & posse
ut cognoscat mundus quia tu me misisti et
dilexisti eos sicut et me dilexisti. Dilexisti eos
ut essent quod non erant. Dilexisti me ut essem quod semper
dilexisti me sicut unicum. Illos itaque sicut adoptiuos. Dile-
xisti eos ut patrem me essent. Dilexisti me ut patrem me
sequitur. Pater quod dedisti mihi uolo & tibi
sua ego. et illis sint mecum. Nunc si sciam
tunc ergo si & per speciem. Cum Christus apparuerit ut appa-
tunc & nos cum illo apparebimus in gloria. Tunc apparebi-
mus quod tunc erimus. quia tunc apparebit antequam
essimus quod tunc erimus. ut uideant claritatem
quam dedisti mihi. Post haec ergo de illa claritate
dicit. in qua sedet ad dexteram dei patris. Continuo subiun-
git. Quia dilexisti me ante constitutionem mundi. In illo autem
dilexisti & nos quod ante constitutionem mundi. & tunc pater
natus quod in fine facturus est mundi. Pater iuste
mundus te non cognouit. quia iustus es. Ideo te
non cognouit. Mundus uero qui dampnandus est. per misericordiam
te cognouit. Mundus uero quem per Christum reconciliabitur
non merito sed gratia cognouit. Quid est enim eum cognos-
cere. nisi uita aeterna quam mundo dampnato utique non

dedit. p̄ concilio dedit. & ut cognoscerent. non p̄
 merito sed gratia subuenisti. Deniq; sequitur.
 Ego autem tecum noui. Ipse fons gratiae est d̄
 natura homo aut̄ desp̄s̄o & uirgine ineffabili
 gratia in unitatem p̄sonae filii adsumptus est.
 Illi cognouerunt hui. & om̄s p̄ eos credituri quia tu
 me misisti. ideo cognouerunt. Igitur p̄ gratiam cog
 nouerunt. Et notum feci eis inquit nouentium.
 Et notum faciam. Notum feci p̄ fidem. notum fa
 ciam p̄ speciem; Notum feci in sc̄la peregrinantibus.
 notum faciam in caelo regnantibus; Ut dilectio qua di
 lexi me: in ipsis sit & ego in ipsis; Quomodo aut̄ dilectio
 qua dilexi pat̄ filium est in nob̄. nisi quia membra eius
 sumus. & in illo diligimur cum ille diligitur totus. Idē
 caput & corpus. ideo subiunx̄. & ego in ipsis. Tamquam
 diceret. qm̄ ego sum & in ipsis; terminato magno pro
 lyoq; sermone quem post cenam d̄ns p̄rimos passioni
 ad discipulos habuit qui cum illo tunc erant. adiunc
 ta oratione quā dix̄ ad patrem pro suis. deinceps
 eius passionem iohannes euangelista sic orsus est;
 Hae cum dix̄ ihs. egressus ē cum discipulis suis
 trans torrentem cedron. generauit pluralis in ḡreco.
 qd̄ potest latine cedrorum dici; tunc ad p̄p̄inquauit
 tempus de quo in ps̄almis legitur; De torrente inuabit;
 Inuis huius uitae de torrente passionis bibit. p̄pterea
 exaltauit caput; qd̄ apostolus ita exposuit; x̄p̄s oboe
 diens patri usq; ad mortem. mortem autem crucis. prop
 ter qd̄ & d̄s exaltauit illum; Ubi erat hortus in quē intro
 iit ipse & discipulus. Bene in horto miseriae nr̄ae conphen
 sus ē. ut nos in horti beatitudinis suae induceret; Igitur
 in isto diluuium id est in paradiso primus pater hu
 man generis peccauit & inde eiectus ē in hanc uallem

Indi...

panpara
disus. or. zos
deliciarū inter
pretatur.

Locerim arū. Ideo xps secundus ad eam se in horto comp
hendi uoluit. ut peccatum qd in horto paradisi pri
mus homo comisit deleteretur. Sciebat autē & iudas
qui tradebat eum locum quia frequenter ih̄s conue
nerat illuc cū discipulis. Hoc qd narrat Ingressum
dn̄m cū discipulis suis in hostium n̄ continuo fortuitum
cū eius illa finita esset oratio decuius uerbis ait. h̄c
cum dixisset ih̄s. sed alia quedam inposita quae ab
p̄termissa apud alios euangelistas leguntur
sicut apud hunc inueniuntur multa quae illi similiter
in sua narratione tacuer̄. Ad hoc uero ualeat qd
tum ē haec cū dixisset ih̄s. ut n̄ eum ante opinemur ubi
in hostium quae illa uerba finiret & illa orationem quae
leguntur in priorib; p̄; cenā scām eum dixisse uel
orasse; Sciebat autē inquit & iudas qui tradebat eum
locum. ordo uerborū ē. Sciebat locum qui tradebat
qd̄ frequenter inquit ih̄s conuenerat illuc cū discipulis suis.
Ibi ergo lupus oīna pelle contactus. & in tōue alto par
familias consilio toleratus. didicit ubi ad temp; ergo
dis p̄ geret gregem insidius accipiendo pastorem. Iudas
ergo inquit cū accepisset cohortem & principes &
phariseis ministros uenit illuc cū la tēnis & scab;
& armis; cohortis n̄ iudeorum sed militum fuit. & sic itaq;
intellegat̄ accepta tāquā accipiendū fuit seruato ordine
legitime potestatis. ut nullus tenentib; auderet obistere.
Ideo tanta manus inimicorū cōgregata ē ut nullus ad p̄hēn
tib; uel tradicere uel defendere ihm̄ auderet. Itaque
eius abscondatur potestas & obtendebatur infirmitas
ut haec inimicis necessaria uiderentur aduersus eū. nulla
nihil ualuisent. nisi qd̄ ipse uoluisset. Bene utens bonis
malis & faciens bona de malis. Ih̄s autē sicut euange
lista secutus adiungit. Sciens oīa que uentura erant

superam, Sciebat & uoluit ut comprehenderetur.
 quia ad hoc uent in mundum ut hoc fieret & quod uoluit.
 Et tunc impleretur quicquid uoluit, processit & dixit:
 Quem queritis? processit paratus ad passionem,
 & interrogans quem quererent. Non quasi igna-
 rus eorum uoluntatis, sed ut scirent ipsum esse quem que-
 rebant. Respondit Iheronimus Nazarenus, Iheronimus Nazarenus dicebatur quia
 in Nazareth nutritus est, ut impleret prophetiam quoniam Nazareth uo-
 cabatur. Dicit etiam, Ego sum; & abscondit se, sed ostendit. Quia
 qui uoluntates sua uenit in mundum, uoluntates sua posuit ani-
 mas in mundo. Stabat autem & iudas qui tradebat eum cum ipsis; ut
 ego dixi eis, Ego sum. Abierit retrorsum & ceciderit intra. Ubi nunc militum
 cohortes & ministri principum ac pharisaeorum, ubi trorsum & unum in
 armis nempe una uox dicentis, Ego sum. Tanta turba odus feroce
 armisq; terribile sine ullo telo percussit, reppulit, strauit. Orem
 latebat in carne & sempiternus dies; ita in bris occultabatur hu-
 mansu laetitia & facta cibis, querebat occidendus a tenebris;
 Ego sum dicit & impiorum deiecit; Quid iudicaturus fecerit & qui u-
 dicandus hoc fecit. Quid signaturus poterit, qui moriturus
 hoc potuit & nunc ubiq; per angelum Ego sum dicit Christus & iudas
 expectatur antichristus, ut retro pedecant & intra cadant;
 Quare qui uenerunt ad comprehendendum non tenuerunt a quo audierunt
 ego sum; quicquid non potuerunt quod uoluerunt & ille qui ait ego sum;
 Illi queiebant eum adprehendere & occidere, ille queiebat nos sed
 mure & uiuificare, propter quod uenit ad nos, ostendit querentibus
 potestate quia habuit in potestate animam suam ponere, quam
 posuit horre passionis, ostendit ut nostre redemptionis imple-
 retur misterium. Iterum ego eos interrogauit; quid queritis? Si queri-
 tis, quare non adprehenditis? Nisi quia in uera non est potestate adpre-
 hendendi hora; sed in eis qui uenit ut adprehendat. Illi autem dixerunt:
 Iheronimus Nazarenus. Respondit Iheronimus, Dixi uobis quia ego sum; Si ergo
 me queritis, sinite hos habere, ut impleretur sermo quem dixi;

quia quos dedisti mihi: n̄ p̄didi ex his quēquā. Simequetras inquit
sinite hos habite. Inimicos uide & hoc fecerunt qđ iubet. Sinite hos
abire. quos n̄ uult perire. Nūquid aut̄ n̄ erant postea morturi.
Cur ergo sic tunc morerent̄ p̄der̄ & eos. Nisi quia n̄ dum in eum
sic se debant quomodo credunt quicūq; n̄ p̄t̄ eunt. Simon
ergo petrus habens gladium. eduxit eum & percussit principis
seruum. & abscedit eius auriculā dextrā. Erat aut̄ nomen
seruo malecus. Solus hic euangelista dicit nomen serui huius &
pressit. Sicut lucas solus qđ eius auriculā dñs tetigerit & san-
uerit eū. Malecus aut̄ in t̄p̄ tatur regnaturus. Quid ergo auris
p̄ dño amputata & ad dño sanata significat. Nisi auditū amputatū
uetustate renouatū. ut sit in nouitate sp̄s. & n̄ in uetustate lit-
te. qđ cui p̄st̄tū fuerit x̄p̄o quis dubitet regnaturū. Tunc eū
x̄p̄o seruum diciturē p̄t̄ seruitutē legalem. Sanatus aut̄ dicitur
p̄t̄ euangelicā libertatē. Factū tam̄ petri dñs in p̄buit. & p̄
gredi ultra p̄hibuit dicens. mitte gladiū in uocaginā. Calicē quē dedit
mihi p̄t̄. sibi bibam illū. Sibi bibam illū in t̄p̄ gatiue. uel in p̄p̄t̄ue
legandū ē. quā si dixisset. Nonne bibam illū calicem. quē p̄t̄ mihi dedit
bibere. Quare resistere uis uoluntati omnip̄tis patris. Immo & salu-
tis tuę calicis. In suo quippe fectō ille discipulus magistra defendere
uoluit. Nescius ad huc dispensationē pat̄n̄ce uoluntatis. quid & hoc
fieri uentus & uoluisse. qđ aut̄ a pat̄e sibi dicit dactum calicem p̄t̄
sionis. profecto illud est qđ ait ap̄t̄. Sicut p̄ nob̄. quis contra nos
qui filio p̄prio n̄ pepererit. sed p̄ nob̄ omnib; tradidit eum. Uerū
auctor calicis huius est. & iā ipse qui bibit. Unde idem apostolus
dicit. x̄p̄i dilex̄ nos & tradidit seipsum p̄ nob̄ oblationē & hostiā
dō in odorem suauitatis. Cohors ergo & tribum & ministri iude-
orū. conphender̄ ihm & ligauer̄ eū. Conphender̄ ad quē accesser̄
quā dies ille. illi uero tenebrę p̄manser̄ nec audier̄. Accedite ad
eum & in luminamini. Nunc autem quando eum illo modo
conphender̄. tunc ab eo longius recesser̄. & ligauer̄ uentū.
A quo solui potius uelle debuerit. I;

Postea quam persecutores tradente iuda comprehensum dominum
 ligauerunt qui nos dilexit & tradidit semetipsum pro nobis & cui
 pater in peccatis sed pro nobis omnibus tradidit eum. Adduxerunt
 eum ad annam primum; Nec enim iohannes istam
 tacet causam quare hoc fecissent dicens; Erat enim in
 quid socer carphe quierat pontifex anni illius; Erat
 autem carphas qui consilium dedit iudeis quia expediret
 unum mori pro populo; Ductus est ad annam primum
 & postea ad carphan ut cognatio sanguinis sceleris eos
 fecerat consoletur; moyses deo iubente preceperat ut pon-
 tifices patribus succederent sic generationis in sacer-
 dotibus series conseruaretur. Refert iosephus istum
 carphan unius tantum anni ab herode primo seditionis se
 sacerdotum. Non ergo mirum si iniquus pontifex
 iniquus iudicauerit; Saepe quippe auaritiam ad sacerdotum
 accedit; iniustitiam uersatur in eos & sceleratum
 initium funesto fine consumitur; Sequebatur autem
 inquit ihesus simon petrus & alius discipulus. Quis
 uansit iste discipulus? in temere adfirmandum est
 quia taceatur. Sola autem se idem iohannes ita sig-
 nificasse. & addere quem diligebat ihesus. Fortassis ergo
 & hic ipse est qui iuxta crucem ihesu stabat cui
 ille matris commendauit custodiam; dicit & matheus
 de petro; petrus sequebatur eum a longe; Sequeba-
 tur enim a longe qui erat eum negaturus ut uideret
 finem; uel amore magistri uel humana curiosita-
 te scire cupiens quid pontifex iudicasset & de ihesu
 utrum eum neci addiceret & an flagellis caesum dimit-
 teret; Discipulus autem ille inquit erat notus pontifici.

¶
& intravit cum ihu in atrio pontificis; Petrus autem
stabat ad hostium foras; foras autem stabat quia
negaturus erat dñm; Nec erat in xpo qui xpm confite-
ri ñ fuit ausus; Exiit ergo discipulus alius quærat
notus pontifici & dicit dñm. & introduxit petrum;
Dixit ergo petro ancilla hostiaria; Numquid et tu es
discipulus eius hominis istius? Dicit ille, non sum; hic ag-
noscitur quæ verum sit qd ipsa veritas paulo ante ait;
Quia sine me nihil potestis facere; Ecce columna
firmissima iudicium aure impulsam tota contremuit;
ubi est illa punitentis audacia & de se plurimum iustu-
mentis; Ubi sunt verba illa quændo ait. quære non
possum sequi te modo & animam meam pro te ponam;
Hoc non est sequi magistrum. sed se negare discipulum
+ esse; Sic ne pro dño anima ponatur. ut hoc nefas
uox ancille formideatur; Sane in hoc loco consideran-
dum est quæ periculosum sit xpiano se xpi animum
esse negare; Non enim petrus in hoc loco dixit se xpm
negare. sed discipulum xpi; Tam ipse xps ante pas-
ter. me. negaturus es; Qui enim discipulum se xpi
negavit esse xpm negavit; Similiter qui se xpi animum
negat esse ppter aliquem timorem. & iam xpm ne-
gat; Stabant autem serui & ministri ad prunas quia
frigus erat & ecclesie succubant se; Frigus erat infide-
litatis in cordibus eorum; Intantū & iam. ut ille princeps
apolorum in eo frigore tarperit; quia necdum calore
sai sps inflammatus fuit. in quo nōdum ipse rē-um
post acceptum sai sps donum sciamur xpm coram
imperatore & populo romano confiteri. sed & iam

pueri inberber & puellae scilicet sp̄i calore inflammati xp̄m
 publice usq; ad mortem confitebantur; & pro eo mori
 n̄ metuebant quem decuinger caeli confitemi adunus an
 elle uocem formidauit; Pontifex autem interrogauit
 tm̄ de discipulis eius. & de doctrina eius; N̄ cognoscende
 ueritatis amore interrogauit sed ut causam inueniret
 qua d̄icem accusare potuisset. & tradidi romano p̄sidi
 ad dampnandum; Respondit ihs; Ego palam locutus
 sum mundo. ego semp̄ docui in synagoga & in templo
 quo omnes iudei conueniunt. & in occulto locutus sum
 nihil; Quid est qd̄ palam se dicit loqui & in occulto
 nihil loqui. dū in alio loco apostolis dicit dum p̄ para
 bolas turbis loquitur. uob̄ datum est nosse mysterium
 regni. ceteris aut̄ in parabolis. Intellegendum est
 ita eum dixisse palam locutus sum mundo. De si dixisset
 multa in eloquentem audier̄, ipsum aut̄ palam
 quodammodo erat palam. quodam modo non erat
 palam; palam quippe erat quia multi audiebant.
 & rursum non erat palam quia n̄ intellegebant; & qd̄
 secretum discipulis loquebatur. n̄ in occulto utiq; lo
 quebatur; Quis namq; in occulto loquitur quicoram
 tot hominib; loquitur. cum scriptum sit in ore duos &
 uel trium testium stabit omne uerbum. p̄sertim
 si hoc loquitur paucis. qd̄ p̄ eos uelle & innotescere
 similis; Ergo & hoc ipsum qd̄ ab eo dici uidebatur
 occulte. quomodo n̄ dicebatur in occulto. quia n̄ ita
 dicebatur ut ab eis quib; dictum fuerat taceretur. se
 ita potius ut usq; quaq; p̄dicaretur; Quid me inter
 rogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sum

ipsis. Ecce hi sunt quod dixi ego, quæsi dixisset. Quid
me interrogas? a quo ueritatem audire non desideras, sed
quem dampnare cupis. Interroga magis eos de quorum
dictis non habear inuidiam. Ita temperauit dominus respon-
sionem suam ut nec ueritatem tacere, nec se defendere
uideretur. Hæc autem cum dixisset unus ad assistens missi-
trorum, dedit alapam ihu dicens. Sic respondit ponti-
fici. hic impletur quod propheta tum de eo. Dedit maxil-
lam meam percutientibus, percussit eum quasi reum res-
pensionis sed ille iniuste percussus mansuete respondit.
Si male locutus sum testimonio phibe de malo. Omis-
itæq; qui contra ueritatem loquitur male loquitur.
Sicutem ueritatem non dixi da testimonium contra me
in quo mendacium dixissem. Sicut bene id est uere
quid ne cedis. quid ista responsione uerius mansu-
etius iustius. Sic cogitemus quis acceperit alapam.
Nonne uelimus eum qui percussit aut caelesti igne consu-
mi. aut terra descendente sorberi. aut correptum demo-
nio uoluntari. Quid enim horum potentiam non potuit
sed pro quem factus est mundus. Nisi patientiam nos doce-
re maluisset a quo uincitur mundus. Foste aliquis
hic dicit. Quare alteram maxillam percutienti non
darex secundum preceptum suum. Nisi solum itaq; alteram
dedit maxillam percutienti. sed etiam totum corpus
suum ad crucifigendum dedit. & magis uult precepta
domini in cordis tranquillitate seruare quam in corporis
ostentatione demonstrare. & misit eum annas li-
gatum ad caphan pontificem. hi duo annas & caphan
phæes principes fuerunt sacerdotum & principes annas

194
sacerdotium ministrabant. & erat tunc annus cas-
phe. cum passus est xpi. & credendum est secundum uolunta-
tem casphe factum esse ut prius duceretur ad annam
ut minoris culpe uideretur. si alterius quoque confacer-
dotis sui dampnaretur sententia. Sed cum dixisset
euangelista quod eum ligatum miserit annas ad caspian
sternus est ad locum narrationis ubi reliquerat ad petrum
ut explicaret quod in domo annae doctrina eius nec rati-
one contigerat. Erat autem inquit simon petrus stans
& coelestis faciens se. hoc recapitulat quod antea dixit
deinde quae secuta sunt iungit. Dixerunt ergo ei
numquid & tu ex discipulis eius es? Negavit ille & dixit
non sum. Jam semel negauerat ad ancille uocem. Ecce
iterum eodem timore perterritus negavit. Deinde ut
tertia quoque negatio perficeretur & uerbum domini predican-
tis impleretur. Dicit unus ex sacerdotibus pontificis cogna-
tus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nonne
ego te uidi in horto cum illo. Iterum sicut ante nega-
uit petrus & statim gallus cantauit. Ecce medici est
completa predictio egroti conuicta presumptio. Non enim
factum est quod iste dixerat animam meam pro te ponam.
sed factum est quod ille predixerat ter me negabis. Sed
haec trina negatio timoris. trina confessione amoris
diluitur. Necdum fuit amor meus qui foras mitteret
amorem. Sed adhuc timor seruilis ualuit in corde
eius. Sed nec dum respexit eum qui haec predixit ei. Sed
hoc magnae dispensatione gestum esse credere
debemus quatenus ille cui oues suas ad patrem rediens
xpi commendaturus erat. per suam disceret & fragilitate

alios misereri. & fratrum culpas ignoscere. Dum scilicet
velordaretur peccatum. & aliorum compati possit fra-
gilitati. quis sui casus ignarus non esset. p. acta itaq;
trina hac negatione petri. Reversus est euangeli-
sta ad ordinem narrationis suae. ubi eam reliquerat.
Adducunt ergo inquit ihm ad caesarianum inptorium.
Ad caesarianum quippe. ab anna collega & socio eius dicitur
missum. Sed & si ad caesarianum. cur inptorium. qd n. ul-
aliud uult intelligi. quam ubi pater pilatus habitabat.
Aut de impnationis causa xpi caesarianus p. x. inptorium
ad pilatum. Aut pilatus in domo caesariane. inptorium ha-
bebat. & contra fuit amplitudo. ut utroq; capere po-
tuisset. & seorsum habitantem dnm isum seorsum tu-
dicom ferret. [†] Ecce quanta est sollicitudo sacerdotum
in malo tota nocte uigilarunt. ut homicidium fece-
rent. Erat autem mane. & ipsi id est qui ducebant
ihm. in introitu inptorium. Hoc est in eam partem
domus. qua pilatus tenebat. Superius erat domus cae-
sariane. cuius autem introitu inptorium. seponitur
causam ut non contaminarentur inquit. sed manduca-
rent pascha. Dies enim agni coeperat agnorum.
quibus diebus contaminatio illis erat. in alienum ha-
bitaculum intrare. [†] O impia & stulta cecitas. habi-
taculo uidelicet alieno se uolare putarunt. & non
proprio scelere inquinare se uidebant. alienigenae
iudicis domo contaminari timebant. & fratrum imo-
centis sanguine non timebant. Sciendum est quid sit in-
ter pascha & dies agnorum. pascha dicebatur
proprie dies illa. qua agnus ad uesperam quasta

195
decima luna occidebatur. Septem uero dies sequen-
tes dies azimorum dicebantur. Dies azimorum fue-
runt in quibus nil fermentatum in domibus illorum debu-
it inuenire; sed tam dies paschalis inuenitur. Inter
dies azimorum nominari ut in alio euangelio legitur
prima autem die azimorum. Accesserunt ad illum dis-
cipuli dicentes. Ubi uis paremus tibi pascha man-
ducare. Sequitur;

Fuit ergo pilatus ad eos foras & dixit. Quam accu-
sationem adfertis ad hominem hunc? & responderunt
dixit ei. Simones & hic malefactor nobis tradidit
senos. hunc enim habebant mortem iudei. ut quem
morte dignum diiudicarent. unctum eum perfidi
tradere. Interrogauerunt atque responderunt ab im-
mundis spiritibus, liberati. Langui diiudicati. Leprosi
mundati. Surdi audientes. cœca loquentes. cœci
uidentes. mortui resurgentes. utrum sit malefac-
tor ih̄s. sed ista dicebant. de quibus per prophetam
ips̄e dixerat. Retribuebant mihi mala pro bonis.
Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum uos & secundum
legem uestram iudicate eum. Justior fuit illis iudex
genialis. quasi diceret. Legem habetis. & secundum
legem uestram iudicate eum. Uos melius nostis.
quid de talibus uestra lex iudicet. secundum quod iustum
sciatis iudicate. Dixerunt ergo iudei. Nobis non licet
interficere quemquam. Quid est quod loquitur in
sensu crudelitas. An non interficiebant. quem in-
ficiendum offerebant. An non forte interficiebant
quem clamabant. crucifige crucifige. quid est quod

dixerunt nob non licet interficere quemquam. dum lex
mandat homicidas adulteros. & alium reos excoless
occidere uello pidare nisi forte hoc ideo dixissent
pp̄i scitatem die festi ut n̄ liceret eis secundum legē
indie festo occidere hominem. Ob cuius die festi uene
rationem. Quam p̄torium iudicis intrare noluer
quomodo iudei. O facti israhelite. n̄ occidistis eum que
adprehendistis. quem adduxistis. quem p̄sidi tradidistis.
quem cruci figi poposcistis. Audite qd̄ contra uos sciam
pp̄heta clamat. Fili hominum dentes eorum arma
& sagitte & lingua eorum macera acuta. Ecce quib.
armis quib. sagittis qua macera iustum interficent.

Deinde sequitur euangelista. Hoc aut̄ dixer. ut sermo
ih̄u impleretur quem dixit significans que esset
morte moriturus. Itaq; intelligendum est dñm hoc
significare n̄ mortem crucis sed illam mortem
qua iudei eum gentibus tradebant ad occidendam
hoc est romani. Nam pilatus romanus ciues fuit.
Licet genere pontius. eumq; in iudeam romanū p̄sidem
miserant. Ut ergo iste sermo ih̄u impleretur. id est ea
sibi traditum gentes interficerent. qd̄ ih̄s futurum
eē p̄dixerat hoc impletum est dum iudei eum genti
bus tradider̄ occidendum. minore tam̄ scelere quam
iudei quise isto modo ab eius interfectione uelut alie
nos facere uoluer̄. N̄ ut eorum innocentia sed ut
dementia monstraretur. Sequitur

Introuit iterum in laetis p̄torium pilatus & uocauit
ih̄m & dixit ei. Tu es rex iudeorum. In his uerbis ostē
dit pilatus hoc iudeos obieciſſe ei criminis. ut dice

196.
se regem esse iudeorum. Respondit ih̄s. Dicit enim ipse
hoc die. An alibi dixerit de me. Sciebat utique dñs
& qđ ipse interrogabat & qđ ille responsurus fuit &
quid illi pilatus responsurus erat. & tunc dici uoluit.
Non propter se qui omnia sciebat sed propter nos ut
scriberetur qđ nos scire uoluit. Respondit pilatus.
Numquid ego iudeus sum. gens tua & pontifices tradi-
derunt te mihi. quid fecisti. Abstulit a se suspicionem
quæ possit putari a se ipso dixisse qđ ihm regem
dixerat esse iudeorum. id se a iudeis accepisse de-
monstrans. dicendo quid fecisti. Satis ostendit illud
ei perimne obiectum tamquā diceret. si regem te-
negas. quid fecisti ut traderis mihi. quasi mirū
si esset & si p̄mendus iudici traderetur. quis dicit
regem esse. Si autem hoc nō diceret querendum
ab illo esset quid aliud forte fecisset & unde tradi-
iudici dignus esset. Respondit ih̄s. Regnum meū
nō est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum
meū ministri mei deceret ut nō traderer iu-
dici. Nunc autē regnum meum nō est hinc. hoc est
qđ bonus magister scire nos uoluit. sed prius nobis
demonstranda fuerat uana hominum de regno
eius opinio. Siue gentium siue iudeorum. a quibus id
pilatus audierat quæ si propterea fuisse & morte
plectendus qđ illicitum adfectauerit regnum
uel qm̄ solent regnaturis inuidere regnantes.
Poterat autem dñs qđ ait. Regnum meum nō est de mun-
do hoc. Ad primam interrogationem pressidit
respondere ubi dixit. Tu es rex iudeorum. Sed eū

uicis sim interrogans utrum hoc a se me ipso diceret
an audiret ab alio. Illo respondente ostendere
uoluit hoc sibi apud illum fuisse a iudeis uelut cri
men obiectum patefaciens nob cogitationes hominum
quos ipse nouerat qm uanes. qd uero ait. Regnum
meum n̄ est de hoc mundo. id est in hoc mundo. Audite
om̄s reges terre. Auenit xps regnum tollere sed
dere. n̄ minuire sed augere. Regem se n̄ contraxit
sed carnalit̄ in hoc mundo se regnare n̄ dixit. qd est
enim eius regnum. nisi credentes in eum. quos traxit
regnum dō patri in fine sc̄li. id est adducet ad dōm
patrem ut sine fine regnent cum illo. Sed ut hoc
p̄bare ut regnum eius de hoc mundo n̄ esset. Adiecit.
Si ex hoc mundo esset regnum meum. ministri mei de
cestarent ut n̄ traderer iudeis. Non ait. nunc aut
regnum eū n̄ est hic sed non est tunc. hic est enim
regnum eius usq; in finem sc̄li. sed in sc̄is suis de quib;
dix̄ in c̄lio euangl̄o. Regnum d̄i intra uos ē. Nam reg
num eius. sc̄e eccl̄ie est. Unde & ad maria uirginem
angelus ait. & regnabit in domo iacob in sternum
& regnum eius n̄ erit finis. Sp̄itale regnum quo in sc̄is
regnat demonstrare uolens. N̄ carnale qd saepe
impii habent in hoc mundo. De regno quippe suo
dicit paulo ante. de mundo n̄ estis sed ego uos elegi
de mundo. Dix̄ ei itaq; pilatus. Ergo rex es tu.
Respondit ihs. Tu dicis quia rex sum ego. N̄ quia se
regem timuit confiteri sed tu dicis ait. Sic respon
dit ut uerum diceret. & sermo eius calumnie n̄
pateretur. Dicitum est. Tu dicis carnalis. carnalit̄

dicit. Deinde subiungit. Ego in hoc natus sum &
 ad hoc veni immundum ut testimonium phibeam uerit
 at. Non est producenda huius pronominis syllaba quod dicit
 in hoc natus sum. tanquam dixerit. in hac parata sunt.
 sed corripienda tanquam dixerit. in hanc se in natus
 sum. uel ad hoc natus sum sicut ait. ad hoc ueni immun
 dum. In greco namque euanglio nihil est huius locutionis
 ambiguum. Unde manifestum est eum temporalem
 naturam suam hic commemorasse qua incarnatus
 ueni immundum nullam sine initio quod dicit erat
 quae pat condidit mundum. In hoc ergo se dicit
 natum. id est propter hoc natum. & ad hoc uenisse immun
 dum utque nascendo de uirgine ut testimonium ph
 beat ueritati. sed quia non omnium est fides ad uinc
 it atque ait. Omnis qui est ex ueritate audit uocem
 meam. audit utique in interioribus auribus. id est ob audit
 meae uocis quod tantumdem ualere & quasi dicitur &
 credit mihi. Cum itaque christi testimonium phibeat uer
 itati profecto testimonium phibeat sibi. eius quippe
 uox est. Ego sum ueritas. hic commendat gratiam.
 quae uocati sumus. Ait itaque. Omnis qui est ex uer
 itate audit uocem meam. sed ideo est ex ueritate qui
 a eius audit uocem. sed ideo audit quia ex uerita
 te est. id est qui hoc illi donum ex ueritate. contra
 tum est quod quid est. & aliud quam donante christo.
 credere in christum. Sequitur
 dicit ei pilatus. quid est ueritas. Nec expectant
 audire quid responderet ei ihesus quia forte dignus
 non fuit occidere. Sed cum hoc dixisset iterum exiit

ad iudeos & dixit eis. Nullam inuenio in eo causam
est autem consuetudo uobis ut unum dimittam uobis in
pascha. uultis ergo dimittam uobis regem iudeorum
Credo cum dixisset pilatus quid est ueritas in mentem illi
uenisse continuo consuetudinem iudeorum quae solebat
eis dimitti unum in pascha. & uideo non expectauit ut
responderet ei ihesus quid est ueritas nemora fieret
cum secoluisset morem quo posset eis per pascha
dimitti. Haec uero consuetudo dimittendi fortassis
propter pascha apud iudeos remansit ob memoriam
liberationis illorum ex egipto quae in pascha libe-
ratis a seruitute sed omnes audientes clamauerunt
rursum omnes dicentes. Non hunc sed barrabam. Erat
autem barrabas latro. Barrabas iste filius eorum
interpretatur id est diaboli qui magister fuit uel huic
lectroni in scelere suo uel iudeis in impietate perfide-
suae. Non yephandymus o iudei quod per pascha libera-
tis nocentem sed quod occidistis innocentem. quod
tunc nisi fieret uerum pascha non fieret sed umbra ue-
ritatis a iudeis errantibus tenebatur & mirabili
dispensatione diuinae sapientiae per homines falla-
ces eiusdem umbrae ueritas implebatur. quae ut uerum
pascha fieret christus uelut ovis immolabatur. Tunc
adprehendit pilatus ihesum & flagellauit. hoc pilatus
non ob aliud fecisse. Credendum est. nisi ut eius iniurias
iudei sociata sufficere sibi existimarent. Quae ad
eius mortem se uiracae desisterent. Ad hoc periculum
quo idem praeses cohortem suam promisit facere
quae secuntur. Et milites placentes coronam de

spinis inposuerunt
 purpam circumdederunt
 capiti eius & uestem pur
 eum & ueniebant ad
 eum & dicebant. Ave in iudeorum. & dabat
 daps. Sic implebantur quae de se pdixerat xps
 sic martyres informabantur ad omnia quae psecutionib;
 libuisset fecere pferenda. sic paulus p occultata tre
 mendaq; potentia. Comendabatur prius imitanda pa
 cientia. sic regnum qd de hoc mundo n erat supbum
 mundum n atrocitate pugnandi sed paciendi humi
 litate uincebat. Sed illud granum multipli candum
 seminabatur horribili contumelia. ut mirabili pul
 chritate in gloria. Exiit iterum pilatus foras &
 dicit eis. Ecce adduco eum foras ut cognoscatis quid
 in eo nulli causam inuenio. Exiit ergo ihs portans
 spinam coronam & purpureum uestim tum & dicit
 eis. Ecce homo hic appareat n ignorante pilato. hec
 militib; facta. siue iusserit ea siue pmisserit illa
 scilicet causa quam supra diximus ut hec eius ludi
 brice inimici libentissime biberent & ulterius
 sanguinem n sicerent. Egreditur ad eos ihs portans
 spinam coronam & purpureum uestim tum. Nela
 rus imperio sed plenus obprobrio & dicitur eis. Ec
 ce homo. Si regi inuideas. incompaerite quae de ree
 tum uideas. Flagellatus est spinis coronatus est
 labriosa ueste amictus est amaris conutis inlusus
 est alapis cesus e. Fera & ignomina frigescat
 invidia sed n frigescit. Incardescit potius & inextin
 git. Cum enim uidi sent eum pontifices & ministri
 clamabant dicentes. Crucifige. crucifige;

s Dicit espilatus; Accipite tū uos. & crucifigite. Ego
s enim n̄ inuenio in eo cau^{sa}m. Responder ei iudex;
c Nos legem habemus. & secundum legem debet mori
quia filium dei sefecit. Ecce altera maior inuidia.
parua quippe illa uidebatur uelut affectate inlicito
ausu regiae potestatis. & tam neutrum sibi ih̄s menda
citer usurpauit. Sed utrumq; uerum est. & unigeni
tus ē dei filius. & rex a dō constitutus. sup̄ sion montem
sc̄m eius. & utrumq; nunc demonstrare. nisi quidto
erāt potentior tanto malle ēē pacientior; Cum
s audisset pilatus hoc uerbum magis timuit. & ingre
s^{us} p̄toriu iterum. & dicit ad ih̄m; Unde tu
s^{us} responsū n̄ dedit ei. Hoc silentiū dñi nr̄i ih̄s xpi non
semel factum. Conlati omnium euangelistarum nar
ratiōib; reperitur. & apud principes sacerdotum
& apud herodem; Tam p̄pter illa quib; noluit respon
dere. ad hoc dōtē de agno similitudo. ut in suo silentio
n̄ reus. sed innocens haberetur; Respondit ih̄s;
s N̄ haberes aduersum me potestatem ullam. nisi tibi
esse dōtū de sup̄. Propterea qui tradidit me tibi
s maior peccatū habet. Ecce respondit. & tamen n̄
s ubiq; respondit. N̄ sicut reus si uedolosus. sed sicut
agnus. hoc est sicut simplex atq; innocens n̄ appe
ruit os suum. Proinde ubi n̄ respondebat. sicut
ouis. Silebat. ubi respondebat. sicut pastor doce
bat; Dicamus ergo qđ dix̄ qđ & p̄ apostolum docuit.
quia n̄ ē potestas nisi dō. & quia plus peccat qui
potestati innocentem occidendum luore tradit.
quā potestas ipsa sicut cū timore alterius maioris

potestatis occidit; Talem quippe dicit pilato dederat po-
 testatem ut esset & iam sub cesaris potestate, quae ppter
 non haberes inquit aduersus me potestatem ullam.
 potestatem quatenus legem cumque habes. nisi hoc ipsum quicquid
 est tibi esset datum desuper; Sed quoniam scio quantum sit;
 Non enim tantum est ut tibi omnimodo liberum sit.
 propterea qui tradidit me tibi. maius peccatum habet.
 Quae quippe me. tuae potestati tradidit inuidendo.
 tu vero eandem potestatem in me exerciturus es.
 metuendo. Ne cum timido quidem praesertim innocentem.
 homo hominem debet occidere. Sed cum timido zelando
 facere multo magis malum est. quam timendo.
 Ideo non ait uerax magister. qui me tibi tradidit
 ipse habet peccatum. tamquam ille non habet. sed
 ait maius habet peccatum. ut etiam se habere in-
 tellegeret. Neque enim propterea illud nullam est quia
 hoc maius est. Exinde querebat pilatus dimittere
 eum. Quid est hoc quod dictum est. exinde quae antea
 non querebat. leges superiores & inuenies. ita in dudu meum
 querebat dimittere illum. Exinde itaque intellegendum
 est. propter hoc. id est ex hac causa. ne haberes pecca-
 tum occidendo innocentem sibi traditum. quam
 minus peccans. quam iudei qui illum ei tradide-
 rant occidendum. Exinde ergo id est ideo ne hoc pec-
 catum faceret. Nonnumquam primo. sed ab initio
 querebat eum dimittere; Iudei autem clamabant
 dicentes. Si hunc dimittas. non es amicus cesaris.
 Omnis enim qui regem facit. contradicit cesari. Maior
 enim timorem se ingerere putauerunt pilato terrendo

dece. scire ut occiderent xpm quem superius ubi di
xerant Nos legem habemus & secundum legem debet
mori quia filium dei se fecit. Eorum legem quippe ille
n̄ timuit ut occideret sed magis filium dei timuit ne
occideret. Nunc uero n̄ sic potuit contempnere cesā
rem auctorem potestatis suce quem admodum le
gem gentis alienae. ^{euang. ioh. 8. 12.} Dicit adhuc pilatus cū audisset
hos sermones adduxit foras ihm & sedit pro tribu
nali in loco qui dicitur lithostratus. ebraice autē
gabatha. Erat autē parasceue pasche. hora quasi
sexta. Quae hora sit dñs crucifixus p̄t euange
liste alterius testimonium qui dixit. Erat autē
hora tertia. & crucifixerunt eum. qm̄ magna discep
tatio solē ab oriri. cum ad ipsum locum ubi crucifi
xus narrator uentum fuerit ut potuerimus si
dñs uoluerit differemus. Cum ergo p̄ tribunali sedis
set pilatus dicit iudeis. Ecce rex uester. Illi autē
clamabant. Tolle tolle. crucifige eum. Dixit eis pi
latus. Regem uestrum crucifigam. Adhuc ter pose
quem de cesare ingererant superare conatus deig
nomina eorum uolens eos frangere dicenda. Regē
uestrum crucifigam quos de ignominia xpi mitigare
n̄ potuit. Sed timore mox uincitur. Responder
autē pontifices. Non habemus regem nisi cesā
rem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeret.
Dp̄tissime quippe contra cesārem uenire uidebatur
si regem se non habere nisi cesārem p̄fiterentur
alium regem uelle intellegere dimittendo impu
nitum quem propt̄ hos ausus. ei tradiderant occi

208

dendum. tradidit ergo illum eis. ut crucifigeretur.
sed numquid aliud & antecupiebat cum dicebat.
Accipite eum vos & crucifigite. uel & iam superius.
Accipite eum vos & secundum legem ues tram iudi
cate eum. Cur autem illi tant^o tempore noluerunt.
dicentes nobis. non licet interficere quemquam.
& omnimodo instantes. ut non ab eis sed a preside
occideretur. & ideo eum occidendum. accipere
recusantes. sinunc eum accipiunt occidendum.
aut si hoc non sit. Cur die tunc est. tunc ergo
tradidit eis illum ut crucifigeretur. An aliquid
interest. plane. interest. non est dictum. Tunc
ergo tradidit eis illum ut crucifigerentur. sed ut
crucifigeretur. sed ideo illis traditum dixit.
euangelista. ut eos crimine implicatos. a quo alieni
esse conabantur. ostenderet. non enim pilatus
hoc faceret. nisi ut id quod eos cupere cernebat
impleret. unde & sequitur. susceperunt autem
ihm & duxerunt. potest ad milites iam referri.
apparitores presidis. Nam postea. euidentius
dicitur. milites ergo. cum crucifixis sententiis quam
uis euangelista & iam sitotum. iudaeis tribuit.
merito facit. ipsi enim susceperunt. quod audis
sime flagitauerunt. & ipsi fecerunt. quicquid
ut fieret. & torserunt. iudicante atque dante
pilato pro tribunali dnm ihm xpm. hora quasi
sexta susceperunt eum. & duxerunt. & baiolans
sibi crucem. exiit in eum locum. quid dicitur cal
uariae locus. ebraicae golgotha. ubi eum

crucifixerunt. Quid est quod marcus euangelista ait.
Erat autem hora tertia & crucifixerunt eum. Nisi quia
hora tertia crucifixus est. dñs linguis iudaeorum.
hora sexta manibus militum. ut intellegamus horam
quintam iam fuisse transactam. et aliquid de sexta
coeptum quando redit pro tribunal pilatus. quae
dicta est. quia si sexta. & cū duce retur ut in ligno.
cū duobus latronibus configeretur. ^{: quae sexta narrat. d.} & iuxta crucem
eius gererentur. hora sexta integra compleretur.
& quae hora usque ad nonam sole obscurato. tenebras
factas. Trium euangelistarum. mathei. marci. & lu
cae. contestatur auctoritas. Sed quoniam iudaei facinus
interfecti xpi a se in romanos. Id est pilatum. & eius
milites transferre conati sunt. Propterea marcus
suppressit ex hora. quae xps a militibus crucifixus est.
quae a sexta iam ceperat. tertiam potius horam
recordatus & pressit. quae hora intelleguntur.
apud pilatum clamare potuisse. Crucifige. crucifige.
ut non illi tantum reperiantur. crucifixi se ihm.
Id est milites qui eum ligno sexta hora suspenderunt.
uerum & iam iudaei qui ut crucifigeretur. tertio cla
mauerunt. baidan sergo sibi crucem. Exiit in eum
quid dicitur caluarii locum. haebraicae autem gol
gotha. ubi eum crucifixerunt. & cū eoduo. hinc & hinc
mediū aut ihm. Isti duo latrones. erant sicut aliorum.
euangelistarum narratione didicimus. cū quibus cruce
fixus est. & inter quos crucifixus est xps. de quo pre
missa dixerat prophetia. & inter iniquos deputa
tus est. Scripsit autem & titulum pilatus. & posuit super cruce.

erat autem scriptum; Ihs nazarenus rex iudaeorum.
 hunc ergo titulum multilegerunt iudaeorū. quia
 prope ciuitatem erat locus. ubi est crucifixus ihs.
 et erat scriptum hebraice. grece. & latine. rex iudae
 orum; haec quippe tres linguae: Ibi praeteris emi
 nebant; haebrea propter iudaeos in lege glori
 antes; Graea propter gentium sapientes; Latina
 propter romanos. multis ac pene omnibus iam tunc
 gentibus imperantes. Dicebant ergo pilato pon
 tifici iudaeorum. nolis scribere rex iudaeorum?
 sed quia dixit ipse rex sum iudaeorum. Respondit pila
 tus; quod scripsi. scripsi. O ineffabilem uim diuinae
 operationis; in cordibus ignorantum; Nonne occul
 tauox. quaedam pilato intus quodam sidie ipote est cla
 more silentio personabat; quod tanto ante. in psal
 morum litteris prophetatum est. Ne corrumpas
 tituli inscriptionem; Nūquidem propterea non
 erit uerū. quia ihs ait rex sum iudaeorum; sic
 rumpi non potest quod pilatus scripsit; corrip
 potest quod ueritas dixit. sed iudeorū tantū rex est
 xps. An & gentium? immo & gentium; Cū enim
 dixisset in propheta. Ego autem constitutus sum
 rex abeo. super sion montem scē meus praedicans
 praeceptum dñi. Ne propter sion montem solis
 iudaeis eum regem diceret & constitutum. Continuo
 subiecit; Dñs. dixit ad me filius meus es tu. ego ho
 die genuite. Postola ame. & dabo tibi gentes.
 & cetera. Cur ergo magnū uolumus intelligi in
 hoc titulo sacramentū. in quo scriptum erat.

rex iudaeorum. sicut est xps & gentium; quia sicut
oleaster factus est particeps pinguedinis olivae,
non olea particeps facta amaritudinis oleastri.
Nam in eo quod de xpo ueraciter scriptus est titulus
rex iudaeorum; qui sunt intellegendi iudaei, nisi semen
abrahae. filii re promissionis. qui sunt & iam filii
qm non qui filii carnis; ait apostolus; filii sed qui
filii promissionis. deputantur in semine. & gentes
erant. quibus dicebat; si autem uos xpi. Ergo abrahae
semen estis. secundum promissionem heredes. Rex
ergo iudaeorum xps. sed iudaeorum circumcissione
cordis spu non littera. quorum laus non & hominibus;
sed & deo est. pertinenti uero ad hierusalem liberam
matrem nostram aeter nam in caelis. sarram spiritalem
ancillam & filios eius de domo libertatis eicientem.
Ideo enim pilatus quod scripsit scripsit. quia dñs
quod dixit dixit.

Milites ergo cum crucifixis sent eum. acceperunt
uestimenta eius & fecerunt quatuor partes
unicuique militi. partem & tunicam; unde appu
re quatuor fuisse milites. qui in eo crucifigendo
praesidi paruenerunt; manifeste quippe ait. mili
tes ergo cum crucifixis sent eum acceperunt uestimen
ta sua & fecerunt quatuor partes. unicuique mili
ti. partem & tunicam subaudiendum est. acceperunt
ut iste sit sensus; acceperunt uestimenta eius & fe
cerunt quatuor partes. unicuique militi partem.
acceperunt & tunicam; & sic locutus est. ut de ceteris
uestimentis. missam esse uideamus nullam sortem.

sed de tunica quā simul cū ceteris acceperunt. sed
 non similiter diuiserunt. De hac enim sequitur.
 & ponens. erat autē tunica inconsuta. lisi. desuper contexta
 per totum. Cura autē de illa sorte remiserunt.
 narrans. Dixerunt ergo ad inuicem. inquit. Non
 seinda mus eam sed sortiamur. de illa cuius sit. appa
 ret itaque in aliis uestibus. aequales eos habuisse
 partes. ut sortiri necesse non fuerit. In illa uero
 unū noneis habere potuisse singulae partes.
 quaerat forte aliquis. quid significet in tot partes
 uestimentorum. facta diuisio. & de tunica illa
 sortio ⁺ qua dripta uestis domini nri ihu xpi qua
 driperit tam eius figurauit. ecclesiam. Totoscili
 ce que quat tuor partibus constat terrarum
 orbe diffusam. & omnibus eisdem. partibus aequa
 liter. id est concorditer distributa. propter quod
 alibi dicitur. missurū se angelos suos ut colligant
 electos suos. a quat tuor uentis. quod quid est. nisi
 a quat tuor partibus mundi. oriente. occidente.
 aquilone & meridie. Tunica uero illa sortita
 omnium partium. significat unitatem. que cari
 tatis uinculo contineatur. De caritate autē locutu
 rus apostolus. super eminentiorem. inquit uiam
 demonstro. & alio loco ait. Cognoscere etiam
 super eminentē scientiae caritatem. quae est. uin
 culum perfectionis. Si ergo caritas & supereminen
 tior habet uiam. & super eminentē scientiae
 & super omnia praepa est. merito uestis. quae signifi
 catur. desuper contexta perhibetur. inconsuta lisi.

autem. ne aliquando dissuatur. ad unum puenit.
quia in unum omnes colligit. sicut in apostolis. cum esset
& iam ipse numerus duo denarius. id est quadriper-
titus inter nos. & omnes essent. Interrogatus solus
petrus. Respondit. tu es xps filius diuini. & dicitur
tibi dabo claves regni caelorum. tamquam
ligandi & soluendi solus acciperit potestatem.
Cum illud. unus pro omnibus dixerit. hoc cum omnibus
tamquam personam gerens. ipsius unitatis. Ideo unus
pro omnibus. quia unitas est in omnibus. unde & hic cum
dixisset. de super commenda addidit pro totum. quod si se-
ramus. ad id quod significat. nemo eius est ex pers.
qui potest inueniatur ad totum. a quo toto. sicut
greca indicat lingua catholica uocatur ecclesia.
in sorte autem. quid nisi dignitas. Commendata
est sic quippe in uno. ad omnes puenit cum sorte omnibus
placuit. quia & dignitas in unitate ad omnes puenit.
& cum sorte mittitur non persone. cuiusque uel meri-
tis. sed occulto diuino iudicio ceditur. nec ideo ista. non
aliquid boni significasse. quis dixerit. quia per
illos facta sunt. non scilicet per eos. qui xpm secuti. sed
qui sunt persecuti. quidem inde ipsa cruce dicitur sumus.
qua ecerit similiter ab inimicis atque impiis xpo
facta & in pacta est. & tamen ea significari. recte in-
telligitur. quod ait apostolus. quae sit latitudo
& longitudo. altitudo & profundum. lata est quip-
pe intrans uersoligno quo extenduntur pendentes
manus. & significat opera bona in latitudine cari-
tatis. Longa est atrans uersoligno usque ad terra

ubi dorsum & pedes figuntur. & significat per seueran-
 tiam. in longitudine temporis. usque ad finem alta est.
 in acumine quod a trans ligno. sursum rursus
 extenditur. & significat supernum finem quo cuncta
 opera referuntur. quoniam cuncta quae latitudine
 & longitudine bene ac perseueranter fiunt. prop-
 ter altitudinem diuinorum. facienda sunt premium.
 profunda est in ea parte qua in terra figitur. ibi
 quippe occulta est nec uideri potest. sed cuncta
 eius apparentia & eminentia inde consurgunt.
 sicut bona nostra de profunditate gratiae dei. quae
 prehendi ac diiudicari non potest. uniuersa pro-
 cedunt. sed & sic crux christi. hoc solum significat. quod
 ait apostolus. quia aut sunt in christi. carne sua crucifixe-
 runt. cum passionibus & concupiscentiis. quam magnam
 bonum est. ne tamen hoc facit nisi concupiscens ad-
 uersus carnem. spiritus bonus cum illa crucem christi fece-
 rint. inimicus id est spiritus malus. postremo quid est
 quod omnes noluerunt signum crucis. nisi crux christi.
 quod signum. nisi adhibetur siue frontibus. credendum.
 siue ipsi aquae sequae regenerantur. siue oleo. quo scrip-
 tate unguuntur. siue sacrificio quo aluntur. nihil
 eorum rite perficitur. quomodo ergo per id quod mu-
 lificiunt nihil boni significatur. quando operucem
 christi quam fecerant mali in celebratione sacramento-
 rum eius bonum nobis omne signatur.

[Crucifixo domino postea quam diuisio uestimentorum eius.
 & iam missa sorte completa est. quae deinde narra-
 tio eugenia. uideamus. et milites quidem haec fecerunt.

stabant aut iuxta crucem ihu mater eius. & soror
matris eius. maria cleophae. & maria magdalene.
Cū uidisset ergo ihu matrem eius & discipulū stantem
quem diligebat. dicit matri suae. mulier. en filius
tuus. Deinde dicit discipulo. ecce mater tua. Et
illā hora. accepit eam discipulus in suam. haec enim
mirum est illā hora. de qua ihu aquā conuersurus
in uinum. dixerat matri. quid mihi & tibi est mulier.
nondū uenit hora mea. hanc itaque horā praedixe
rat que tunc nondū uenerat. in qua deberet agnos
ci a matre mortuus. de qua fuerat mortaliter
natus. Tunc ergo diuina facturus. non diuinita
tis sed infirmitatis. matrē uelut incognitā. resel
lebat. Nunc autē humana iam patiens & quasue
rat factus homo. affectu commendabat humano.
Tunc enim qui mariā creauerat. innotescere uir
tute. Nunc uero quem maria peperat. pendebat
in cruce. mortalis igitur insinuatur ita facit.
quod faciendū ammonet. & exemplo suo. suos instru
xit praeceptor bonus. ut a filius pius. impendatur
cura parentibus. Tāquā lignū illud ubi erant fixa
membra morientis. & iā cathedra fuerit magis
tridocentis. & illā hora. accepit eam discipulus
in suam. De se medipso dicens. sic quippe commemo
rare se solent. quod eū diligebat ihu. qui utique omni
sed ipsum praeteris. & familiarius diligebat. ita
ut in conuiuio. suppectus suū discumbere faceret.
Credo ut istius euangelii quod per eum fuerat pre
dicaturus. diuinā & excellentiā. hoc modo altius

commendare; Postea sciens ihs quia omnia con
 summata sunt. ut consumaretur scriptura. dicit
 sitio. Vase ergo positu erat aceto plenum. Illi aut
 spongiam plenam aceto. hysopo circumponentes.
 obtulerunt orietus. Cui ergo accepit se ihs
 acetum. Dixit. consumatum est. & inclinato capite.
 tradidit spm; quis potest quae facit ita disponere.
 quomodo disposuit homo iste. qui passus est. sed ho
 mo mediator di & hominum. homo de quo predictum
 legitur. & homo est. & quis agnosceat eum. qm omnes
 p quos haec fiebant. videbant hominem. sed non cog
 noscebant dm; homo namq; apparebat. quid r la
 tebat. patiebatur haec omnia qui apparebat. &
 idem ipse disponebat haec omnia qui latebat. vidit
 ergo qm consumata sunt omnia que oportebant
 ut fierent. antequam acciperet acetum & traderet
 spm. atq; ut hoc & ia consumaretur. edat. & in
 sitimela potauerunt me aceto. sitio inquit. ta qua
 hoc diceret. hoc minus fecistis. date. quod estis. iudei
 quippe ipsi erant acetum. degenerantes a iuno
 patriarcharum & prophetarum. taquam de pleno
 vase. de iniquitate mundi huius impleti cor ha
 bentes uelut spongia caernosis quodammodo.
 atque tortuosis latibulis fraudulentum. hysopu
 cui circumposuerunt spongiam acetoplena. qm
 herba est humilis. & pectus purgat ipsius xpi hu
 militatem. Concruentes accipimus quaerit cum
 dederunt & se circumuenisse putauerunt. unde
 illud in psalmo. Asparges me hysopo & mundabor.

Xp̄inamque humilitate mundamur. quia nisi humili
liasset se ipse. factus oboediens patri usque
ad mortem crucis. utique sanguis eius in peccatorū
remissionem. hoc est in nr̄am mundationē non fuisse
effusus; nec moueat. quomodo spongia. orietus. po
tuerunt ad mouere. qui in cruce fuerat exaltatus
a terra; sicut enī apud alias euangelistas legitur.
quod hic pretermisit; in arundine est factum. ut
in spongia talis potus. ad crucis sublimia leuare
tur; Per hanc arundinē uero. scriptura significatur.
quae implebitur hoc facto. sicut enim lingua dici
tur. uel greca. uel latina. uel alia quaelibet. sonū
significans qui lingua promittitur. sic arundō dici
potest. littera quae hanc arundinē scribitur. sed signi
ficantius. sonos uocis humanae. usitatissime. dici
mus linguas; scriptura uero hanc arundinē dici. quo
minus est uisitata. eo magis est mystice figuratum;
Cū ergo accepisset ihs acetum. dixit. consummatū est.
Quid. nisi quod prophetica. paulo ante predixerat.
Deinde quia nihil remanserat. quod ante quā mori
retur fieri adhuc oportebat; tāquam ille qui potes
tatem habebat ponendi animam & iterū sumendū.
Per haec omnia; quae ut paterentur. expectabat.
Inclinato capite tradidit sp̄m; quis ita dormit
quando uoluerit. sicut ihs mortuus est quando
uoluit. quis ita uestem deponit quando uoluit.
quis ita cū uoluerit obit. quomodo obit. quan
ta speranda uel timenda potestas est. iudicantis.
si apparuit tanto morientis.

Postea quā dñs ihs per actis omnibus quae antea
 mortem peragi oportere praesciebat. quando
 uoluit tradidit spm̄. quae deinde secuta sunt. euan-
 gelista narrante. uideamus. iudaei ergo in quid
 q̄ parasceue erat. ut non remaneret in cruce
 corpora. sabbatum erat enim magnus dies sabba-
 ti. roguerunt pilatū. ut frangerentur eorū crura.
 & tollerentur. non crura tollerentur. sed hi quibus
 ideo frangebantur ut morerentur. & auferentur
 & ligno. ne pen^b dentes in cruce magnū diem festum.
 suū diuturni cruciatus horrore sedarent. uene-
 runt ergo milites. & primi quidem fregerunt
 crura. & alterius qui crucifixus est cū eo. Ad ihm
 autē cū uenissent ut uidi-^s sent eū iam mortuum.
 non fregerunt eius crura. sed unus militū. lancea
 latus eius aperuit. & continuo exiit
 sanguis & aqua. uigilante uerbo. euangelista
 usus est. non ut diceret. latus eius percussit aut uul-
 neravit. aut quid aliud. sed aperuit. ut illic. quod
 ammodo uitae ostium panderetur. unde sacramen-
 ta ecclesiae manauerunt. sine quib; ad uitā. quae
 uera uita est non intratur. ille sanguis in remis-
 sionem fusus est peccatorum. aqua illa. salutarē
 temperat poculum. haec & lauacrum. praefixat & po-
 tum. hoc praenuntiabat. quod noe. in latere arcae
 ostiū facere iussus est. qui intrarent animalia quae
 non erant diluuiū peritura. quib; praefigurabatur
 ecclesia. propter hoc prima mulier facta est de u-
 ni latere dormientis. & appellata est uita maris.

uiuorum. magnū quippe significauit bondū. Ante
praeuaricationis. malū in habitu iacen
tis ac dormientis. & hic secundus adam. Inclinato
capite in cruce dormiuit. ut inde for maretur
ei conuix quae de lactere dormientis defluxit.
O mors. unde mors tui reuiuescunt. facta enim sunt
haec inquit. ut scriptura impleretur. Os non com
minuetis. & eo. & iterum alia scriptura dicit. Vide
runt in quem conpūxerunt. duo testimonia.
Descripturis reddidit singulis rebus. quas factas
narrauit. Nā qui u dixerat. Ad ihm autē cū uenis
sent. non fregerunt eius crura. Ad hoc pertinē
testimonium. Os non comminuetis & eo. quod prae
ceptum est eis. qui celebrare pascha ius si sunt. Ouis
immolatione ueteri lege. quae dominicae passio
nis umbra precesserat. Vnde pascha nrm immo
latus est xps. De qua & isaia propheta predixerat.
Sicut ovis ad immolandum ductus est. Item qui sub
iunxerat. dicens. sed unus militum lancea latus
eius aperuit. Ad hoc pertinē alterū testimonium.
Videbunt in quem conpūxerunt. ubi promissus
est xps. in ea qua crucifixus est carne uenturus.
Post haec autē rogauit pilatū. ioseph ab arimathia
eo quod eē discipulus ihu. ut tolleret corpus ihu.
& permisit pilatus. Venit ergo & tulit corpus ihu.
uenit autē & nicodemus. qui uenerat ad ihm. nocte
primum. ferens mixturā myrrae. & aloes. quae sili
beras centum. non ita distinguendū est. ut dicamus
primum. ferens mixturā myrrae. sed hoc quod dictū est

primum. ad superiorem sensum pertinet. Venerat enim nicodimus ad ihm nocte primum. quod idem iohannes narrauit. In prioribus euangelij suis partibus. hic ergo intellegendum est ad ihm non tunc solum. sed tunc primum uenisse nicodimum. uentitas sexaete postea. ut fieret audiendus discipulus. quod certe modo. In reuelatione corporis beatisimi stephani. fere omnibus gentibus declaratur. Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus. & in horto. monumentum nouum in quo nondum quisquam positus fuerat. sicut in mericiae uirginis utero. nemo ante illum uel post illum conceptus est. ita in hoc monumento. nemo ante illum nemo post illum sepultus est. Ibi ergo propter parasceuen iudaeorum. qui uix tunc erat monumentum. posuerunt ihm. & accelerata uult intelligi sepulturam. ne ad uesperas sceret. quando iam propter parasceuen. quam post cenam puram iudaei. sicut usitatus. apud nos uocant. facere tale aliquid non licebat.

Vna enim sabbati maria magdalene uenit mane cum adhuc tenebre essent ad monumentum. & uidit lapidem sublatum a monumento. Vna sabbati que iam diem dominicam. propter domini resurrectionem. mos christianos appellat. que matheus solus in euangelio. primam sabbati nominauit. Currit ergo. & uenit ad simonem petrum. & ad alium discipulum quem amabat ihesus. & dicit eis. Tulerunt dominum de monumento & nescimus ubi posuerunt eum. Amore nimio turbata dum quem quesit non inuenit. Cucurrit discipulis nuntiare.

XII.

ut aut secum quererent . aut secū dolerent . oblatū
dñm quē dñm nominare non metuit . dū cor pusilli
us tantummodo quereret & in sepulchro . Exit
ergo petrus . & ille alius discipulus . & uenerunt
ad monumentum . Currebant aut duos simul . & ille
alius discipulus praecucurrit citius petro . & uenit
primus ad monumentum . A uerenda hic & com
mendanda recapitulatio . quomodo reditū est . ad id
quod fuerat pretermisum . & tāquam si hoc se
queretur . adiunctū est . Cū enim iam dixisset .
Venerunt ad monumentum . regressus est ut nar
rare & quomodo uenerint . atque ait . currebant
aut duos simul . & cetera . ubi ostendit quod precu
rens ad monumentū prior uenit . Ille alius disci
pulus quē se ipsum significat . sed tāquam de alio
more scā scripturae cuncta narrent . & cū se in
clinasset inquit . uidit posita lintheamina . nota
men introit . quod ueromaria magdalenę uenit
ad monumentū . cū adhuc tenebre essent iuxta
hystoricum notatur hora . Iuxta intellectū uero
mysticum . requirentis . signatur intelligentia .
Māria enim auctorem omnium quem carne uide
rat mortuum querebant in monumento . & quia
minime inuenit furatū . credidit . Adhuc ergo erat
tenebre . cū uenit ad monumentū . Cucurrit citius
discipulis nuntiavit . sed illis praeceteris cucurre
runt qui praeceteris amauerunt . Videlicet
petrus & iohannes . Currebant aut duo simul .
sed iohannes praecucurrit . citius petro . Venit

prias ad monumentū & ingredi non praesūpsit .
 uenit uero posterior petrus & intrauit . Iste uero
 cur sus duorū discipulorū . magnū habet mysterium .
 quidem piō hānne qui prior uenit ad monumentū
 & non intrauit . nisi sinu zoga significatur . Quid per
 petrum . nisi ecclesiu & gentib; congregata . demonst
 ratur que postorius uocata . & prior intrauit .
 Cucurrerunt enim pariter gentilitas & sinu zoga
 per huius sc̄i . successiones . sed non pari . intellegentia
 ueniebant . Venit sinu zoga prior ad monumentū .
 sed minime intrauit . quia legis quaedam mandata
 percipit propheticus . de incarnatione ac passione
 dominica audiuit . sed credere in mortuum noluit .
 uidit enim iō hānnes posita linteamina . non tamen
 intrauit . quia uidelicet sinu zoga & scripturae
 sacrae sacramenta cognouit . & tamen ad fidem pas
 sionis dominicae . credendo intra re distulit . quem
 diu longeque prophetauit . presentē uidit . & rennuit
 hominem eē . dispexit dñm carne mortalem factum
 credere noluit . Quid ergo est nisi quia & citius cucur
 rit . & tamen ante monumentū uacua stetit . uenit
 aut simon petrus subsequens eum & intrauit in mo
 numentum . quia sicut a posterior ecclesia gentium .
 media torem di & hominum . hominē xp̄m ihm . & cog
 nouit carne mortuum . & uiuentē credidit dñm . SEQVI .
 Uidit linteamina posita & sudarium . quod fuerat
 super caput eius . non cū linteaminibus positum . sed
 separatum in uolutum in unum locum . quid est
 quod sudarium capitis dñi . cū linteaminib; n̄ inuentur .

in monumento. nisi quia ad testante paulo. Capud xpi
ds est. & diuinitatis inconprehensibilia sacramenta
ab infirmitatis nrae cognitione disiuncta sunt eiusq;
potentia creaturae. transcendit naturam. & notandum
quod non solum separatim. sed & iam in uolutu. inuenire
dicitur. Lintheum quippe qui in uoluitur. nec in ter
um nec finis aspicitur. Recte ergo sudarium. captis
in uolutum inuentum est. quia celsitudo diuinitatis.
nec cepit ee nec desinit. Bene aut additur in unum
locum. quia in seis sacramentum. ds non est. ds
quippe in unitate est. & illius habere gratiam meren
tur. qui se ab inuicem per sectarum scandalum non di
uidunt. potest quoque sudarium. passio xpi dnm
designari. cuius passionis sacramenta. infidelibus sunt
in uoluta. quia que uidebant carnem mortalem dm
ee in mortalem non credebant. sudarium ergo quod
sup caput eius fuerat seorsum inuenitur. quia ipsa
passio redemptoris nri longe antea passione disiuunc
ta est. qm ipse sine culpa pecculit. quod nos culpa tole
ramus. SEQUITUR.

Tunc ergo introiit. & ille discipulus qui uenerat pri
or ad monumentum. postquam intrauit petrus ingres
sus est. iohannes posterior intrauit qui prior uene
rat. Notum est quod in fine mundi ad redemptoris fidem.
& iam iudeu colligitur. paulo ad testante qui ait.
donec plenitudo gentium intraret. & sic omnes isrl
saluus fieret. & uidit & credidit. Quid ergo uidit
& quid credidit. uidit lintheum in aposita. & credi
dit. quod mulier dixerat. de monumento dnm fuisse

corpus ihu. quid est quod in loco dominici corporis
duo angeli uidentur. unus ad caput. atque alius ad
pedes sedens. nisi quod Latina lingua. Angelus nun-
tius dicitur. & ille & passionis sua nuntiandus erat.
qui & dicitur ante facta. & homo in fine saeculorum. quasi
ad caput sedit angelus. cum aptos predicator. quia
in principio erat uerbum & uerbum erat apud dm̄
& dicitur uerbum. & quasi ad pedes sedit angelus.
cum dicitur. & uerbum caro factum est. & habitabit in
nobis. Possumus & iam & duos angelos. duos tes-
tamenta cognoscere. unum prius & aliud sequens.
qui uidelicet angelus per locum dominici corporis sibi
medipsi sunt coniuncti. quia nimirum utraque tes-
tamenta. dum per sensum in carne natum & mortuum
ac resurrexisset dm̄. nuntiant quae sit testamentum.
prius ad caput. & testamentum posterius ad pedes
sedit. Requiritur maria angelis dicentes. Mulier
quid ploras? dicit eis. qui uiderunt dno meo
in monumento. & nescio ubi posuerunt eum.
Ipsa namque sacra eloquia quae in nos lacrimas
amoris excitant propter bonitatem saluatoris
nri. & memoriam mortis illius quam passus est
pro nostra amore. easdem lacrimas consolantur.
dum nobis redemptoris nri spem promittunt. An-
geli interrogauerunt. quid ploras? quae si dixis-
sent. non est opus mortuum plorare quem uiuen-
tem credere debes. nulla uitt. Tulerunt dnm̄ meum
& nescio ubi posuerunt eum. Dnm̄ suum uocans.
dm̄ sui corpus. ex animae apte totum significans.
sicut omnes confitemur ihm̄ xpm̄ filium dei unicum.
dm̄ nostrum. quod utique simul est. & uerbum & ani-
ma & caro. Crucifixum tamen & sepultum. cum sola

eius sepulta sit caro. & nescio in quid ubi posuerunt
eum. haec erat causa maior doloris quod nescie
bat. quoniam ad consolandum dolorem. sed prope
erat hora quoniam titi eius uerteretur in gau
dium. VNDE SIQUITUR.

Haec cum dixisset. conuersa est retrorsum. & uidit
ihm stantem & nesciebat qui uisus esset. Notan
dum quod maria quae adhuc de dñi resurrectione
dubitabat. Retrorsum conuersa est. ut uideret
ihm. quia uidelicet per eandem dubitationem suam.
qui scilicet in dñi faciem miserat. quae resurrexisset
se minime credebant. sed quia amabat & dubi
tabat. uidebat & non cognoscebat. eumque illi.
& amor ostenderat & dubietas abscondebatur.
cuius adhuc ignorantia & primum cum inferatur.
& nesciebat qui uisus esset. Quid dicit ei. mulier
quid ploras. quae queris. Interrogatur doloris
causa ut augetur desiderium. quatenus cum
nominaret quemque reuerentiam in amore eius.
ardentius aestuaret. Illa aestimans. quia hor
tolanus esset. dicit ei. Dñe situs sustulisti eum dicit
mihi ubi posuisti eum. & ego eum tollam. forsitam
nec errando mulier. errauit. quae ihm hortolanum
credidit. Annoni spiritaliter hortolanus erat.
qui in eius pectore per amoris sui semina uirtutum.
uirtutia plantauit facta. Sed quid est quod
uiso eo quem hortolanum credidit. cui nec dum dixerat.
quae querebat. ait ei; Dñe situs sustulisti eum dicit
mihi; nemo calumnetur mulierem quod hortolanum dixit
rit dñm. & ihm magistru; ibi enim rogabat. hic
agnoscebat; ibi honorabat hominem a quo beneficiu
postulabat; hic recolebat doctorem a quo discer

nerē humana & diuina discēbat . appellabat dñm
cuius ancilla non erat . ut pueniret ad dñm cui uiserat .
Aliter ergo dñm dixit . sustulerunt dñm meum . aliter
autem . dñe situ sustulisti illū . Ibi & ueritate . hic &
honore ; querebat itaque . & non dicebat . quaecū
dixit dñe situ sustulisti eum . hoc habet uis amoris .
hoc agere solent in animo . ut quē ipse semp cogitat .
nullū alium credat ignorare . Recte & haec mulier
quē querit non dicit . & tamē dicit . situ sustulisti
eum . quia alter non putat incognitū quem ipsa
continuo plangit desiderio . Dicit ei ih̄s . maria
postquam eam communi uocabulo appellauit .
& sexu . & agnitus non est . uocat & nomine . Ac si
aper te ei dicat . Recognosce eum a quo recognosceris .
perfecto quoque uiro dicitur . nouite & nomine
quia homo commune omnium n̄m uocabulū est .
Mors uero proprium . cui recte dicitur . quia & no
mine scitur . Ac si aper te dñs dicat . non te generali
ter . ut ceteros . sed specialiter scio . Maria ergo
quia uocatur & nomine recognoscit auctorem .
ad que eum protinus . rabboni . id est magistrum
uocat . quia & ipse erat qui querebatur & terius .
& ipse qui eam & terius . ut quereat & docebat .
Jam uero ab euangelista non subditur . quid muli
er fecerit . sed & eo innuitur . quod audiuit . cui dicitur .
● Nolime tangere . nondū enim ascendi ad patrē
meum . In his nāque uerbis ostenditur . quod ma
ria amplecti uoluit eius uestigia quem recogno
uit . sed ei magister dicit . Nolime tangere . non
quia post resurrectionē dñs tactum renuit
feminarum . Cū deduabus ad sepulchrū eius
scriptū sit . Accesserunt & tenuerunt pedes eius .

210

sed cur tangi non debeat. Ratio quoque additur.
cū sub infer tur. Nondum enim ascendi ad patrem
meum. In corde & enim nro. tunc ihs ascendit ad
patrem. cū aequalis creditur patri. Nam quisquis
eum aequali patri non credit. adhuc in eius spec
tore ad patrem dñs non ascendit. Ille ergo ihm
ueraciter tangit. qui patris filium. quo aeter nū
credit. Ua de uitem ad fratres meos & dicitis. Ascen
do ad patrem meum. & ad patrem ur̄m. ad dñm meū
& dñm ur̄m. Cū eum dicit & uestrum. cū non com
muniter dicit nrm. sed distincte loquens indicat.
quia eundem patrē & dñm. dissimiliter habet ipse
quānos. Ascendo ad patrem meum. uidelicet
pnaturā. & patrem uestrum. p gratiam. ad dñm
meum. quia descendis. quia enim & ego homo. dñs
mihi est. quia uos ueritate liberati. dñs est uobis.
distincte ergo mihi pater. & dñs est. quia quem
ante saecula dñs genuit hominē in finem saeculo
rum me creauit. Venit maria magdalenae
adnuntians discipulis quia uidi dñm. & haec di
xit mihi. ecce humani generis cul pa ibi abscondi
tur. unde processit. quia enim in paradiso muli
er uiro propina uit mortem. a sepulchro. mulier
uiris adnuntiat uitā. & dicta sui uiuificantis
narrat quae mortiferis perentis uerba narraue
rat; ac si humani generi non uerbis dñs sed rebus
dicat. de qua manu uobis inlatus est. potus mor
tis. de ipsa suscipite poculū uitae. haec de expo
sitione lectionis. euangelicae. succincte trans
currimus. nunc opitulante eodem de quo loqui
mur dño. & resurrectionis eius gloriā. & pietatis
uiscera. Consideramus; citius enim amor te uoluit

surgere nostra diu anima in infidelitatis morte
remaneret.

Cū sero factum esset unus sabbatorum. & fores essent
clausae ubi erant discipuli congregati propter
metū iudaeorum. uenit ih̄s & stetit in medio eorum.
Quid mirū si clausis ianuis post resurrectionem suam
inaeter num iam uicturus intrauit. qui mortuus
ueniens. non aperto utero uirginis exiit. sed quia
ad illud corpus quod uidere poterat fides intuentiū
dubitabat. ostendit eis protinus manus & latus.
palpandū carnem praebuit. quam clausis ianuis
introduxit. claus enim manus fixerat. lancea
latus aperuerat. Ibi ad dubitantiū corda sananda
uulnerum sunt seruata uestigia. Quae in re
duo mira. & iuxta humanā rationē sibiualde
contraria ostendit. dū post resurrectionē corpus
suum & incorruptibile. & tamen palpabile demon-
strauit. nā & corrupti necesse est quod palpatur.
& palpabile non potest quod non corruptitur. sed
in modo atque in aestimabili. redemptor noster
& incorruptibile post resurrectionem. & palpabile
corpus exhibuit. ut monstrando incorrupti-
bile inuitaret ad premium. praebendo palpabile
formaret ad fidem. & incorruptibilem se ergo.
& palpabilem demonstrauit. ut profecto esse.
post resurrectionē ostenderat corpus suum & eius-
dem naturae. & alterius gloriae. dicit eis. pax uobis.
pacem offererat. qui propter pacem uenit. & qui
bus antedixit. pacem meam relinquo uobis. pa-
cem meā do uobis. modo dicit pax uobis. quā pa-
cem. in nascentē xp̄o angeli praedicauerunt
mundo. & iterū secundo ait. pax uobis. ut mons-

211
tar & pacificata esse quae in caelis sunt & quae
interris sunt per sanguinē suum. dicit eis pax
uobis. Iteratio confirmatio est. Sicut misit me
pater. & ego mitto uos. Pater filium misit. qui
hunc pro redemptione generis humani incar
nari constituit. quem uidelicet in mundo uenire
ad passionem uoluit. sed tamen uoluit filium
quem ad passionē misit. Electos uero apostolos
dñs non ad mundi dignitatem. sed sicut ipse missus est.
ad passionem in mundum mittit. quia ergo & fili
us uoluit a patre. & tamen ad passionē mitti
tur; ita & discipuli uolunt a dño. qui tamen
ad passionē mittuntur in mundo. Itaque dicitur.
Sicut misit me pater. & ego mitto uos. id est. ea cari
tate uos diligo. cū inter scandala persecutorum
mitto. qui me caritate pater diligit. quē uenire
ad tolerandas passionem fecit. Hoc cū dixisset insuf
flauit. et dicit eis. Accipite sp̄m sc̄m. quae rendum
nobis est. quid est quod sp̄m sc̄m dñs nr̄. & semel dedit.
inter ra consistens. & semel caelo praesidens. neque
enim alio in loco datus sp̄s sc̄s. aperte monstratur.
Nisi tunc cum insufflationem percipitur. & post
modum. cū de caelo ueniens in linguis uariis demons
tratur. Cur ergo. prius inter ra discipulis datur.
post modum de caelo mittitur. nisi quod duo sunt
praecepta caritatis. dilectio uidelicet dī & proximi.
inter ra datur sp̄s. ut diligatur proximus. ē caelo
datur sp̄s ut diligatur dī. Sicut ergo unus est cari
tas & duo praecepta. ita unus sp̄s & duo data. Pri
us a consistente dño inter ra. post modum ē caelo.
quia in proximiam ore discitur. qualiter per ueni
ridebent ad amorem dī.

Hoc cū dixisset. insufflauit & dicit eis. Accipite
sp̄m s̄m. Insufflando significauit sp̄m s̄m. non pa-
tris solius eē sp̄m. sed & suum. Quorū remiseritis
inquit peccata remittuntur eis. & quorū reti-
neritis. retenta sunt. Ecce caritas quae per sp̄m
s̄m diffunditur in cordib; nr̄is participum suorū
peccata dimittit. eorū autē qui non sunt eius
participes tenet. Ideo postea quā dixit. Accipite
sp̄m s̄m. hoc continuo de peccatorū remissione.
ac de contentione subiicit. Sciendū uero est quod
hui qui primum sp̄m s̄m habuerunt. ut & ipsi in-
nocenter uiuerent. & in predicatione quibusdā
prodesse. Ideo hunc post resurrectionē dñi
patienter acceperunt. ut prodesse non paucis
sed pluribus possent.

Thomas autē unus & duodecim. qui dicitur didimus
non erat cum eis. quando uenit ihs. Iste unus disci-
pulus defuit. reuersus quod gestum est. audiuit
audita credere rennuit. uenit iterū dñs & non cre-
denti discipulo. latus palpandum prebuit. manus
ostendit. & ostensa suorū uulnerū cicatrice. infide-
litatis illius uulnus sanauit. Quid fratres carissimi.
quid inter haec anima d. uertitis. Nūquid casu
gestum creditis. ut electus ille discipulus. tunc de eō.
Post hęc ueniens audire & audiens dubitare. dubi-
tans palpare. palpans credere. non hoc casu
sed diuina dispensatione gestum est. egit naque
miro modo superna clementiae. ut discipulus
dubitans. dū in magistro suo uulnera palparet
carnis. in nobis uulnera sanaret infidelitatis.
plus enim nobis thome infidelitas ad fidem. quā fides
credentium discipulorum profuit. Quia dū ille

ad fidem palpando reducitur. nostra mens omni
 dubitatione postposita infide solidatur. sic quip
 pe discipulo post resurrectione sua dubitare per
 misit. Nec tamen indubitatione deserunt
 sicut ante natiuitate suam habere mariam
 sponsum uoluit. qui tamen ad eius nuptias non per
 uenit. Nam tu factus est discipulus dubitans & pal
 pans testis uere resurrectionis. sicut sponsus matris
 fuerat custos integer rimae. uirginitatis. Pal
 pauit autem & exclamauit dominus meus & dñs.
 Dicit ei ihs. quia uidisti me & credidisti. Cū paulus
 apłs dicat. Est enim fides sperandorum. substan
 tia rerum. argumentū. non appurentū. profecto
 liquet. quia fides illarū rerum argumentū est.
 quae apparere non possunt. quae & enim apparent.
 iam fidem non habent. sed agnitionem. Dū ergo uidit
 thomas. dū palpauit. cū ei dicitur. quia uidisti
 me credidisti. sed aliud uidit. aliud credidit. amor
 taliquippe homine diuinitas uideri non potuit.
 hominem igitur uidit. & dñm confessus est dicens.
 Dñs meus et dñs meus; uidendo ergo credidit. qui consi
 derando hominem uerum. hunc dñm que uideri non
 poterat. & clamauit. Laetificat ualde. quod sequitur.
 Beati qui non uiderunt & crediderunt. In qua nimi
 rū sententia. nos speculariter signati sumus. quicū
 que carne non uidimus mente retinemus. nos sig
 nati sumus. sed fidem nostrā operibus sequimur.
 Ille et enim uere credit. qui & ex & operando quod
 credit. quod aut ait. Beati qui me non uiderunt
 & crediderunt. preteritū temporis usus est uerbo
 tāquā ille qui id quod erat futurū. in sua nouerat
 predestinatione iam factū. sed his uerbis. propriae

gentiū. ut diximus fides designatur.

Multa quidem et alia signa fecit ih̄s in conspectu
discipulorū suorum. significat euangelista
plurima fecisse ih̄m signa & miracula. salutis & pre
dicationesque non scripta essent propter multitu
dinē illarū rerum quae gesta fuerunt ab eo.
SEQUITUR AUTEM. Haec autē scripta sunt ut cre
datis quia ih̄s est xp̄s filius dī. & ut credentes uitā
habeatis in nomine eius. quid dicunt. quia adserunt
ih̄m xp̄m filiū dī non eē. dū iste euangelista. dō dilec
tus & adō electus dixit hanc sibi eē occasionem
scribendi hoc euangelium. ut crederetur quia ih̄s est
xp̄s filius dī. Ille qui ab angelo nuntiatus est & no
men illi positū est ih̄s. Dū uenit ad uirginē. dixit. pu
rius filium. & uocabis nomen eius ih̄m. hic autē ih̄s
qui natus est & uirginē maria filius est dī. sicut
testatur iste euangelista. & ut om̄s in hac fide deu
tā possunt habere sempiternā in nomine eius.
Quid de illis aestimandū est qui eū non credunt filiū
eē dī uerum. sed adoptiuum. nisi forte ut nūquā habe
ant uitā aeternā. Dicunt itaque ad assumptionem
& adoptionē unū eē. & ih̄m xp̄m secundū quod ho
mo est. propter assumptionē humanitatis necessarue
adoptiuū esse. non intellegentes quanta est haec
obscuritas. quae sequitur eos. Nā si adoptiuus est. prop
ter assumptionē igitur filii p̄sonā adoptiuus est
qui filius adsumpsit hominē. & est tunc nepus dō
patri. quod quā impiū sit. nullus aestimo fidelium.
ignorat tantū modo. credimus ih̄m eē xp̄m filiū dī
uerum. in utraque natura. & sicut filius dī uere est
filius hominis. ita filius hominis uere est filius dī. sed haec
alius plēnius. nunc uero quae secuntur uideamus.

Sed hoc capitulum uelut libri huius indicat finem.
 tamen narrantur hic deinde quemadmodum se mani
 festauerit dominus ad mare tyberiadis. & in captura
 piscium. commenda uerit ecclesiae sacramentum.
 quod uis futura est ultima resurrexio mortuorum.
 Ideo quasi ab alio incipit. in principio. quia uita fide
 lium ab alio tunc incipit principio. ubi nihil hu
 ius perturbationis futurum erit. quod hic proximum
 in hac uita. unde & ita incipit. quod uis haec mani
 festatio esse acta. Dicit enim.

XIII.

Manifestauit se iterum ad mare tyberiadis. mani
 festauit autem sic. Erant simul petrus & thomas.
 quid dicitur didimus. & nathanael quierunt aca
 nan galileae & filii zebedei. & alii & discipulis eius
 duo. Dicit eis simon petrus. uado piscari. dicunt ei.
 uenimus. & nos tecum. & exierunt & ascenderunt
 in nauem. & illa nocte nihil coeperunt.

Quaeritur enim potest cur petrus qui piscator. an
 te conuersionem fuit. post conuersionem redit.
 & conuertens dicat. Nemo mit tens manus sua in ara
 trum. & aspiciens retro aptus est regno dei. Cur
 repetit quod derelinquit. sed si uirtus discretionis
 impenditur. citius uidetur qui a nimirum negoti
 um quod ante conuersionem sine peccato & ita.
 hoc etiam post conuersionem culpa repetere non
 fuit. nam piscatore petrum. Mattheum uero thelo
 ne rium scimus. & post conuersionem suam ad pisca
 tionem petrus redit. Mattheus uero ad thelonei
 negotium non redit. quia & aliud est uictum per pis
 cationem querere. aliud thelonei lucris & exercitia
 augere. Sunt enim pleraque negotia. quae sine
 peccatis & haberi aut upe aut nullatenus possunt.

quae ergo ad peccatum implicant. ad haec necesse est
ut post conuersionem animus non recurrat.

Quaeripotest cur discipulis in mari laborantibus.
Post resurrectionem dñs in litore stetit. qui ante
resurrectionem suam coram discipulis in fluctibus
maris ambulauit. cuius reitatio festine cognosci-
tur. si ipsa quae tunc inerat causa. pensetur. quid
enim mare nisi presens seculum significat. quod se-
causarum tumultu & undis uitae corruptibilis inli-
dit. Quod pro soliditate litoris. nisi illa perpetuas
quiae aeternae figuratur. Quia igitur discipu-
li adhuc fluctibus mortalitatis uitae inerant. in mari
laborabant. qui haec redemptor noster. iam cor-
ruptionem carnis excesserat. Post resurrectionem
suam in litore stabat. Ac si ipsum resurrectionis
suae mysterium rebus discipulis loqueretur.
dicens. Jam uobis in mari non appareo qui uobis
cum in perurbationis fluctibus non sum. Facta
est autem discipulis piscationis magna difficultas.
ut magistro ueniente. fieret ammirationis magna
sublimitas. qui protinus dixit. Mittere in dexteram
na uigilate. & inuenietis. Bis in scō euangelio legi-
tur quia dñs iussit. ut ad piscandum retia mitte-
rentur. Antepassionem uidelicet. & post resurre-
ctionem. sed prius quam redemptor noster pateretur.
& resurgeret. mittere quidem rete ad piscandum
iubet. sed utrum in dexteram. an in sinistram mittere
deuisset non iubet. post resurrectionem uero disci-
pulis apprensus. mittere rete in dexteram iubet. in illa
piscatione. tanta capti sunt ut retia ruperentur.
In ista autem. & multi capti sunt. & retia rupta sunt.
quis uerone sciat bonos in dexteram. & malos in sinistra

figuratur. Illa ergo piscatio in qua specialiter
 inquā partem mitti rete debeat non iubeatur
 presentem. ecclesiam designavit. quae bonos simul
 et malos colligit. nec eligit quos trahat. quia & quos
 eligere possit ignorat. haec autem piscatio post dñi
 resurrectionem. facta in solā & ceterā mīs sū est.
 quia ad videndā claritatis eius gloriam. sola elec
 torū ecclesia pertinet. quae de sinistro opere
 nihil habebit; In illa piscatione praemultitudine
 piscium. rete rumpitur. quia nunc ad confessionem
 fidei. & iam cum electis reprobi tantum intrant qui
 ipsam quoque ecclesiam heresibus scindant. In ista
 vero piscatione & multipisces. et magni capiun
 tur. & rete non rumpitur. quia scā electorū eccle
 sia incontinua auctoris sui pace requiescens.
 nullis iam dissensionibus dilaniatur.

Captis autē tam magnis piscibus; Ascendit simon pe
 trus & traxit rete in terram. Jam credo quod
 ur̄a caritas aduertit. quid est quod petrus ad ter
 ram trahit. Ipsi quippe scā ecclesia est commissā
 Ipsi specialiter dicitur. simon iohannis amasime.
 pasce oves meas. Quod ergo post modū aperitur
 in uoce. hoc nunc signatur in opere. Quia igitur
 praedicator ecclesiae nos a mundi uitae hu
 ius fluctibus separat. nimirum necesse est. ut
 rete plenū piscibus petrus ad terram ducat.
 Ipse enim piscis ad soliditatē litoris pertrahit.
 qui scāe praedicationis uoce stabilitatē aeternae
 patriae fidelibus ostendit. hoc egit uerbis. hoc
 epistolis. hoc est cotidiae miraculo rū signis.
 quoties peum ad amorē quiae tū aeternae
 conuertimur. quoties a terrenarum rerum

tumultibus separamus. Quid aliud quam nisi intra rete
fidei pisces. Adlitus trahimur. sed eum rete pisces mag
nis plenum dicitur. additur. & quantitas; scilicet. centum
quinquaginta tres; a magno mysterio numerus non
uacat. sed intentos uostanti mysterii profunditas
expectat. Neque enim quantitatis summam solle
ter. euangelista exprimeret. nisi hanc sacramento
plena esse iudicasset. **SCITIS NAMQUE QUOD IN**
testamento ueteri omnis operatio per decalogum manda
ta praecipitur. In nouo autem eisdem operationis
uirtus. per septiformam gratiam sancti spiritus multiplica
tis fidelibus datur. quem propheta denuntians dicit.
Spiritus sapientiae & intellectus. spiritus consilii & fortitudinis.
spiritus scientiae & pietatis. et repleuit eum spiritus amoris domini.
sed ille in hoc spiritu operationem percipit. qui fidei trini
tatis agnoscit. ut & patrem & filium & eundem spiritum sanctum
unius uirtutis credat. unius substantiae esse fateatur.
Qui uiginti septemque superius diximus. per nouum testa
mentum latius data sunt. Decem uero per uetus praecep
ta. omnis nostra uirtus & operatio. per decem & septem
potest plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum.
decem & septem. et ueniunt quinquaginta & unum.
qui profecto numerus a magno mysterio non uacat.
qui in testamento ueteri legimus quod annos quin
qua gesimus. iubeletur uocari iussus est. In quo uidelicet
cunctus populus. ab omni opere requiesceret. sed ue
ra requies. in unitate est; diuidi quippe unum non po
test. ubi enim scissura diuisionis est. uera requies non est.
Ducamus per trigonum quinquaginta & unum. & sunt
CLIIII. **quia igitur & omnis operatio nostra**
& uirtus in fide trinitatis. & habita ad requiem
tendit. septem & decem ter ducimus ut ad quin

quaginta & unū uenire debeamus, et uera nostra
 requies tunc est cū ipsa iam claritatem trinitatis
 agnoscimus quā in unitate diuinitatis cē. certum
 tenemus. quinquaginta & unūter ducimus. et dec
 torum summam insuper na patria quā sicentum
 quinquaginta quatuor piscium numerū tenemus.
 Post resurrectionem uero dñi missum rete. dignum
 fuit. ut tot pisces capere et quod solū modo electos
 quos supernae patriae designarent.

ESI QUOQUE alia supputatio huius septenarii. et
 denarii numeri. Nam si ab uno omnes numeros
 computes. usque ad decem & septem. hoc modo. unum.
 duo. tres. adde. tres. fiunt. sex. his adiunge quatuor.
 fiunt decem; his quinque. & habebis quindecim; &
 sic crescentibus numeris. & multiplicatis usque ad de
 cem & septem. fit omnium numerorū summa istorū
 qui multiplicantur ab uno. usque ad decem & septē.

CLIIII. que computatio superiori. significatione.
 id est legis in denario. & gratia in septenario. satis
 congruenter conueniet. sed plura possunt inde
 considerare admiratione dignaque huius tēporis
 angustia prohibet nos omnia dicere.

Sed quid est quod redemptor n̄r piscem assum post
 resurrectionē manducauit. et in alio euangelio
 dicitur. cū pisce asso fauū mellis. In isto uero panē
 cū pisce. quidem in piscis. assus significat. nisi x̄ps
 passus. In fauum mellis. nisi diuinitatis dulcedinē.
 Piscis est. quia ipse latere dignatus in aquis generis
 humani. capi uoluit. Laqueum mortis n̄ræ. & quasi
 tribulatione. assatus est tempore tribulationis
 suae. sed qui piscis assus fieri dignatus est. in passio
 ne fauus mellis. nobis & tunc in resurrectione.

Anqui in pisce as so figurari uoluit. tribulationum
passionis suae. in fauum mellis. utramque naturam
& primere uoluit per se suae. fauum quippe mel
incera est. Mel uero incera est. diuinitas in humani
tate. quod ab hac quoque lectione non discrepat.
Nā piscem comedit. & panem: qui enim assari. ut piscis
potuit & humanitate; panem nos reficit. & diuinitate.
qui ait. Ego sum panis uiuus quidem caelo descendi.
Assumergo piscem comedit & panem. ut ipso suo cibo
nobis ostenderet. quia & passionem & nostra huma
nitate pertulit. & resurrectionem nostram. & sua
diuinitate procurauit.

NOTANDUM quoque quod ultimum conuiuium dñs cum
septem discipulis habuisse describitur. Petrus
namque. & thomas. Nathanael. & filii Zebedei.
& alii & discipulis eius duo in eo fuisse memorantur.
Cur cum septem discipulis. ultimum conuiuium caele
brat. nisi quia eos tantummodo qui septiformae
gratia sc̄i sp̄s. pleni sunt futuros. secū in aeterna
refectione denuntiat. septem quoque diebus omne
hoc tempus euoluitur. & sepe septenarium numero
perfectio designatur. Illi ergo ultimo conuiuio de
presentia ueritatis aepulantur: qui nunc perfectio
nis studio terrenum transcendunt. quos mundi hu
ius amor non alligat. quibus & si ut cumque p̄temp
tamenta obstrepit: coepta tamen eorum desideria
non retundat. de hoc & tremo conuiuio. Alius per
iohannē dicitur. Beati qui cenam nuptiarum agni
uocati sunt. Idcirco enim non ad prandium. sed ad
caenam uocatos narrat. quia nimirum in fine diei. con
uiuium caena est. qui ergo finito presentis uitae
tempore. ad refectionem supernae contemplationis ueniam

non ad agni prandium sed ad caenam uocantur. quae uel
 deliciae caena. hoc ultimo conuiuio exprimitur. cum
 septem discipulis ad eam memorantur. quia illos
 ut diximus. tunc in aeterna refectioe reparat.
 qui pleni nunc septiformis gratia in amore sps
 anhelant. **IN EO QUOD TERTIO DñS POST**
 resurrectionem manifestauit se discipulis suis.
 beati iohannis apti euangelium terminatur.
 dicit ei ihs. uenite prandete. & nemo audebat dis
 cubentium interrogare eum tu quis es. Sciens
 qui dñs est; sensu sergo hic est; tanta erat euidencia
 ueritatis. quia ihs illis discipulis apparebat. ut eorū
 non solum negare sed ne dubitare quidem ullus aude
 re. qm̄ si quis quum dubitaret. utique interroga
 re deberet. sic ergo dictū est. nemo audebat inter
 rogare tu quis es. Ac si diceretur. nemo audebat
 dubitare. quod ipse eēt. Et uenit ihs & accepit
 panem & dedit eis & pisces similiter. Ecce dictū est.
 & iam quid pranderent. de cuius significatione in
 superioribus diximus. superius quoque narratū
 est. quod discipuli quando descenderunt inter rā
 uiderunt prunas positas & pisces suppositam
 & panem. ubi non est intellegendum. & iam panem
 fuisse super positū prunis. sed tantū subaudiendum.
 uiderunt. quod uerbum. si repetamus eo loco. ubi
 subaudiendum est: ita totū dici potest. uiderunt
 prunas positas. & pisces suppositū uiderunt & pa
 nem uiderunt. uel ita positius uiderunt prunas
 positas. & pisces super positum. uiderunt & panē.
 iubente & iam dño adtulerunt. & de piscibus quos
 ipsi coeperant. quod eos fecisse. quum uis uis tante

non sit expressum. tamendñm iussisse non tacitum est.
At enim. adfer te de piscibus. quos adprehendisti nunc.
& utique iubente illo. eos non fecisse. qui credat. hinc
ergo sicut prandiū dñs. illis septē discipulis suis. de pisce
scilicet quē prunis suppositū uiderant. huic adiun
gens. & illis quos ceperat. & de pane quē nihil ho
minus eos uidisse narratū est. piscis assus. ut dixim⁹.
xps est passus. ipse est. & panis quid caelo descendit.
hoc cor roborauit. ecclesiam ad participandum
beatitudinē sempiternam. quae etiā in his septē
discipulis significata est. quae cum xpō. in aeterna
beatitudine post laboris huius seculi regnatura erit.
hic enim ecclesia. quae in solis bonis futura est.
significatur per capturā. cū in piscium. & eis qui haec
credunt. sperant diligunt. participatio tantae
beatitudinis. per hoc prandium. hoc iam tertio
inquit manifestatus est ihs discipulis. cum resur
rexisset a mortuis. quod non ad ipsius demonstra
tiones sed ad dies referre debemus. Id est primodie
cū resurrexit. et post dies octo. quando discipulus
thomas uidit & credidit. & hodie quando hoc
de piscibus fecit. post quod autem dies id fecerit. hic die
tū non est. Nam ipse primodie non semel usus est.
sicut euangelistarū omnium testimonia conlata
demonstrant. sed sicut dictū est. secundū dies
numerandaesunt. manifestationes eius. ut ista
sit tertia. prima quippe habenda est. eadem
una propter unum diem. quociens cum quese. & qui
b; cūque in illo. quo resurrexit. ostendit. secundū
post dies octo. & haec tertia. & deinde quociens
uoluit usque ad diem quadragensimū. quo ascen

dit in caelum. Quia uis non scripta sint **dominica**.
 sicut iste. idest iohannes testatur. multa eum
 fecisse que non sunt scripta. **INVENIAMUS**
 que conlati euangeliorum testimonis. **decies**.
 dñm uisum ē ab hominibus a die prima resurrec-
 tionis suae usque ad diem ascensionis suae. primo qui-
 dem maria magdalenae. flenti ad monumentum.
 deinde. eidem mariae. & alteri eiusdem nominis fe-
 minae. regredientibus ad monumentum nuntiare
 discipulis quae ibi uiderant. Occurrens apparuit
 tertio simoni petro. Licet hoc non legatur ubi eē
 factū. tamen factū esse. ex euangelio lucae inueni-
 mus. ubi ait discipulos dixisse. qui uere surrexit
 dñs & apparuit simoni. quartus cleophae. & sociis
 eius. cū quib; ipse gradens in emmaus. inibi impu-
 nis fractione cognitus est. qui mox reuersi hierosoli-
 mam. inuenerunt discipulos loquentes. qui asser-
 erunt dñs uere & apparuit simoni. **quā** plene alibi
 quando simoni apparuit. non legitur. quinto
 apparuit eis in eodem loco. uicinis clausis ubi non
 erat thomas. Sexto post dies octo quando erat
 cū eis. & thomas cui manus & latus dñs palpauit
 dū ostendit. Septimo piscantib; ad mare tibe-
 riadis. & conuiuantib; cū eis. ubi & petrū. an sedili-
 ger & tertio interrogauit. Octauo in monte
 galileae. illis undecim apparuit. sicut constituit
 eis ante passionem suam. & mulierib; precepit eis
 dicere. ut irent in galileam ubi eum uisuri essent.
 Nono regredientib; illis undecim. apparuit die
 quo ascendit in caelū. sicut marcus refert. Decimo
 uiderunt eum ipsi die. non iam in terra positum.

sed eleuatum in aera . caelosque penetrantem .
dicentibus sibi angelis . sicut ueniret quem admodum uidis-
tis eum euntem in caelum . **QVID UERO ACTVS SIT**
uel dictum in illo conuiuio dñi nri ihu xpi . nouissi-
mo cū discipulis suis . consequenter & posuit euan-
gelista dicens . Dicit simon petro ihu . simon iohan-
nis diligis me plus his . Dicit ei . etiam dñe tu scis
quia uenote . ut tunc nobis per se te dilectionis
presens dñi nri . interrogatio ostendit . perfecta
enim dilectio est . quod dñm & toto corde . tota
anima . tota uirtute . proximū aut tāquā nos
ipsos diligere iubemur . & ne ultra haec dilectio
sine altera ualeat esse perfecta . qui nec dñs uere
sine proximo . nec sine dō uere potest proximus
amari . Vnde dñs toties interrogat petro . an
sed diligere . et illo respondente . quod eū ipse teste
diligere . adiungit per singula . ita concludens .
pascue oues meas . siue pascue agnos meos . hac si
aper te dicere . haec sola & uera est probatio
integri in dño amoris . si ergo fratres studueris
curam solliciti & exercere laboris . nā quicūque
fratri opus pietatis quod ualeat impendere negli-
git . minus iusto secundum diligere ostendit
cuius mandata in sustentanda proximi neces-
sitate . contempnit que profecto caritas . qm sine
diuinae gratiae inspiratione minime possit
haberi . tacite quodam modo dñs insinuat . qui
petrū de illis interrogans . simon eum iohannes
quod nunquam alius cognominat . Simon inquit
iohannes diligis me plus his . ubi quāuis & sim-
pliciter mentio facta . terreni parentis eius pos-

sit intelligi. Non tamen abſe eſt. ſiquid nomine
 iohannis. donū ſupnae generationis myſtice indica-
 tum uelit accipere. De quo iohannes apłs ammo-
 nendo teſtatur. Cariffimi diligamus inuicem
 qm̄ caritas & dō eſt. & om̄s qui diligit & dōnatus eſt.
 & cognoscit dñm. ſimon nā que oboediens. Johannes
 dicitur di gratia. & propterea recte primus apo-
 ſolorum. cū de amore ſuo requiritur. ſimon ioh̄
 ideſt oboediens di gratia uocatur ut liquido cunc-
 tis oſtendatur. hoc quod maiore prece teris oboe-
 dientia dñi uſſis obſequitur quod ardentiori illū
 caritate amplectitur. non humani meriti. ſed
 muneris eē diuini. unde & apłs paulus eadem
 gratia. confortatus ugebat quia caritas di
 diſſuſa in cordib; nr̄is p̄ ſp̄m ſc̄m quid datus eſt
 nobis. Qui ergo ceteris flagrantius dñm amare
 probatur. filius iohannis cognominatur.
 quia nimirū uirtus eius dem amoris. non niſi
 per gratiam ſp̄s precipitur; quia tamen ipſe no-
 tandum. quā caute. & circūſpecte teſtimoniū
 ſuae reddet amori cū dño ſciſcitante. An ſe plus
 aliis diligeret. non eſt auſus reſpondere. tu ſcis
 quia amote plus hiſ. ſed temperate ac ſimplici
 uoce. & iam in quid dñe. tu ſcis quia amote. quod
 eſt a per te dicere. ſcio quid eſt. quia ipſe te
 ut tumelius noſti. integro corde diligo. quā
 uero te alii diligant; mihi quidem ignotum.
 ſed tibi ſunt om̄a nota. cuius cautela reſpon-
 ſionis nr̄ae proſit eſt inſtitutio locutio-
 nis. ſimul & cogitationis. ut uidelicet eius
 exemplo diſcamus minus de nr̄ae conſcientiae.

4

puritatem presumere. minus temere de frater nae
conscientiae oculis iudicare indubius maxime
rebus & quae intentione uel necessitate gerantur
inspicere nequimus quae ab illis agi conspiciamus.
Siquidem & ipse petrus idcirco in hac dominica
interrogatione. cautius respondendo cohibebat
quia meminit se pridem inminente eius passio
ne plus sibi consubstantiae tribuisse quā ha
beret. spondendo uidelicet se esse puratum. &
in carcerem & in mortē ire cum illo. quinec dū
erut idoneus instante periculo. saltim confiteri
quia nosset illum uel qui u fuisset. aliquando cū
illo instructus ergo periculo priori cautius lo
qui cū dño. quē bene dedicerat humanae cons
cientiae. statim melius nosse quam & ipse se
conscientia. nulla tenus nosse. sufficeret.
de frater nae quidem cor dis oculis nihil pror
sus audet diffinire. de sui autē amoris integri
tate non sumet solius. sed & ipsius qui interro
gabat dñm. testimonium pendit. Etiam inqui
ens dñe tuscis quia amote. O quam felix & pu
ra conscientia quae conditoris suo cuius nuda ocu
lis & apta nouit omnia dicere non metuit. dñe
tuscis quia amote. Quā casta ac scā anima
quae et suā cogitationē dño putere non dubitat
& se nil aliud quā eū quae dñs adprobat cogita
re non ignorat. prouidi autē pietate dñs ter
tio petrū an sediligat interrogat. ut ipsa trina
confessione uincula quae illū ter negando liga
uit absoluit; et quoties terris eius passione
qua illū nosset negauerat. toties eius resurre

219

tione recreatus quod illū toto amē corde testatur.
prouida dispensatione tertio consenti amorem.
tertio aequē pascendū suas oues commendat. quia
decebat ut quoties in pastoris fide tituba uerit.
toties cum renouatu fides pastoris. membra quoque
eius pastoris iubeatur curare. quod enim hic dicit
ei. pascue oues meas. hoc est utiq; quod ante passionē
aper tius dixerat. Ego autē rogo uis pro te ut non de
ficiat fides tua & tu aliquando conuersus confir
ma fratres tuos. Pascere ergo oues xp̄i est creden
tes xp̄o. ne a fide deficiant confirmare. et ut in fide
magis magisque proficiant. instanter operā dare.
Saecularis quoque subsidis eosque quantū ualeat
adiuuare cogitantes corrigere. merentes consola
ri. omnes magna pietatis cura ad perpetuae uite
pducere pascue. sed hoc pastoris est fixo corde
tenendū. ut eos quib; pre est non quasi suos proprios
sed ut dñi sui gregem tractare meminerit. Juxta
illud quod petro dicitur. Si diligis me pascue oues
meas. meas inquit non tuas. meas tibi oues commen
datis scito. & has quasi meas regere. si me perfecte
amas recole. ut meā uidelicet in eius gloriam.
meum dominium. mea lucra non tua propria
queras. uerit autē pastoris et cui sincera est. cura
de omnibus. Euidens ac speciale iudiciū est. cū quis
que non solū commodis omnib; uitae temporalis
carere. sed ipsā quoque uitā pro grege xp̄i ponere
in promptu habet. unde nunc ipse post quā pascen
dus suas oues petro. hoc est plebs docendus. gu
bernandusque commisit. subsequenter ad didit
dicens. Amen amen dico tibi. cū esses uir minor cinge

1   baste & ambulabas ubi uolebas. Cū autem serue
2   ris & tendes manus tuas. et alius te cingat et duceat
3   quononius. In extensione & enim manuum positione
4   membrorum eius qua cruci erat aptandus insinuat.
5   In cinctione alterius in positionem uinculorum
6   quibus a persecutore erat arcendus exprimit. Induc
7   to quononius ipsam mortis ac passionis aceruitatem
8   indicat quā corporalis eius infirmitas horrebat.
9   cuius unim infirmitas. spiritalis etiam aduersa. pro
10   dño letabantur cunctas sufferre. Non enim uo
11   luntatem suam. sed uoluntatem querebat eius qui mi
12   sit eum xp̄i. Premissa igitur dñs omni uisum pas
13   sione subiungit. mox eidem primopustorū etiam
14   passionis suae triumphū extendes. inquit ma
15   nustuas. & alius te cingat et duceat quononius.
16   Ac si putenter dicat. quanta me caritate diligas.
17   hinc aliquando probabis. cū propur uulorum
18   meorū uita usque ad mortē. circando puenieris.
19   et ut illi in corpore possint pariter & mente sal
20   uari. Ipse tormenta corporis omnia quae aduersa
21   rium infligere libet fortimentis constantia
22   tollerabis. Quod ipse quoque euangelista sub
23   sequenter insinuans ait. hoc autē dixit. signifi
24   cans. quomorte clarificaturus eēt dñm. Clarifi
25   cauit quippe petrus mortem suam dñm quando hoc
26   iudicio cunctis. quantum dñs cōcolendus amandusq;
27   monstrauit. Dū ipse datu optione malle & cru
28   cis subire tormentū quā a celestis uerbi predica
29   tione cessare. **DIXIT IHS PETRO SEQUEREME.**
30   Conuersus autē petrus uidit illū discipulū quē dili
31   gebat ihs sequentē. qui & recubuit in cena super

220
petrus eius. Commendat enim nobis beatissimus
euangelista. & ap[osto]l[us] ioh[ann]es priuilegiū amoris preci
pui. quo ceteris amplius meruit honorari d[omi]no.
Commendat testimoniū euangelicae descriptionis
quod ueritate diuina subnixū. nullus fidelium dubita
re p[otes]t. Commendat placidā suae carnis obso
lutionē quā d[omi]no specialiter se uisitante percipit.
Post quā enim d[omi]n[us] ihs significauit petrū quamorte
clarificaturus e[ss]e d[omi]n[um]. protinus adiungit. sequere
me. & si apte dicat. quia ipse prius pro tua redēp
tione crucis supplicium subire non timui. Quid tu
pro mei confessione nominis crucis pati formides.
quaeo gloriosiore martyri palma glorificabe
ris. quo in hac pro merenda magistri inter seque
ris. Jam uero ab euangelista non subditur. quid
post haec dicta d[omi]n[us] & discipuli fecerint. sed ex eo
tamen innuitur. quod subiungit. Conuersus
petrus uidit illū discipulū quē diligebat ihs se
quentem. Patet nāque. quia cū dixisset petro
sequere me. id est crucem paciēdo me imitare.
Surrexit de loco conuiuii. & abire iam coepit. secu
tus est autē petrus. & iam in c[on]f[ess]u pedū capiens imple
re. quod audiuit sequere me. sequutus. & ille disci
pulus quem diligebat ihs. Neque enim arcendum
se a consecratu xpi putabat quinon minore segre
tia dilectionis a xpo complexū nouerat. neque
incredibile est ideo utrūque discipulū corpo
raliter su uestigia d[omi]ni secutū. quia necdū intel
lexerint quid significauerit. in eo quod petrum
se sequi praecepit. notū autē noui u[er]ae fraterni
tatis quisit ille discipulus quem diligebat ihs.

Johannes uidelicet ipse qui hoc scripsit euangelium
atque ideo sua persona maluit in iudiciis rerum accenden-
tium quam proprio designare uocabulo. Diligebat
autem cum ihesu non exceptis ceteris singulariter solum.
sed preceteris quos diligebat familiarius unum.
quem specialis praerogatiua caritatis ampliori
dilectione fecerat dignum. Omnis quippe sed diligere
probat. quibus ante passionem loquitur. Sicut
dilexit me pater. & ego dilexi uos. Manete in di-
lectione mea. sed hunc praesomnibus diligit. qui uirgo
electus ab ipso uirgo in eum per mansit. Tradunt
namque historiae quod eundem uirginitatis uolentem
nubere uocauerit. Et propterea quae a carnali
uoluptate retraxerat potiore sui amoris dul-
cedine donauit. Denique huic morturus in cru-
cem. matrem commendauit suam ut uirginem uirgo
seruaret. et ipse post mortem a resurrectione
caelos ascendit. non deest eius generatrix filius.
cuius casta eius uita casta stueretur obsequium. po-
nit & aluit super personae beatus iohannis iudicium sub-
iungens. qui & recubuit in ceno supra pectus eius
& dixit. Domine quis est qui trahebat. hoc quomodo
gestusit superiora huius euangelii loca plenius
ostendunt. qui uidelicet in ceno quam ultimam
ante passionem cum discipulis seruator habuit.
in qua eorum pedes lauit. eisque corporis ac sangui-
nis suae tradidit mysteria celebranda. discipulus
ille quem diligebat supra pectus eius recubuit.
et cum dixisset eis. Amen amen dico uobis. qui a unum
& uobis tradet me. Respondit ille discipulus.
in uento petro. ut interrogarent. & dixit ei.

Dñe quis est . at dñs . ille est inquit cui ego intinctū
 panē porrexero . quod aut discipulus ille super
 pectus magistri recubuit . non presentis solū mo
 do dilectionis . sed & futurierat . signū mysterii figu
 rabatur . et enim iam tunc euangeliū . id est quod
 discipulus erat scripturus . uberius atque altius
 ceteris sacrae scripturae pugnis archanae diuinae
 magestatis eē conpraehensurū . quia enim in pec
 tore ihu sunt omnis thesauris . sapientiae & scien
 tiae absconditi . merito super pectus eius recubuit
 quē maiore ceteris sapientiae . et scientiae singu
 laris munere donat . Ceteros quippe euangelistas
 nouimus plura demiraculis nri saluatoris pau
 ciora de diuinitate loquutos . Joh aut per pauca
 de humanis scribens actibus potius se exponendis
 diuinae naturae indidit archanis . patenter insi
 nuans quanta de pectore ihu fluentia doctrinae
 caelestis quae nobis fructare & hausere . **SICQUITUR**
 Hunc ergo cū uidisset & petrus . dicit ihu . Dñe hic
 aut quid . quia si beatus petrus audierat per pas
 sionē crucis clarificaturū eē dñm . uoluit & iā defra
 tre & condiscipulo cognoscere quae eē ipse morte
 perpetuā transiturus ad uitā . Dicit ei ihu . si eū
 uolo munere donec uenio . quid ad te tume sequere .
 non inquit eum per passionē martīri uolo con
 sumari sed ubi uolentia psecutoris diem & pec
 tate nouissimū quando ipse ueniens eū . in aeternae
 beatitudinis mansionē recipiā . et quid hoc ad te
 titantū crucis partibulū subeundome a te uestigia
 sequi debere . memento . & quidem hanc dñi respon
 sionem frs tunc tēporis ita tractabunt . quasi ioh

a . b . c . d .

nūquā cēmoriturus. quod non ita eē intellegen-
dum. ipse ioh̄ ammonere curauit. qui cū premissis
sc̄. sc̄isse sermone istū inter fr̄s quia discipulus
ille non moritur. Soler ter adiecit. atque ait.
& non dixit ei ihs non moritur. sed si eū uolo ma-
nere donec uenio quid ad te. Non ergo putandū
quā discipulus ille non sit mortuus in carne.
quā nec dñs hoc de illo futurū predixit. Et psal-
mista ait. quis est homo qui uiuit & non uide-
bit mortē. Sed ita potius intellegendū quod ce-
teris xp̄i discipulis per passionē consummatis
ipse in pace ecclesiae aduentū sup̄nae uocatio-
nis expectauerit. et hoc eē quod ait ihs. Si eū
uolo manere donec uenio. non quia non & ipse
multos ante ualubores pro dño pressurasque
malorū tollerauerit. sed quia ultimū in pace
seniū finierit ut pote ecclesis xp̄i per asiam
quā regebat iam longe lateque fundatis. Nā
& in actibus aptorū cū ceteris aptis flagellatus
inuenitur. quando ibant gaudentes a conspec-
tu concilii. qm̄ digni habitis sunt pro nomine ih̄u.
contumeliā pati. & ad omnia nocere infer-
uentis olei doleum missus. in ecclesiastica
narratur hystoria. Ex quo tamē diuina
se protegente gratia. tā intactus sc̄ierit quā
fuerat a corruptione concupiscentiae carnalis
& traneus. nec multo post ab eodem principe
propter insuperabilem. euangelizandi cons-
tantia in pathmos insula exilio religitur. ubi
humano licet destitutus solatio. diuinae tamen
uisionis & allocutionis. meruit crebra consola-

